

Primorski dnevnik

Postnina plačana v gotovini
Abb. postale I gruppo

Cena 150 lir

Leto XXXI. Št. 108 (9110)

TRST, nedelja, 11. maja 1975

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni »Doberdob« v Govcu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni »Slovenija« pod Vojskim pri Idriji, do 8. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zasluženi Evropi.

Še vedno antifašizem!

Antifašistični, italijanski in slovenski Trst, praznuje danes 30-letnico osvoboditve. V teh dneh pred 30 leti smo se radovali svobode, za ceno trpljenja in krvi priborjene, ustvarjene iz vere in lastne sile in v pravico ljudi in narodov, da živijo prosti spon in nasilja, da si sami krojijo svojo srečo. Slavili smo zmago nad sovražnikom človeštva, nad fašizmom in nacizmom, slavili smo zmago narodnoosvobodilnega boja pri nas in odporiškega gibanja v državi, v katerem smo kovali tudi bratstvo med narodi in ljudmi zato, da bi na bratstvu zgradili nov svet, pravičen in lep, za vse enak, prost nasilja in izkoriščanja.

Bila je to pomlad naših narodnih hrepenenj, ki smo jih nosili v srcih vsi dolgo temno dobo fašističnega nasilja in jih tudi pogumno izpričevali, pa čeprav nas je to stalo nemalo trpljenja in žrtve najboljših sinov in hčera našega naroda, ki so kot obsojenci posebnih sodišč trpeli po fašističnih ječah in konfinacijah, umirali s trupom ricinusovega in strojnega olja v telesih, padali pod fašističnimi streli. Bila je to pomlad, od katere smo si toliko obetali za prihodnost, predvsem pa pomlad, ki nam je z zmago našega boja in boja vseh svobodoljubnih sil človeštva v drugi svetovni vojni dajala prepričanje, da se fašistično ali kakršnokoli drugo nasilje nad našim narodom in nad pridobitvami osvobodilnega boja, ne bo nikoli več ponovilo. Iz prepričanja, da je bila preizkušnja za vse demokratične sile vse prehuda, da bi mogle in smele dovoliti, da bi se še kdaj koli ustvarili pogoji za ponovno razrast fašizma in vseh drugih vrst nasilja, da bi se še kdaj koli uveljavile težnje kogar koli po nadvladavi v svetu in po ponovnem vsiljevanju nekakšnega varuštva nad narodi in državami, smo verovali, da so za vedno za nami časi, ki so nam in vsemu človeštvu prinesli toliko gorja.

Toda zaupanje je bilo kmalu omajano. Popolno slavlje naših in vseh ostalih demokratičnih ljudskih sil je bilo kratkotrajno. Nismo se še naučili osvobodilnega vzdušja, ko so se že začele politične spletke, da bi nas opeharili za pridobitve našega boja in v teh spletkah so kaj kmalu začeli dvigati glave ostanki poraženega fašizma, sovražnika in nacionalizma proti interesom ne le našega naroda, marveč proti interesom vsega delovnega in demokratičnega prebivalstva.

Ni naš namen ob tej priložnosti, ko praznujemo 30-letnico osvoboditve in vojaške zmage našega orožja v sklopu zavezniške protifašistične koalicije, da bi oživili vse etape povojnega dogajanja pri nas. Mnogo naporov, žrtvovanja, pritiskov in odgovorov je bilo treba, da se bile premošene neštete tudi zelo kritične situacije. Veliko diplomatske razumnosti in predvsem veliko dobre volje je bilo treba, da se tržaško vprašanje ni izrodilo v konflikt in da so se ustvarili odnosi, ki so naše, v prvih povojnih letih tako vroče področje, spremenili v področje konstruktivnega sožitja in mednarodnega sodelovanja.

Toda danes po 30 letih od osvoboditve in zmage nad fašizmom, je treba žal še vedno ugotavljati, da se naša pričakovanja niso uresničila, da vprašanja naše narodnostne skupnosti še zdaleč niso bila rešena tako, kot zahteva duh demokratične, iz odgovornosti gibanja svobodoljubnih in demokratičnih sil italijanskega naroda porojene državne ustave, kot zahtevajo vsi tisti mednarodni dogovori, ki so omogočili ureditev tolikih drugih vprašanj in kot končno zahtevajo temeljna določila listine o človekovih pravicah.

Istčasno pa moramo ugotavljati, da je prav to nespoštovanje in praktično neizvajanje ustavnih določb in duha v vslednjem merilu, ka-

kor tudi vseh ostalih obveznosti do naše narodnostne skupnosti pri nas, omogočilo, da so po vsej državi in v nič manjši meri tudi pri nas, ponovno stopile na plan po porazu potuhnjene fašistične in neofašistične sile in začele rovariti proti demokratičnim ustanovam in demokratičnemu redu in da je položaj v državi danes tak, kakršen je. Vse možnosti in vse instrumente je imela država v rokah, da se to ne bi zgodilo in da bi neofašizem zatrla v kali. Toda ni segla po njih. V bojazni za svoje privilegije so vladajoče politične in ekonomske plasti ubrale pot popuščanja tem silam, v katerih so sprčo naraščanja razredne in demokratične zrelosti italijanskega delovanja ljudstva, videle svojo rezervo. Pod masko neke abstraktno demokratične se zahtevke k nasprotnim ekstremizmom in k doziranju svojih stališč v vlogi edinega in v lastnem interesu pooblaščenega tolmača demokratične ustave in zakonov. Deklarativnemu protifašizmu niso sledila protifašistična dejanja, ali vsaj niso sledila v takšni meri in v takšnem obsegu, kot ga omogoča in celo zapoveduje ustava kot najvišji državni zakon. Tako ostajajo fašistične prevratniške nakane in fašistični zločini, ki dan za dnem pretresajo državo, nezaknovani, nekatere začete preiskave se kot puščavska voda porazgubljajo v pesku neodločnosti in popuščanja in sodni procesi se odlašajo in premeščajo dokler se ne izgubijo v labirintu italijanskega sodstva in padejo v pozabo. Fašisti, ki čutijo, da imajo v državni strukturi in njenem aparatu varno kritje, a v vladajočem političnem razredu »demokratično« razumevanje, pa rovarijo, spletarijo in ubijajo naprej.

In pri nas? Na ozemlju, ki je glede na svojo obmejno lego, na svojo narodnostno mešanico značaja in na dvajsetletno genocidno politiko proti našemu narodu še posebno občutljivo za nevarnost nacionalizma in fašizma? Je mar pri nas kaj bolje kot drugod v državi? Če samo dejstvo, da naša vprašanja še vedno niso rešena, da se nam še vedno ne priznavajo nekatere temeljne narodnostne pravice, spodbuja fašiste k razpohovanju in v skupnem protifašističnem boju z demokratičnimi silami italijanskega naroda — odpravljenih narodnostnih nasprotij in sovraštva, k izvajanju napadov na naše narodnostne pravice in k motenju dobrososedskih odnosov. Če pa prihaja povrh še do takih konjast preživetemu nacionalizmu in fašizmu, kot je polaganje vencev na »fojbo« pri Bazovici v imenu poglavarja države in v trenutku, ko se demokratični Trst sredi zloglasne Rižarne spominja skupnih žrtve v boju proti fašizmu in nacizmu, potem se tudi ni čuditi, da se dovoljuje prav na ta dan, ko italijanski in slovenski demokratični Trst praznuje 30-letnico osvoboditve, očitno provokatorsko zborovanje fašistov v neposredni bližini. In to kljub vsem tudi zelo vplivnim intervencijam demokratičnih sil tako v Rimu kot v Trstu samem.

Prav ta najnovejši primer popuščanja fašistom in to še zlasti pri nas, je novo potrdilo o pomanjkanju resnične politične volje odgovornih državnih oblasti za boj proti fašizmu, je še en dokaz več, kako velik je razkorak med verbalnim in dejanskim, borbenim antifašizmom, to pa je med »antifašizmom« vladajočega razreda in njegovih oblastnih organov. Med antifašizmom demokratičnih sil italijanskega naroda porojene državne ustave, kot zahtevajo vsi tisti mednarodni dogovori, ki so omogočili ureditev tolikih drugih vprašanj in kot končno zahtevajo temeljna določila listine o človekovih pravicah.

Istčasno pa moramo ugotavljati, da je prav to nespoštovanje in praktično neizvajanje ustavnih določb in duha v vslednjem merilu, ka-

Še vedno velja geslo:

demokracija in dejanski protifašizem.

Današnje praznovanje 30-letnice osvoboditve na Trgu Gol-doni in popoldne na Proseku, poteka prav zato v znamenju italijansko - slovenske protifašistične borbene enotnosti, v znamenju mobilizacije vseh demokratičnih sil Trsta in naše-ga področja, v mobilizaciji delavcev in kmetov, demokratič-ne in protifašistične inteligen-ce, zlasti še v mobilizaciji mladi-ne, ki je prva poklicana no-siti naprej zastavo boja za de-mokracijo in svobodo in ki je že pokazala, da je vredna naslednje svojih staršev iz let protifašističnega in narod-noosvobodilnega boja in zato tudi vredna zaupanja.

Napredne, demokratične, svobodoljubne sile zmagujejo po vsem svetu in nič jih ne mo-re zaustaviti, ne občasni po-razi, ne ogromna moč orožja imperializma. Vietnam, Kam-bodža, Portugalska, Grčija, po-raz imperializma in kolonializma v Afriki so svetla luč, ki usmerja svoje svetlobne sno-pe v prihodnost, uspehi ita-lijanskih demokratičnih delav-skih množic v njihovem boju, zmagovita pot socializma v na-ši matični deželi, njena vloga in njen ugled v svetu kot zgled svobodoljubja in politi-ke sodelovanja ter miru v sve-

(Nadaljevanje na 10. strani)

STO TISOČ LJUDI NA OSREDNJI PROSLAVI 30-LETNICE OSVOBODITVE V LJUBLJANI

Nobene špekulacije ne bodo mogle izbrisati iz zgodovine velikega deleža NOV v zmagi protihitlerjevske koalicije

Slavnostni govornik Sergej Kraigher je obširno prikazal stanje tistega dela slovenskega naroda, ki je tudi po osvoboditvi ostal zunaj meja matične domovine — »Ponovno izraženim željam italijanske vlade za čimboljše odnose z Jugoslavijo in za rešitev odprtih vprašanj še niso sledila konkretna dejanja« — Odkrit spomenik revoluciji v morju borbenih zastav

(Od našega dopisnika)
LJUBLJANA, 10. — Ljubljana, glavno mesto Slovenije, še ni doživela tako močnega praznika, kot ga je pomenila današnja velika proslava 30-letnice zmage nad fašizmom. Morda je bila samo Ljubljana pred 30 leti, na dan, ko je v slovensko glavno mesto vkorakala zmagovita in v težavnih bojih prekaljena parizanska vojska, tako vsa vseslovenska in parizanska, kot je bila danes. S to proslavo je Ljubljana kot prvo jugoslovansko mesto, ki je dobila najvišje odlikovanje »mesto heroj«, izpričala vse svoje svobodoljubno, demokratično in do globin protifašistično bistvo in srce. Bil pa je to največji, najbolj slovesen praznik vsega slovenskega naroda, kajti z Ljubljano je dejansko slavil trideseto obletnico zmage nad fašizmom vse slovenski narod, kot ga te dni slavijo vsi jugoslovanski narodi in narodnosti in vse demokratični, svobodoljubni protifašistični svet.

Ljubljana se je izredno pripravila na to proslavo. Mesto je bilo že nekaj dni prenovljeno, vse v tisočih zastavah. Vse te dni so bile številne kulturne proslave, prireditve, športni nastopi. Letos ob tridesetletnici so tudi vsakoletne športne prireditve »Po poteh partizanske Ljubljane« včeraj in danes dosegle svoj vrhunec. Več kot 100.000 ljudi, mladine, solarjev, športnikov, pripadnikov vojske in civilne zaštite se je udeležilo poudarila, da se dovoljuje prav na ta dan, ko italijanski in slovenski demokratični Trst praznuje 30-letnico osvoboditve, očitno provokatorsko zborovanje fašistov v neposredni bližini. In to kljub vsem tudi zelo vplivnim intervencijam demokratičnih sil tako v Rimu kot v Trstu samem.

Prav ta najnovejši primer popuščanja fašistom in to še zlasti pri nas, je novo potrdilo o pomanjkanju resnične politične volje odgovornih državnih oblasti za boj proti fašizmu, je še en dokaz več, kako velik je razkorak med verbalnim in dejanskim, borbenim antifašizmom, to pa je med »antifašizmom« vladajočega razreda in njegovih oblastnih organov. Med antifašizmom demokratičnih sil italijanskega naroda porojene državne ustave, kot zahtevajo vsi tisti mednarodni dogovori, ki so omogočili ureditev tolikih drugih vprašanj in kot končno zahtevajo temeljna določila listine o človekovih pravicah.

Istčasno pa moramo ugotavljati, da je prav to nespoštovanje in praktično neizvajanje ustavnih določb in duha v vslednjem merilu, ka-

Istčasno pa moramo ugotavljati, da je prav to nespoštovanje in praktično neizvajanje ustavnih določb in duha v vslednjem merilu, ka-

raznih drugih organizacij. Med povabljenosti so bili tudi predstavniki Slovencev iz Italije in Avstrije. Slavnosti so se udeležile delegacije vseh pobratenih mest Ljubljane, kot tudi predstavniki odporiškega gibanja iz Italije in Avstrije.

Na sprejemu, ki ga je priredil predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher, se je dalj časa zadržal z zastopniki Slovencev iz Italije in Avstrije in se v daljšem razgovoru zanimal za odprta vprašanja obeh skupnosti.

Proslavo je odprl predsednik mestne konference socialistične zveze Jože Smole, ki je pozdravil vse goste in udeležence, med njimi še posebej Edvarda Kardelja. Ter orisal vlogo Ljubljane kot zibelke partizanskega gibanja v Sloveniji.

Slavnostni govor je imel predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher. Za delavski razred in delavce ljudi jugoslovanskih narodov in še posebej za nas Slovence, je dejal, v uvodu, po-meni 30-letnica zmage hkrati 30-letnico oboroženega dela socialistične revolucije. Osvobodilni in z-slovenskem ozemlju, od Premkurja do slovenskega Primorja in Trsta pa do Beneške Slovenije in

Nobene špekulacije, katerim smo tudi danes priče, je dejal Kraigher, pa niso mogle in nikoli ne bodo mogle izbrisati iz zgodovine velikega deleža narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije v zmagi protihitlerjevske koalicije.

Ko je opisal mednarodno vlogo Jugoslavije in njen prispevek k napredni družbeni preobrazbi sveta je obširno orisal dosežke v zadnjih povojnih letih in bodoče naloge.

Obsežen je bil tudi njegov prikaz stanja tistega dela slovenskega naroda, ki je tudi po osvoboditvi ostal zunaj meja matične domovine. Slovenci, ki so po mirovni pogodbi ostali v sosednjih državah, je dejal, ne bodo mogli izbrisati iz zgodovine velikega deleža narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije in Slovenije v skladu z njenimi ustavnimi pravicami in odgovornostmi. Ostaja

Svetnik Di Gennaro še vedno v rokah samozvanih NAP

RIM, 10. — Sodne oblasti so ugodile vsem zahtevam teroristične organizacije, ki si je sama nadela ime »Nuclei armati proletari« in za katero ugotovljajo velika večina političnih opazovalcev, da ima jasen provokatorski pečat. Med radijskimi poročili ob 7. uri so prebrali proglas NAP, v katerem med drugim pravijo teroristi, da je varnost kasalskega svetnika Di Gennara tesno povezana z varnostjo tresh zapornikov v ječah pri Viterbu.

Trije zaporniki so nato osvobodili paznika Rolanda Spero, ki so ga imeli za talca ter sporčili, da so pripravljeni in da agenti lahko pridejo ponje. Martino Zichella je zahteval, naj ga prepeljejo v zapor v Saluzzu, Pietro Sofia v Alessandrio, Panizzari pa v Fossano, kamor so trije zaporniki bili prepeljeni v zgodnjih večernih urah. V zapor v Fossano je takoj prihitelo približno 50 karabinerjev, saj je v istem zaporu odvetnik Giambattista Lazagna, ki ga dolžijo, da pripada samozvanim rdečim brigadam.

Kljub temu da so bili vsi pogoji izpolnjeni, svetnik Di Gennaro do poznih večernih ur še niso osvobodili, še več, govorijo o novih pogojih, ki naj bi jih postavili teroristi.

Ugrabitev Di Gennara in po-buda samozvanih NAP je izzvala plaz ogorčenih reakcij. Demokratične sile ugotavljajo, da nimajo take pobude nobenega političnega ozadja ter da gre za čisto preproste zločinske akcije, ki lahko koristijo samo prevratniškim skupinam in mednarodni reakciji.

Pomen obiska makedonskih umetnikov

Ob prvem gostovanju Makedonskega narodnega gledališča v Trstu so bili doseženi nekateri pomembni rezultati, ki do-vo-lij nazorno prikazujejo, kako je mogoče sprovesti v prakso resnične potrebe različnih življenjskih stvarnosti. Na navidezno oddaljenih relacijah med de-željo Furlanijo-Juljsko krajino in socialistično republiko Makedonijo v resnici biže enotni utrip iz globokega ožja evropskih src. Svobodna sprostitev tega utripa je edina alternati-va za mir in sodelovanje.

Prvi pomembni rezultat tega gostovanja je dala makedonska umetniška beseda na odru slovenskega Kulturnega doma. S svojim darom in magijo dovršene gledališke dejavnosti je ta beseda premagala vse barie-re in zažvepla v zavesti širokega auditorija. Beseda Makedonije, zibelke slovenske kulture, kjer se je rodila tista obreda, ki je oplemenitila starodavna izročila z najzlahnejšim orod-jem komunikacije, beseda Makedonije, ki je kot pastorka lahko svobodno izpričala svojo pisano identiteto med slovanskimi narodi daleč za vsemi drugimi, ta beseda je v gledališču slovenske narodnostne skupnosti v Italiji izpričala svo-

je poslanstvo. Makedonski umetniki so bili gostje slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. V neposrednem kontaktu z življenjsko stvarnostjo tega ljudstva so makedonski gostje spoznali glo-boko zavest in neuklonljivo upornost slovenskega primorskega življa, ki je kljub nasilju in genocidnim dejanjem črnega terorja ohranil svojo kulturo in si s krovjo izbojavel pravico o narodnostnem identifi-kirvanju. Ta pravica je postala sestavni del življenjske stvarnosti dežele Furlanije-Juljske krajine in republike Italije. Od tod izvira možnost o naravi vlozi manjšin, mostov med na-rodmi. Neposredna povezanost z matičnim narodom v enotnem slovenskem in jugoslovanskem kulturnem prostoru, istočasno s tem tudi povezanost z ita-lijanskim kulturnim prostorom, skupnem boju z naprednimi silami za demokratizacijo druž-be, to so elementi življenjskega programa Slovencev v Ita-liji. Ob genocidni makedonske narodnostne skupnosti v Grčiji in v Bolgariji, ob nezaljšnem identiteti stotisočev Makedon-cov, ob zanikanju narodne i-dentitete same socialistične re-publike Makedonije, mora življenjska stvarnost slovenske narodnostne skupnosti v Ita-liji prispevati kot opora in do-segljiva možnost v boju junas-kega makedonskega naroda za svojo identiteto tudi odstran-jugoslovanskih meja. Tudi to je pomemben rezultat tega go-stovanja.

Italijanske deželne in krajev-ne oblasti so izkazale makedonskim gostom veliko pozor-nost. Deželni odborniki za fi-nance in splošne zadeve Sergio Coloni je 70-članskemu ansam-blu Makedonskega narodnega gledališča in uradni delegaciji, ki jo je vodil član makedonske vlade in republiški sekretar za kulturo Zibko Vasilevski, privedel na tržaškem gradu sprejem. V svojem nagovoru je izrazil željo po čim tesnejšem sodelovanju med deželjo Furlanijo - Juljsko krajino in socialistično republiko Makedonijo, obenem tudi razpoložljivost za sleherni pomoč v okviru politike zblizevanja, medsebojnega boljše spozna-vanja in utrjevanja mostov med narodi.

Deželni odborniki za šolstvo in kulturne zadeve dežele Furlanije - Juljske krajine dr. Carlo Volpe je v uradnih raz-govorih z makedonsko delega-cijo konkretiziral možnosti kulturnega sodelovanja. Poleg sub-vencije Stalnemu slovenskem gledališču za ponovno gosto-vanje v Makedoniji, poleg pre-kludov za izmenjave raznih u-metniških ansamblov, za pri-jemanje razstav, za gostovanje posameznih umetnikov in kulturnih delavcev, je odbornik Volpe zlasti poudaril možnost sodelovanja med univerzami, bodisi kar zadeva vključitev makedonskega jezika in makedonske kulturne zgodovine v študijske programe videmske univerze, bodisi kar zadeva po-vezovanje z miramarskim cen-trom za teoretsko fiziko.

Predsednik tržaške »Krajine dr. Michele Zanetti, ki je ak-tivno sodeloval na ohriskem simpoziju o manjšinah in ki je uresničil zamisel o medna-rodni konferenci o manjšinah v Trstu, na kateri je odigral vidno vlogo makedonski znanstvenik dr. Dimče Belovski, je v svoji dobrodošlici makedon-skim gostom poudaril potrebo po čim širšem sodelovanju in izrekel pripravljenost za sleherni pomoč v utrjevanju enot-nih kulturnih platform, pri čemer morajo postati manjšine najpomembnejši faktor zblize-vanja med narodi.

Za mir in svobodo med na-rodni je v taki praksi edina možna alternativa. Vsako zapir-anje v nepristopne prekale, vsaka politika nasilnega we-ljabljanja nacionalne premoči, nujno privede do spopada in nepopraviljivih kriznih situacij. »Prišli smo k vam z odprtim srcem — je poudaril vodja makedonske delegacije Zibko Vasilevski. Naš prispevek pri utrjevanju mostov med na-rodmi izhaja iz prepričanja, da je samo z odprtostjo in iskrenim sodelovanjem mogoče odstraniti bariere, ki še vedno ogo-žajo mir in svobodno izžitja-nje v neprecenljivih dobrinah kulturnega bogastva sleherne-ga naroda.«

(Nadaljevanje na 10. strani)

FILIBERT BENEDETIČ

OB 30. OBLETNICI ZMAGE NAD NACIFAŠIZMOM

Tržaški partizanski pevski zbor na slovesni akademiji v Sarajevu

Občinstvo z navdušenjem sprejelo pevce in godbenike iz zamejstva

SARAJEVO, 10. Jugoslovanska radiotelevizija je v četrti priredila v veliki dvorani Skenderija v Sarajevu slovesno akademijo v počastitev 30. obletnice zmage nad nacifašizmom. Na tej veličastni kulturni in hkrati tudi politični manifestaciji miru in bratstva med narodi so sodelovali številni pevski zbori, glasbeni ansambli, v listi in recitatorji iz vseh jugoslovanskih republik in med njimi tudi Tržaški partizanski pevski zbor, ki ga vodi Oskar Kjuder.

Nemogoče je v nekaj stavkih prikazati celotno sliko te izredne prireditve, ki se je odvijala pod geslom »Smrt fašizmu — svoboda narodu!« Pesmi, glasba, recitacije, branje od-

lomkov iz vojnih poročil in proglasa so simbolno v eno samo nedeljivo celoto povezovala številne dogodke iz druge svetovne vojne in najpomembnejše etape iz NOB. Pri-zor je sledil prizoru, brez sleherne napovedi, brez prekritivne in vendar je celoten spored, čeravno precej dolg, zelo pester, zanimiv in razgl-ban, potekal v najlepši harmoniji. V veliki dvorani so pred več tisoči poslušalcev odmevale pesmi in recita-cije v srbskem, hrvaškem, sloven-skem, makedonskem, albanskem in italijanskem jeziku.

Tržaški partizanski pevski zbor, čeravno ga širša javnost ni poznala in ga kot druge zbre in skupine ni nihče predstavil, je že na samem

začetku doživel buren aplavz. Zado-stovalo je že to, da je recitator Ju-lij Guštin izrekel besedo: Primorci, ko pa se je oglasila ognjevita bor-bena pesem ob spremljavi orkestra je dvorana vzklopela in jo s skandi-ranjem spremljala do konca. Isto se je ponovilo ob nastopu recitatorja Panizzona in med izvajanjem pesmi v italijanskem jeziku.

Čeravno je bilo gostovanje TPPZ v Sarajevu združeno z velikimi na-pori, saj so pevci in godbeniki na-stopili po neprespani noči, je vendar doseglo svoj smoter. Zato bomo v prihodnji številki »Nedeljskega Pri-morskega dnevnika« objavili širšo reportažo o tem gostovanju.

MIRKO KAPELJ

DEMOKRATIČNI TRST BO DANES MANIFESTIRAL SVOJO PROTIFAŠISTIČNO BORBENOST

Kresovi nad mestom in v okolici najjavili današnjo proslavo 30-letnice osvoboditve

Dopoldansko, istočasno fašistično zborovanje prepovedano na odločen pritisk demokratičnih sil, vendar pa so oblasti dovolile fašistom provokatorsko zborovanje popoldne ob 18. uri in s tem potrdile svojo popustljivost fašistom

Sinoči točno ob 9. uri so kot na dogovorjen znak zagoreli kresovi na višinah nad Trstom in po vsej kraški okolici od Miljskih hribov do Nabrežine. Njihovi zublji so bili lepo vidni iz mesta, ko so ozarjali jasno noč. Ob kresovih so se povsod zbrali številni domačini z zastavami in harmonikami in zadonele so partizanske pesmi, kot v času narodno-osvobodilnega boja. Tako se je že sinoči manifestirala množičnost, ki je značilna za proslavljanje 30-letnice osvoboditve pri nas in ki je najbolj prepričljiv uvod v današnjo manifestacijo na Trgu Goldoni in popoldne na Proseku ter obenem jasen odgovor na fašistično izzivanje.

Uradno se je izvedelo, da je tržaška kvestura na osnovi člena 18 javne varnosti »prepovedala« fašistično zborovanje in da je v zborovanje MSI prepovedano zato, ker bi bilo istočasno z napovedano kvesturo ANPI ob 30. obletnici osvoboditve. Takoj zatem pa je MSI predložila novo prijavo za zborovanje ob 18. uri, prav tako na Trgu sv. Antona Novega, katerega pa kvestura ni več prepovedala. Zanimivo je, da smo s prefektore najprej izvedeli za prepoved zborovanja, kasneje pa neuradno pojasnilo, da so fašiste prepričali, da bodo svoje zborovanje odložili na večerno uro.

Enotni antifašistični odbor je z zadovoljstvom sprejel na znanje prepoved dopoldanskega zborovanja MSI na Trgu sv. Antona Novega, do katere je prišlo na osnovi enotnih posredovanj tržaških antifašističnih sil. Antifašistični odbor pa izraža obžalovanje, ker oblasti niso prepovedale tudi zborovanja MSI, ki je napovedano za popoldansko uro. Antifašistični odbor ponovno opozarja, da je fašistična manifestacija določena za 18. maj, ob 18. uri, prav tako na Trgu sv. Antona Novega, katerega pa kvestura ni več prepovedala. Zanimivo je, da smo s prefektore najprej izvedeli za prepoved zborovanja, kasneje pa neuradno pojasnilo, da so fašiste prepričali, da bodo svoje zborovanje odložili na večerno uro.

Mladinski krožek iz Trsta je imel sinoči v prostorih v UL. Ginnastica 72 svoj 3. občni zbor, na katerem je bil med drugim tudi izvoljen novi odbor. Na obnem zboru, o katerem bomo še poročali, je krožek sprejel sledečo resolucijo: »Slovenski mladinci, člani Mladinskega krožka, smo z ogorčenjem zvedeli za napoved provokatorske fašistične manifestacije, ki ima jasen namen okrutni spomin in pomen osvobodilnega gibanja. Še bolj kot sama pobuda pa nas žali zaradi pristojnih oblasti, ki s tem ponovno potrjujejo nedolnost svojega antifašizma.«

GHERSI JE OSTAL POKRAJINSKI TAJNIK

Novo enotno vodstvo tržaške federacije PSI

Na Repentabru so predložili »napredno listo« Popolna lista SS za občino Devin-Nabrežina

Pokrajinski odbor PSI je v poznih urah med petkom in soboto sklenil, da se ustvari novo enotno vodstvo socialistične federacije, kateremu bo načeloval gosodanji pokrajinski tajnik Lucio Gheri in v katerem bodo zastopane vse komponente stranke. Zato so sestavili odbor, v katerem so: Arnaldo Pittino, Gianni Giuricin, Aldo Terpin, Claudio Bonicelli, Branko Pahor, Roberto Kerwin, Pasquale Visintin, Saverio Gicchetti in Fernando Uleigrai.

Gheri je ostal tajnik stranke, čeprav kandidira na pokrajinskih kandidatih listi PSI z veliko verjetnostjo, da bo izvoljen. Povsem pa se je spremenilo razmerje sil, ker je prišlo do razkola v struji, ki ji načeluje Giuricin in bi na osnovi številčnega razmerja lahko izvolili tudi tajnika iz vrst struje »crissosa«, vendar je prevladalo mnenje, da je treba ohraniti enotno stranko, kar si je članstvo že dalj časa želelo. Prvi znaki o političnem preokretu znotraj PSI so bili vidni prav v razpravi o rabi slovensčine v tržaškem občinskem in pokrajinskem svetu, ko je pokrajinsko vodstvo najprej sprejelo neustrezno stališče, nato pa ga je odločno popravilo. V ozadju torej ne gre samo za neka osebna, temveč za načelna vprašanja, kar izhaja tudi iz proglasa, ki ga je pokrajinski odbor PSI izdal po sestanku in v katerem opozarja na nove fašistične provokacije in prevarniške načrte.

Na Repentabru so predložili »napredno listo«, na kateri kandidirajo komunisti, socialisti in neodvisni napredno usmerjeni občani. Kandidati žele, da bi se okrog delavskega simbola njih liste združilo čimveč številno demokratičnih in zavednih občanov. Lista je zasnovala širok program, ki temelji predvsem na zaščiti okolja in obrambi interesov Kraševcev. Pri tem je zelo važno

organov za javni red, da bodo zbiranje škvadristov iz drugih mest preprečili, obljubljenega nadzorstva ni bilo. Tako sta večeraj popoldne ob 16.30 krenila po UL. Carducci dva avtobusa iz Belluna, na straneh sta imela napis MSI, v notranjosti pa je bilo nabito črnosrajnikov, ki so peli fašistične himne in pozdravljali z iztegnjeno roko.

Preložitev fašističnega zborovanja na popoldan je morda zmanjšala možnost provokacij, na vsak način bo potek današnje manifestacije odvisen od zadržanja sil javnega reda in od načina, kako bodo znali preprečiti vsakršno morebitno fašistično izzivanje in nasilje.

Obvestilo tabornikom

Danes, 11. maja, se bomo taborniki udeležili osrednje proslave 30-letnice osvoboditve.

20. občni zbor Sindikata slovenske šole

Odbor Sindikata obvešča, da bo v ponedeljek, 19. maja, ob 17. uri v mali dvorani Kulturnega doma 20. občni zbor Sindikata slovenske šole.

Na dnevnem redu bodo: tajniško poročilo, poročilo načelnikov ter poročilo blagajnika, poročilo razsodišča, poročilo nadzornega odbora in razrešnica, volitve in razno.

Odbor vabi člane, da se točno in polnoštevilno udeležijo občnega zbora.

Odbor

III. srečanje primorskih dijakov v organizaciji liceja »F. Prešeren«

Sodelovali bodo dijaki iz Kopra, Pirana, Postojne, Idrije, Tolmina, Ajdovščine, Nove Gorice, Trsta in Gorice - Literarni natečaj na temo »Primorska v boju za narodno svobodo« - Zaključek prireditve v Kulturnem domu

V soboto, 31. maja, bo v Trstu III. dijaško obmejno srečanje Primorske. Prireditelj, ki ima prvenstven namen poudariti enotnost med slovenskimi dijaki s tostran in ostan meje, je že na prvih dveh srečanjih — prvo je bilo leta 1973 v Tolmini, drugo pa lani v Postojni — doživel velik uspeh, letos pa bo zadobila posebno obležje, saj se uvršča v niz proslav tridesete obletnice osvoboditve in zmage nad nacifazizmom.

Letošnje srečanje organizira tukajšnji znanstveni licej »F. Prešeren«, sodelovali pa bodo dijaki iz Kopra, Pirana, Postojne, Idrije, Tolmina, Ajdovščine in Nove Gorice in vseh slovenskih višjih srednjih šol v Italiji. Z ostan meje bo sodelovalo nekaj 500 dijakov, tem pa se jih bo pridružilo nad 200 iz tržaških in gorških šol.

Program srečanja je bil v glavnih potezih že izdelan. Dijaška odposlanstva bodo v soboto jutraj dočakala na mejnih prehodih goste iz sosedne republike, nakar se bodo vsi udeleženci zbrali pred spomenikom Bidovcu, Marušiču, Milošu in Valenciju pri Bazovici, kjer bo uradni začetek srečanja. Program predvideva vrsto športnih tekmovanj, slikarski ex tempore, posvetovanja o mladinskih in šolskih problemih in poseben literarni natečaj. Natečaj bo na temo »Primorska v boju za narodno svobodo«.

Srečanje se bo zaključilo s kulturno prireditvijo v Kulturnem domu. Po pozdravnih govorih bodo dijaki prebrali tri najboljše prispevke v okviru literarnega natečaja, nato bodo podeljena priznanja za najboljše pisce, risarje in športnike. Igralci Stalnega slovenskega gledališča pa bodo na koncu izvajali odlomek iz najnovejšega repertoarskega dela o Rižarni.

osvoboditve se bodo nadaljevale danes v Nabrežini.

Sodna razprava proti osmim delavcem GMT

Podobno kot drugod po državi se začena gonja proti sindikalistom in delavcem tudi pri nas. Tržaško sodstvo je sprožilo kazenski postopek proti osmim delavcem tovarne GMT in jih obtožilo cele vrste prekrškov v zvezi s sindikalnimi boji. Dolžijo jih postavljanja cestnih blokov, nasilja itd.

Sindikalna federacija opozarja, da se preganjanje delavci, medtem ko uživajo fašisti in podobni zločinci perazumljivo »imuniteto«. Sodna razprava bo v ponedeljek. Istega dne so sindikati napovedali v tovarni strojev dveurno stavko, od 10. ure do polдне. V obratu bo med stavko sindikalno zborovanje.

V Devinu odkrili ploščo padlim v NOB

Sinoči so na trgu v Devinu na levi strani vhoda v grad odkrili spomniško ploščo, na kateri je v slovensčini in v italijanščini vklešan: »1945-1975 — ob 30. obletnici osvoboditve — v spomin padlim — devinsko - nabrežinska občina«. Slovensnemu odkritju so prisostvovali župan Legiša, občinski odbor ter številni svetovalci. Ter seveda velika množica. Po enominutnem molku v počastitev padlih borec za svobodo, je župan v krajšem govoru poudaril, da se je treba še vedno boriti v duhu idealov, za katere so padli junaki sinovi slovenskega naroda. Zatem je nastopil ansambel italijanskega gledališča s predstavo o zgodovinski antifašizma od leta 1919 do zmage.

Občinske svečanosti ob 30-letnici

Umrl je nesrečni Renato Milković

Prejšnjo noč je izdihnil 41-letni Renato Milković, nesrečni delavec iz Trebč, ki se je pred dnevi hud poškodoval, ko je med delom padel in se pobil po glavi. Milković je v četrti pomagal znanicu Giacomu Bellini pri popraviljanju hiše tasta Petra Kralja na Trebčah 103. Med delom je nesrečni Milković stopil na podstavek, ko mu je nenadoma postalo slabo in je padel z višine niti enega metra ter se hudo udaril v glavo.

Nezvestnega so ga odpeljali v bolnišnico, kjer so ga sprejeli v oddelku za oživiljenje, vendar je zdravnikom bilo takoj jasno, da ima malo možnosti, da preživi, zato so si pridržali prognozo.

DRUGE VESTI NA DESETI STRANI

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA IN ZDRUŽENJE SLOVENSkih ŠPORTNIH DRUŠTEV V ITALIJI

vabita danes, 11. maja, na

OSREDNJO PROSLAVO

30-LETNICE OSVOBODITVE TRSTA

ki jo prireja pokrajinsko vodstvo VZPI - ANPI

S P O R E D

Ob 10.30 — Manifestacija na Goldonijem trgu. Govorila bosta sen. Silvano Baccicchi in Dušan Košta, pokrajinski tajnik VZPI - ANPI. Nastopil bo Tržaški partizanski pevski zbor. Igrala bo godba na pihala iz Brega.

Ob 16. uri — Partizansko srečanje na Proseku (nogometno igrišče »Primorja«) s kulturnim sporedom in pozdravnimi govori. Nastop združenih pevskih zborov, godb na pihala, folklorne skupine »Stu ledi« in Tržaškega partizanskega pevskega zbora.

Po končanem kulturnem sporedu prosta zabava z ansamblom »Lojze Furlan« iz Zgonika.

Izreden uspeh Aljoša Žerjela v Castrocara

CASTROCARO, 10. — V Castrocara se je nocoj zaključil 17. vse državni natečaj amaterskega filma, v okviru katerega so prikazali 90 filmov na 8 in 16-milimetrskem traku. Med njimi je bilo 12 filmov tržaških avtorjev.

Naš tržaški filmski amater Aljoša Žerjela je dosegel izreden uspeh z osvojitvijo »Srebrnega fotograma« za film »Sentimentalno potovanje«. Film obravnava na simboličen način nastanek sveta in njegovo zgodbo do danes. V celoti so na natečaju podelili pet odličij (dve zlati, dve srebrni in eno bronasto). V splošni razvrstitvi pa je Aljoša Žerjela s svojim filmom osvojil tretje mesto. Čestitamo!

Kulturno združenje »Most« priredi v četrtek, 15. maja, ob 20.30 v mali dvorani Kulturnega doma predavanje o temi: »Gospodarske determinante v razvoju slovenskega nacionalnega sistema«. Predaval bo univ. prof. Toussaint Hočevar. Prisrčno vabljeni.

Izleti

SPDT organizira 1. in 2. junija avtobusni izlet na Pokljuko z ogledom krajev, kjer so se pred več kot 30 leti bile partizanske bitke. Podrobnejši program izleta bo javljen v prihodnjih dneh. Vpisovanje do vključno 28. t.m. pri ZSSD, Ulica Geppa 9.

Krožek VZI Bani priredi 1. junija izlet v Cerkljo na bencinskih Franjo. Poročanje vsak dan pri Tončici Vidau, Bani 32, od 19. do 20. ure razen ob nedeljah.

Šolske vesti

Otroci rojanske osnovne šole vas vabijo na zaključno šolsko prireditev, ki bo v Martijem domu danes, 11. maja, ob 17. uri. Na sporedu je petje, prizori, folklor, recitacije.

Danes praznuje svojo 50-letnico ALBINA ŠKABAR iz Repna. Obilo zdravja in še mnogo let mirnega življenja ji želijo mož Emil, sinova Zarko in Silvano ter drugi sorodniki.

Čestitkam in voščilom se pridružujeta tudi uredništvo in uprava Primorskega dnevnika.

Včeraj je praznovala 80. rojstni dan URSULA HRVATČIČ iz Rimanja. Hčerki cvetka in Milka z družinama ji želita še mnogo let zdravja in veselja.

Godnik in uradnica Bernarda Kar-nimik.

LOTERIJA

BARI	49	55	29	10	20
CAGLIARI	21	24	47	5	73
FIRENCE	76	68	24	51	8
GENOVA	70	62	68	55	72
MILAN	69	15	43	18	89
NEAPELJ	23	88	2	8	62
PALESTRA	69	7	58	80	88
RIM	63	24	80	10	59
TURIN	50	29	32	72	60
BENETKE	60	8	40	4	2

ENALOTTO

X 1 2 2 2 1 X 2 X X 2 1
KVOTE: 12 točk - 8.199.000; 11 točk - 310.000; 10 točk - 26.300 lir.

DNEVNA SLUŽBA LEKARN

(od 13. do 16. ure)

A. Barbo, Trg Garibaldi 4; Godina, Alf. Igea, Ul. Ginnastica 6; Chiari-Crotti, Ul. Tor S. Pietro 2.

NOCNA SLUŽBA LEKARN

(od 19.30 do 8.30)

All. Alabarda, Ul. dell'Istria 7; de Leitenberg, Trg S. Giovanni 5; Al S. Andrea, Trg Venezia 2.

LEKARNE V OKOLICI

Bolunec (tel. 228-124), Bazovica (tel. 226-165), Opčine (tel. 211-001), Prosek (tel. 225-141), Božje polje - Zgonik (tel. 225-596), Nabrežina (tel. 200-121), Sesljan (tel. 209-172), Zav-lje (tel. 213-137), Milje (tel. 271-124).

ŠOLA GLASBENE MATICE TRST

I. ZAKLJUČNA AKADEMIJA

šole Glasbene matice

S SODELOVANJEM GOJENCEV CENTRA ZA GLASBENO VZGOJO IZ KOPRA

V sredo, 14. maja, ob 20.30 v mali dvorani Kulturnega doma.

Vljudno vabljeni Vstop prost

SLOVENSKI KLUB

priredi

v torek, 13. maja

ob 20.30

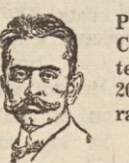
predavanje

Mario Magajna

V ANDERSENOVI

PRAVILJNICI DEZELI

Predavanje, predznanje v tej sezoni, bo govorilo o velikem pravljicarju ob njegovi stoletnici smrti in o Danski. Spremljano bo z barvnimi diapozitivi. Vabljeni!

Prosvetno društvo »I. Cankar« priredi v petek, 16. maja, ob 20.30 v društveni dvorani Ul. Montecchi 6

PROSLAVO 30. OBLETNICE OSVOBODITVE

sodelujejo: moški pevski zbor »V. Vodnik« iz Doline, člani SAG in Miroslav Košta s priložnostnim govorom. Vabljeni prijatelji in člani društva.

OBVESTILO TPPZ

Vse pevce in orkestraše TPPZ obveščamo, naj se zberejo danes ob 10.15 na odru na Trgu Goldoni.

Športno društvo Primorce izreka iskreno sožalje Angelu Milkoviču in družini ob tragični smrti očeta Renata.

Sekcija KPI iz Trebč izreka iskreno sožalje družini Milkovič in ostalim sorodnikom ob tragični smrti dragega Renata.

Slovenska prosveta.

Nenadoma nas je zapustil naš dragi

RENATO MILKOVIČ

Pogreb bo jutri, 12. t.m., ob 13. uri iz mrlišnice glavne bolnišnice v cerkev v Trebčah in nato ob 15. uri na domače pokopališče.

Zalujoči: oče Roman, žena Cveta, sinovi Angel, Franka, Mirko in Marina ter drugi sorodniki.

Trebče, 11. maja 1975

ZAHVALA

Prisrčno se zahvaljujemo vsem, ki so z nami sočustvovali ob izgubi naše drage mame in none

MARIJE ŠKABAR roj. BARIČ

Posebna zahvala č.g. župniku, darovalcem cvetja in vsem, ki so na katerikoli način počastili njen spomin.

Zalujoči: družina Škabar, Purič in Slatnik ter drugo sorodstvo.

Repentabor, Opčine, 11. maja 1975

ZAHVALA

Ob izgubi našega dragega moža in očeta

EMILA GULIČA (MILJA DUŠE)

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so z nami sočustvovali in kakorkoli počastili spomin pokojnika.

Družine GULIČ

Končovel, 11. maja 1975

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so spremili k večnemu počitku našo drago mater in nono

AMALIJO KOŠUTA

Posebna zahvala č.g. župniku, darovalcem vencov in cvetja, zdravniku Settimu, sekciji VZPI - ANPI iz Kriza ter vsem, ki so na katerikoli način počastili njen spomin.

Zalujoča družina KOŠUTA

Križ, 11. maja 1975

DANES MNOŽIČNO NA TRGU GOLDONI NA PROSLAVO 30-LETNICE OSVOBODITVE TRSTA

STIKI S SORODNIMI DRUŠTVI V SLOVENIJI

Openski pevski zbor Tabor spet gostoval v Trbovljah

Medsebojne vezi bodo še bolj utrjevali

Medsebojni stiki med sorodnimi društvi pri nas ter v osrednji Sloveniji so gotovo ena važnih komponent našega življenja. Pevski zbor «Tabor» z Opčin je take stike navezal s trboveljskimi zbori. Že pred časom je imel koncert v Trbovljah, potem so lani spomladi Trboveljčani nastopili na Opčinah. V četrtek pa so bili openski pevci spet gostje v Trbovljah.

Na pot so se odpravili že jutraj, da je tako bilo pred koncertom še dovolj časa za ogled trboveljske okolice in za sklepanje novih prijateljstev. Predstavniki Zarje so namreč openske pevce pričakali pred domom kulture ter jih nato popeljali do spomenika žrtvam, ki so padle v odločilnem spopadu z Orjuno 1. junija 1924. K spomeniku so Openci položili cvetje in zapeli žalostinko. Nato so si pod vodstvom ravnatelja ogledali še muzej.

Jutro se je tako izteklo in avtobus je pevce popeljal na Partizanski vrh, kjer so imeli v domu trgovskega podjetja «1. junij» kosilo. Nato se razvedrilo na bližnjih igriščih, sprehod do bližnjega Rudarskega doma, pogled z vrha na Trbovlje, pot nazaj, kratka vaja in nato koncert, posvečen tridesetletnici osvoboditve.

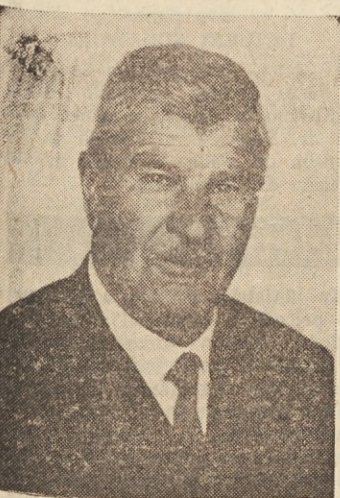
V prvem delu programa so openski pevci izvajali umetne in borbene pesmi.

Drugi del koncerta pa je zajemal izključno iz zakladnice primorskih, pretežno tržaških ljudskih pesmi. Začeli so z beneško in Orlovi priredbi «O le mamka, vi vi» nato je prišla na vrsto openska v priredbi pevovodje prof. Svetka Grigčiča «Pozim pa poleti». Pertotova «Nezvesta lebežena» in «Krinja urehova», nato nepogrešljiva pesem o openskem tramvaju, spet Grigčičeva «Peščalka». Vrhovec «Kej me boš taku zamieros», za konec pa pesem «Od Peščancov do Obeliskov», ki jo je nalašč za openski zbor na besedilo Aleksandra Jeriča uglasbil Ubald Vrabec. Koncert je dopolnilo še nekaj ponovitve, predvsem je bilo občinstvo navdušeno nad openskimi tramvajev, ki so se ga medtem naučili peti tudi Larijani.

Ob začetku drugega dela koncerta je občinstvo pozdravila predstavnica prosvetnega društva «Tabor», za njo pa so prišli na oder predstavniki trboveljskega kulturnega in pevskega življenja, ki so pevce pozdravili in nagradili s šopki cvetja. Predsednik «Zarje» Inko Smodiš pa je openskim pevcem v spomin na gostovanje poklonil lepo stisko Trbovelj. V imenu openskih pevcev se je Trboveljčanom zahvalil predsednik zbora dr. Milko

IZ LONJERJA

Rudolf Čok - 80-letnik

Na današnji dan pred osemdesetimi leti se je v Lonjerju rodil v zavedni slovenski družini Rudolf Čok, po domače Nando Pušarjev. Nando je že v mladiosti moral delati na kmetiji, saj je bilo v družini kar enajst otrok in tako se je kmalu privadil na trdo kmetijsko življenje. Njegovo delo doma je pretrgala prva svetovna vojna, ko ga je poklical «cesarski glas» in se je moral bojevati na italijanski in ruski fronti. Ob prihodu iz vojske se je 1. maja 1920 oženil z domačinko Marijo Maverjevo, ki mu je povila tri sinove ter hčerko, ki sta jih vzgojila v naprednem in slovenskem duhu.

Druge svetovna vojna in fašistično divjanje je vso Nandotovo družino izredno hudo prizadelo. Dva sinova sta padla v NOV, enega pa so Nemci odpeljali. Prav v njegovi hiši je bil med vojno bunker, ki ga je napravil skupno s pokojnim Slavkom Kokom. Tu so imeli partizani, člani VOS, svojo postojanko, ki so jo nato prenesli v sosednjo hišo, kjer so jih 21. marca 1945 napadli člani Colotijeve fašistične tolpe, ki so odkrili tudi bunker v hiši današnjega slav-

Mali oglasi

AUTOSALONE TRIESTE — CARLI VIRGILIO — 126 73, 127 74, 128 70-74, 1500 C 66, 124 coupé 5 m 68, 850 coupé 70, A 112 74, Citroen 1000 75, Fulvia coupé 67, 125 68, Opel 1000 tam. 70 in drugih 20 avtomobilov vseh vrst na ogled v Ul. Giuliana 10 in Ul. Cologna 7.

CITROEN — mehanična delavnica Cavalli, tudi drugih avtomobilov v Ul. Rittmayer 4/a.

VSA ZAVAROVANJA — nezgodno — življenjsko — požar — avto in ostala vama nudi SVAB C. - AGENCIJA GENERALI Opčine, Ul. Salici 1, tel. 211-499.

SLOVENSKA DRUŽINA v štednji išče družinsko pomočnico za jutranje ure. Telefonirati na: 815-824.

Občina DEVIN - NABREŽINA

prireja

PROSLAVO 30. OBLETNICE OSVOBODITVE

SPORED:

Danes, 11. maja, v Nabrežini:

- Ob 10.30 — začetek proslave
- nastop nabrežinske godbe na pihala
- nastop pevskih zborov (I. del): «Igo Gruden»
- «Fantje izpod grmade»
- otvoritev fotografske razstave in razstave del šolskega nagradnega natečaja v dvorani prosvetnega društva «I. Gruden»
- športni prijateljski turnir
- Ob 11.00 — slavnostni govor župana Dragomira Legiša
- Ob 11.20 — nagovor predsednika krajevne sekcije VZPI - ANPI
- izročitev prapora krajevni sekciji VZPI-ANPI
- Ob 11.30 — nagovor zastopnika bivših deportirancev
- Ob 11.40 — nastop Stalnega slovenskega gledališča, sodelujejo člani SSG Mira Sardoč, Stane Starešinič in Joško Lukeš z recitalom «Ubijte vojno, prekolnite vojno».
- Ob 12.00 — nastop pevskih zborov (II. del)
- polaganje vencev
- zaključni koncert nabrežinske godbe na pihala

Vabljeni

Darovi in prispevki

ZA SPOMENIK PADLIM V NOB IZ ŠKEDNJA, S KOLONKOVCA IN OD SV. ANE

Ob 30. obletnici osvoboditve daruje Adalgiza Bjekec 2.000 lir.

V počastitev spomina Dore Germani roj. Tul daruje Adalgiza Bjekec 1.000 lir.

ZA SPOMENIK PADLIM V NOB V KRIZU

Marija Dovšak 10.000 lir, Adrijana Bubič (103) 10.000, Viktor in Milka Sulčič (123) 10.000, Marko Švab 10.000, Josip Husu 5.000, družina Ida Bogatec (Trst) 10.000, Pavla Batič 5.000, dr. Drago Štoka 6.000, Mario Milčič (Prosek 367) 20 tisoč, Licio Rebecchi (Trst) 5.000, Pepko Starc (Kontovel) 5.000, Albin in Marta Antonič 10.000, Bruna in Trejak z Opčin 20.000, družina Marko-Franko Tence 60.000, Rudolf Štefančič 10.000, N.N. 20.000, Callisto in Pina Jacumin 20.000, Damijana in Grazia Di Lenardo 15.000

lir, Mjerko Sirk z družino (Zagreb) 50.000 starih din.

Namesto cvetja na grob France Sedmak daruje družina Jurca-Giorgi 3.000 lir.

Ob 30-letnici smrti moža in očeta darujeta Mima in hčerka Iva 500 novih din.

Namesto cvetja na grob materi padlega borca Marjana daruje družina Ane Bogatec (167) 3.000 lir.

V spomin na mater daruje Angela Košuta 5.000 lir.

Svojci padlih darujejo preostanek pri nakupu venca 34.000 lir.

V spomin na pok. mater Amalije roj. darujeta Kristjan in žena Angela 5.000 lir.

Namesto cvetja na grob Amalije Košuta daruje Lado Sirk (Križ 275) 3.000 lir.

V spomin Dore Černetove in Justa Tenceja daruje Milka Švab 5.000 lir.

Namesto cvetja na grob Marije Laharne in Amalije Košuta daruje Milka Švab 5.000 lir.

Ob obletnici žmagne nad nacifšizmom daruje Drago Cibic 20.000 lir za Kulturni dom Prosek-Kontovel in 5.000 lir za PD Prosek-Kontovel.

Namesto cvetja na grob Marčeta Sosiča daruje družina Daneu 5.000 lir za SD Polet in 5.000 lir za Tabor.

Namesto cvetja na grob Emila Guliča darujejo Aldo in Lucijana Colja 3.000 lir ter Olga in Stojan Lisjak 5.000 lir za SD Kontovel.

V počastitev spomina Josipa Kalca (gostilničarja) darujejo sovrstniki, prijatelji in vaščani 9.000 lir za grobajsko šolo K. D. Kajuh, 9.000 lir za Slomski dom v Bazovici, 9.000 lir za SZ Gaja in 9.000 lir za TPPZ.

Pri vpisu darujejo novi člani TPPZ: Cvetko Ušaj 10.000 lir, Vladimir Predan 1.000 lir, Elena Čuk 1.000 lir, Radivoj Čač 10.000 lir, Aldo Babič (že podporni član) 10 tisoč lir.

Ob 50. obletnici smrti moža Ivana Kapuna daruje žena 5.000 lir za Dijaško matico.

Ob 50. obletnici smrti Ivana Kapuna darujejo hčerke v njegovo

R. P.

IZ RICMANJ

Ursula Hrvatčič ima 80 let

Včeraj, 10. maja, je obhajala svoj 80. življenjski jubilej Ursula Hrvatčič. «Urška», kakor ji po domače pravijo vaščani in sorodniki ter prijatelji, je bila rojena 10. maja 1895 v Ricmanjih pri «Juretovih».

Njeno življenje gotovo ni bilo posejano s cvetjem, imela je obilo težav in nadlog, vendar je vse neprijetnosti znala prenesti s pogumom in globoko vero v boljšo bodočnost. Vzorno je vzgojila dve hčerki, ki sta omoženi ter se ravna po njenih življenjskih nazorih. «Urška» je bila vselej res marljiva in požrtvovalna. Pred mnogimi leti je bila zaposlena najprej v tovarni «Pastificio Triestino», nato v tobačnici tovarni v tržaški pristaniški coni, nakar je še do nedavnega raznašala po Trstu vrče mleka. Marsikdo se še spominja, kako je nosila težke vrče z ricmanjskega trga do železniške postaje, kjer se je ustavljal vlak na tedanji redni progi Hrpelje - Sv. Andrej (Trst).

Kakor rečeno, njeno življenje ni bilo lahko; v resnici je bilo posejano z mnogoterimi žrtvami, ki pa «Urška» niso oslabile, vsaj duševno ne-zdravje so ji pač zrahljale. Tembolj še, ker se med vojno ni dala zlomiti, ampak je mimo lastnih vsakdanjih težav kolikor le mogla pomagala hčerama.

Kar pa še prav posebno odlikuje «Urško», je to, da je bila zmerom zavedna Slovenka in je takšna tudi danes, saj se nenehno zanima za probleme naše narodnostne skupnosti in v širšem smislu tudi za probleme v zvezi z nadaljnjim razvojem naprednih sil družbenega okvira, v katerem živimo.

«Urška» ima rada vse — znanec, prijatelje in daljne ter bližnje sorodnike, tako še zlasti vnuke in pravnuke, katerim po vseh svojih močeh rada pomaga.

Želimo ji, da bi ostala še mnogo let med nami zdrava, vesela in pogumna, kakor doslej.

OSMICA

Mario Zobec, Zatrežec št. 10, toči pristno belo in črno domačo kapljico.

Odobrena 132.bilanca zavoda CASSA DI RISPARMIO DI TRIESTE

465 MILIJARD

ZNAŠAJO SREDSTVA, KI JIH UPRAVLJA "BANKA TVOJE DRUŽINE IN TVOJEGA MESTA"

Upravni svet tržaške hranilnice CASSA DI RISPARMIO DI TRIESTE, ki se je sestel 29. marca 1975 pod predsedstvom odv. Alda TERPINA, je odobril zaključni obračun za poslovno leto 1974, 132. od ustanovitve zavoda. Kot je že običaj, je glavni ravnatelj dr. Gior dano DELISE pred orisom rezultatov o delovanju ustanove v preteklem poslovnem letu podal obširno poročilo o najvidnejših aspektih krajevnega gospodarstva v okviru nacionalnega in mednarodnega gospodarskega položaja. Celoten razvoj je bil ocenjen kot pozitiven, čeprav je krajevno gospodarstvo občutilo — sicer ubiažene — učinke nepovoljne konjunkturo v nacionalnem kot tudi mednarodnem merilu. V tem sklopu je prišlo do osibitve gonilne vloge, ki jo igra v gospodarstvu sektor ladijskih gradenj, razen tega se je še znatno zaostila kriza v gradbeništvu, medtem ko je trgovinski sektor bil prizadet zaradi zmanjšane naklonjenosti prebivalstva do nakupov in skrčenega dotoka kupcev z onstran meje. Dejavnost krajevnih operaterjev je kljub vsemu našla dobro oporo v kreditnem aparatu — in to navzlic omejitvenim ukrepom — zlasti še v kreditni ponudbi hranilnice.

391 MILIJARD ZAUPANA SREDSTVA

V letu 1974 so se sredstva, ki jih je zavod neposredno zbral — tudi po zaslugi stalne naklonjenosti s strani prebivalstva — pomnožila od 350 na 391 milijard. Skupno gre skoraj za 200.000 bančnih operacij, ki so jih izvršili javni in zasebni gospodarski operaterji ter družine. Če zaupanim sredstvom prištejemo še druga sredstva, ki so bila poverjena v upravljanje zavodu, pa tudi premoženjske sklade, doseže skupni obseg upravljanjanih sredstev 465 milijard.

272 MILIJARD GOSPODARSKE NALOŽBE

Naložbe na račun zasebnih in javnih klientov so presegle 217 milijard in bile za 33 milijard višje kot v l. 1973. Ako upoštevamo tudi operacije preko Sklada za gospodarske pobude (Fondo per Iniziative Economiche), je celoten obseg naložb dosegel 272 milijard: sklad, ki znaša skupno 55 milijard, je v minulem poslovnem letu omogočil nove operacije v vrednosti nad 13 milijard.

34 milijard za družine

V prid družinam, ki pomenijo hranilnici najširšo osnovo na področju zbiranja denarnih sredstev, je bilo izdanih v teku leta za 2,5 milijarde osebnih posojil, za 7 milijard hipoteknih posojil in za pol milijarde zemljiških posojil. Skupni obseg osebnih posojil je znašal 5 milijard, hipoteknih posojil pa 29 milijard.

98 milijard za krajevne gospodarstvenike

Hranilnica je nadaljevala s svojo najširšo podporo krajevnemu proizvodnemu sistemu tako, da je nudila razpoložljiva sredstva tako velikim kakor srednjim in malim podjetjem.

82 milijard za javne ustanove

Posebna pozornost je bila posvečena naraščajočim potrebam javnih ustanov, katerim je hranilnica namenila — v letu izrazite kreditne stiske — toliko sredstev kolikor jih je pač mogla v skrajnih mejah določb o omejenem podeljevanju kreditov. Celoten obseg predujmov je ob koncu leta dosegel 49 milijard, obseg naložb v srednje in dolgoročna posojila pa 33 milijard.

441 MILIJONOV ČISTI DOBIČEK

Zaradi občutne podražitve denarja in povečanja raznih upravnih stroškov ni čisti dobiček presegel 441 milijonov lir.

17.601 MILIJON PREMOŽENJSKI SKLADI

V primeri z l. 1973 so se rezerve zavoda povečale kar za 4,418 milijonov in pomenijo tako trdno jamstvo za več desetstisočev varčevalcev, ki zaupajo svoja sredstva hranilnici.

302 MILIJONA NALOŽBE V DOBRODELNE NAMENE TER V JAVNO KORISTNA DELA

S to postavko se je celoten obseg prispevkov v dobrodelne namene od ustanovitve zavoda dvignil na skupno 4.158 milijonov.

NAJPOMEMBNEJŠE POBUDE V LETU 74

Ob koncu leta je začel delovati novi kompleks v Istrski ulici, kjer so nameščeni elektronski center in z njim povezani uredi. Zaključeno je bilo načrtovanje za popolno preureditev poslopija, v katerem se nahaja osrednji sedež hranilnice, letos pa se pričnejo ustrezna dela. V l. 1974 je hranilnica dala pobudo za ustanovitev družbe TREDA - Triestina di Elaborazione Dati S.p.A., da bi tako nudila malim in srednjim operaterjem sodobna elektronska računska sredstva za upravljanje raznovrstnih podjetij.

STALNO ZAUPANJE OBČANOV

Glavni ravnatelj je sklenil svoja izvajanja z izrazom hvalečnosti zavoda do prebivalstva, ki je še dalje pokazalo svoje zaupanje do hranilnice v zavedi, da izvršuje slednja pomembno socialno poslanstvo. Zahvalil se je državnim in državnim oblastem ter krajevnim ustanovam, guvernerju zavoda Banca d'Italia in ravnatelju krajevnih podružnic tega zavoda, upravnemu odboru krožnega sklada (Fondo di Rotazione) in članom posvetovalne komisije strokovnjakov. Predsednik je — tudi v imenu uprave — izrazil pohvalo glavnemu ravnatelju, vodilnim funkcionarjem in vsemu osebju za opravljeno delo ter za vstvo, ki so jo vložili za doseg tako pozitivnih ciljev.

UPRAVNI SVET

Uprava zavoda Cassa di Risparmio di Trieste je takole sestavljena:

PREDSEDNIK
PODPREDSEDNIK
SVETOVALCI

odv. Aldo TERPIN
dr. Arduino COLOMBO
g. Bruno FONTANOT, comm. dr. Rinaldo FRAGIACOMO, odv. Lucio FREZZA,
comm. Giacomo MODIANO, g. Livio PESLE, odv. Teofil SIMČIČ, comm. dr. Eugenio VATTA
rag. Giuseppe ABBATI, dr. Bruno BARISON, rag. Paolo D'AGNOLO

NADZORNI ODBOR

Generalno ravnanje:

GLAVNI RAVNATELJ
POMOČNIK GLAVNEGA RAVNATELJA

dr. Giordano DELISE
odv. Ernesto BATTIGLI - STABILE

postavke v bilanci 31. decembra 1974

AKTIVA

Blagajna	3.298.161.599
Korrespondenti	108.559.444.276
Lastni vrednostni papirji	124.533.993.230
Gospodarske naložbe	217.339.832.404
Naložbe iz tujih upravljanj skladov	55.095.878.714
Nepremičnine	2.781.950.826
Pohištvo in oprema	1
Naprave, stroji in tehnična oprema	1
Razni dolžniki in razne postavke	19.922.644.533
Oveznosti in riziko	39.244.593.723
Izterjevalnice in blagajna	3.328.601.554
Prehodna aktiva in reeskont pasive	2.313.072.133
	576.418.172.994

Razni računi

223.747.516.371

800.165.689.365

PASIVA

Zaupana sredstva		
— Hranilne vloge	117.131.838.406	
— Tekoči računi	273.514.778.549	390.646.616.955
Tuji upravljani skladi		56.776.053.187
Korrespondenti		26.241.279.369
Razni upniki in razne postavke		35.938.871.214
Amortizacijski skladi		1.642.093.916
Obdavčena rezerva po zak. odloku št. 660 z dne 5. 11. 1973		4.396.400.828
Oveznosti in riziko		39.244.593.723
Izterjevalnice in blagajna		2.016.757.104
Prehodna pasiva in reeskont aktive		1.473.661.327
Premoženjske rezerve		558.376.327.623
Čisti dobiček		17.600.818.797
		441.026.574
		576.418.172.994
Razni računi		223.747.516.371
		800.165.689.365

CASSA DI RISPARMIO DI TRIESTE
banka tvoje družine in tvojega mesta

V PRIREDBI SKUPNEGA ODBORA

Danes bo v Sovodnjah osrednja proslava 30-letnice osvoboditve in zmage nad fašizmom

Zjutraj pohod po poteh sovođenjske občine - Popoldne odkritje plošče in spomin-ski govori ter kulturni program - V Kulturnem domu je odprta fotografska razstava

V Sovodnjah bo danes osrednja občinska prireditev ob 30. obletnici osvoboditve, ki jo prireja skupni odbor, v katerem so občinska uprava, krajevna sekcija VZPI-ANPI za Rupo-Peč-Gabrije, prosvetna društva, športno društvo in fotoklub «Skupina 75».

Proslava se je pričela v petek zvečer, ko so v Kulturnem domu odprli fotografsko razstavo, ki so jo pripravili fotoamaterji kluba «Skupina 75». Na razstavi so prikazane predvsem dokumentarne slike iz časa NOB ter slovenski napisi, ki so še danes vidni na zidovih po slovenskih vaseh na Goriškem. Fotografije nam pričajo z velikim in pomen, ki ga je imelo pri nas osvobodilno gibanje ter predanost našega ljudstva NOB. Ne manjkajo niti fotografije, ki pričajo o zločinah nacifašistov in njih domaćih kolaboracionistov. Na posebnem panoju so fotoreprodukcije o zločinah dejavnih v Rižarni. Razstava je dokumentarno zelo bogata in bo odprta več dni.

V petek je bilo v Kulturnem domu, vedno v okviru proslave, predavanje predsednika SKGZ Borisa Raceta, o katerem smo že včeraj obširneje poročali.

Sinčič so dijakom iz sovođenjske občine porazdelili knjige s parti-zansko tematiko.

Danes bo osrednja proslava. Ob 8.30 bo pred Kulturnim domom v Sovodnjah zbirališče udeležencev pohoda po vaseh sovođenjske občine. Proga bo šla od Sovodnje na Peč, v Rupo, v Gabrije, na Vrh in nato nazaj v Sovodnje. Na Vrh, pred jamarsko kočjo, bodo člani prosvetnega društva «Danica» in jamarskega kluba «Kraški trti» delili udeležencem čaj in prepečenec. Popoldne se bodo ljudje zbrali ob 14.30 pred Kulturnim domom. Ob 15. uri bodo v veži županstva odkrili ploščo, ki spominja na vse domačine, ki so padli kot partizani

V sredo občni zbor Podpornega društva v Gorici

Odbor Podpornega društva za Goriško je za sredo, 14. maja, ob 20. uri sklical na svoj sedež v Ulici Malta 2 člane na redni letni občni zbor. Na dnevnem redu imajo naslednje točke: 1) čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora; 2) poročilo predsednice o delovanju v letu 1974; 3) poročilo o finančnem sta-

nju; 4) poročilo nadzorne občinske komisije; 5) razrešnica staremu odboru; 6) volitev novega odbora; 7) razno.

V torek prva seja rajonske konzulte v Štandrežu

V petek, 13. maja, ob 18. uri se bodo v župnijskem domu v Štandrežu sestali člani rajonske konzulte za Štandrež. Vabila za sestanek je poslal vsem dvajsetim članom konzulte goriških županov.

21. MAJA ZAPADE ROK ZA PREDLOŽITEV KANDIDATNIH LIST

Pospešene priprave za predložitev list kandidatov na pokrajini in na občinah

V Sovodnjah so včeraj predložili listo «Občinske enotnosti», na čelu katere je Jožef Čučut - V slovenskih okrožjih kandidira PSI za pokrajino dr. Štefana Bukovca

V vseh političnih strankah potekajo zadnje priprave za sestavo list in birokratske formalnosti, ki so s tem v zvezi. Zbirajo se podpisni listi za predložitev listov.

V Sovodnjah so včeraj predstavili na županstvu prvo kandidatno listo za občinske volitve. Na čelu liste «Občinske enotnosti» je tudi tokrat župan Jožef Čučut, ki vodi občino že od leta 1951. Na listi so kandidati PSI, KPI in neodvisni. Za Čučutom, ki je nosilec liste, so v spodaj navedenem vrstnem redu naslednji kandidati: dr. Venceslav Devetak, Vrh; Boris Černic, Gabrije; Janko Čotič, Sovodnje; Viljem Fajt, Sovodnje; Dominik Jurčen, Vrh; Iginio Marega, Sovodnje; Angel Petean, Peč; Franc Petean, Sovodnje; Emil Tomšič, Sovodnje; Jožef Salomon Tomšič, Rupa; Emil Vižintin, Sovodnje. Na listi so torej zastopane vse vasi sovođenjske občine. Kot je razvidno spet kandidira tudi nekateri občani, ki so že bili v dosedanjem občinskem svetu, nekateri imena kandidatov pa so nova. V sovođenjski občini imajo približno 1.300 volivcev.

Doslej ni bila predstavljena druga lista, ki bo, kot običajno izraz manjšinske liste «Slovenske skupnosti». Prav tako niso te liste še predstavili v Dobredu. V Števerjanu pa so se sinoči sestali pristajaličevski liste «Občinske enotnosti». Predstavljajo so bili kandidati. Listo bodo predložili na županstvu v prihodnjih dneh.

V teh dneh so dokončali svoje liste tudi organizacija Socialistične stranke Italije. Za liste PSI velja precejšnje prenovitve. V številnih primerih so dosedanje izvoljene predstavnike zamenjali, ali jim dali možnost kandidiranja v drugih uravnavah. V Trzinu ni n.p. na kandidati listi dosedanjih svetovalec odv. Bonadonne, Vittoria in prof. Cumpete.

Do prenovitve je prišlo tudi na listi za pokrajinski svet, ki jo je odobril pokrajinski odbor PSI v petek zvečer. Kandidati PSI so naslednje: okrožje Gorica I (Pevma, Oslavje, Podgora, Ločnik); dr. Štefan Bukovec; okrožje Gorica II (severni del mesta), dr. Tullio Tomassich; okrožje Gorica III (grad, Podturn), Massimo Cellie; okrožje Gorica IV (mestno središče), dr. Tullio Tomassich; okrožje Gorica V (južni del mesta, sv. Ana), dr. Carlo Michelutti; okrožje Gorica VI (Štandrež, Rajce, vzhodni del mesta) Miloš Tojke; okrožje Gorica VII (Stražice), dr. Lucio Orel; okrožje Tržič I, prof. Sergio Semolai; okrožje Tržič II, Giovanni Maiani; okrožje Tržič III, prof. Silvio Cumpeta; okrožje Tržič IV, Elvio Vertoves; okrožje Tržič V, Gino Sacavini.

V obhodu občin Gradeža kandidira Danilo Disette, v prvem okrožju Ronk Gianfranco De Iust; v drugem okrožju Ronk pa zdravnik dr. Felice Giacomini; v obeh okrožjih Krmina kandidira Giovanbattista Zar; v Gradišču je za kandidata Osvaldo Carraro. V prvem okrožju Škocjana kandidira Antonio Sabbadini, v drugem okrožju Škocjana Livio Spanghero. V okrožju Romans (semkaj spadajo tudi občini Villesse in Medea) je za kandidata Maurizio Todescato. V okrožju Zagor, kamor spadajo tudi slovenski občini Sovodnje in Zagor, je za kandidata dr. Štefan Bukovec, v okrožju Fara-Koprivno, v katerega spada tudi občina Števerjan pa je za kandidata Sergio Dosso.

Možnosti za izvolitev imata dr. Štefan Bukovec v zagraskem okrožju in prog. Silvio Cumpeta v okrožju Tržič III.

V zadnji fazi priprave je tudi lista kandidatov za občino Gorica, na čelu katere bo tajnik federacije PSI Mario Del Ben.

Precej prepripi je znotraj demokristjanske stranke. V petek zvečer se je na izredni seji sestel občinski odbor stranke. Sestanek so zahtevali pristajali struje «forze nuove». Ti so zahtevali ostre disciplinske ukrepe proti občinskemu svetovalec Mariniu Pianju, ki je na zadnji seji

Pripravljali odbor za proslavo 30. obletnice osvoboditve s sodelovanjem občinske uprave v Sovodnjah, sekcije ANPI za Peč-Rupo-Gabrije, prosvetnih društev, športnega društva «Sovodnje» in fotokluba «Skupina 75» vabi na osrednjo

PROSLAVA 30. OBLETNICE OSVOBODITVE V SOVODNJAH, 9., 10. in 11. maja 1975

SPORED:

DANES, 11. maja: ob 8.30 pohod po poteh sovođenjske občine (Sovodnje - Peč - Rupa - Gabrije - Vrh - Sovodnje).

ob 14.30 zbirališče pred Kulturnim domom.

ob 15.00 odkritje spominke plošče padlim v NOB v veži županstva. Priložnostni govor, nastop godbe na pihala iz Anhovega, nastop Sovodenskega noneta.

ob 16.00 osrednja proslava pri Kulturnem domu. Slavnostni govori: dr. Joža Vilfan, Silvio Poletto, odv. Peter Sanzin. Nastopajo pevski zbori, recitatorji, igralci Stalne slovenskega gledališča, godba na pihala iz Anhovega. Člani SSG Mira Sardoč, Stane Stašič in Joško Lukeš bodo nastopili z recitalom «Ubijte vojno, prekolnite vojno».

Zvečer prosta zabava.

OB 30-LETNICI OSVOBODITVE IN OBNOVITVE DRUŠTVA

Člani goriškega SPD počastili spomin žrtev v Rižarni in pri Bazovici

Obiska dveh spomenikov se je udeležilo nad sto goriških planincev

Tudi slovenski zamejski planinci častijo letos 30. obletnico osvoboditve in istočasno tudi 30. obletnico obnove Slovenskega planinskega društva v Gorici. To je tudi razumljivo in logično, kajti brez osvoboditve tudi obnove društva ne bi bilo. O teh priložnostih je bil že govor na letošnjem občnem zboru. V to akcijo spada tudi četrtkov izlet na Tržaško, kjer si je okrog sto članov in prijateljev SPD - Gorica ogledalo tržaško Rižarno in strelišče pri Bazovici. Naši planinci so tako počastili spomin tisocev, ki so bili umorjeni v tem uničevalnem taborišču in starih bazoviških junakov, ki so z darovanjem svojih življenj že v letu 1930 dali poguma tisočem slovenskim rodoljubom.

Povedali smo, da se je izletnikov nabralo okrog sto. Napolnili so do kraja dva avtobusa. Prijavili so se zlasti starejši ljudje iz Gorice, Oslavja, Pevme, Podgore, Štandreža, Sovodnje in Dola.

V Rižarni sta jih pričakala Tržačana Drago Pahor in Slava Slavec. Zastopniki goriškega SPD so najprej položili venec na kraju kjer je stal krematorij. Ko je Drago Pahor govoril o nacističnih zločinih v Rižarni so ljudje jokali in tudi samemu govorniku se je zasolilo. Na kraj mučenstva bodo naši ljudje še vnaprej hodili, da se bodo oddolžili spominu tistih, ki so bili tam zločinu sramotni.

O trpljenju naših ljudi je našim planincem pripovedoval Slava Slavec, sestra aktivistke OF Marije, ki je bila po aretaciji v tržaškem zaporu Coroneu in je bila nato sežgana v krematoriju.

Po ogledu Rižarne so se naši izletniki napotili v Bazovico, kjer so pred spomenikom, ki spominja na kraj, kjer so bili ustreljeni Miloš Bidovec, Marušič in Valencič, položili venec. Sledili sta tudi recitaciji in pesem. Po tem uradnemu delu izleta so se goriški planinci podali čez mejo v Lipico. Po kosilu so si ogledali prelep park, kobilarno in nastope lipicevcev. Zvečer, na povratku domov, so se ustavili še v Jamljah. Izlet je vsekakor zelo uspešen in ljudje so bili z njim izredno zadovoljni. SPD bo v tem letu priredilo še druge družinske izlete, da bo tako za dostilo zahtevam številnih članov, ki

Uprava Primorskega dnevnika išče raznašalca za Štandrež. Dobri gmočni pozobji. Potrebna pojasnila nudi uprava lista v Gorici.

ZANIMIV PRIKAZ NAŠIH DOKUMENTOV

Ob razstavi «Nacionalni in socialni programi pri Slovencih»

Razstava o nacionalnih in socialnih programih pri Slovencih od leta 1848 dalje, ki jo je Arhiv Slovenije iz Ljubljane pripravil najprej v Ajdovščini (o dnevi od 21. aprila do 5. maja 1975) in od koder se je sedaj preselila v Ljubljano, na svoj način prispeva k proslavi tridesetletnice osvoboditve; v Ajdovščini so jo vključili tudi v bogat program proslav ob tridesetletnici prve slovenske vlade. Ob slovenski posebnosti, da danes ne moremo neke stalne muzejske ali sorodne razstave, kjer bi bila v celovitosti predstavljena slovenska nacionalna zgodovina, je sedanja razstava Arhiva Slovenije, ki je pravzaprav politična zgodovina Slovenec po letu 1848, iznenadujoča novost tako za poznavalce preteklosti kot za širok krog obiskovalcev. Delavci osrednjega slovenskega arhiva so z gradivom, ki ga hranijo in sorodne ustanove so Sloveniji (predvsem Pokrajinski arhiv v Mariboru), kronološki potom in sicer v pretežni meri s pisanimi zgodovinskimi viri (mnogo izmed teh je originalnih) pokazali mnogo več tistega, kar goli naslov razstave podaja. Nastop slovenskega naroda kot zavestnega političnega čimbežlja pričenja z letom 1848. Politični, socialni in drugačni programi, ki jim po seji sledimo, so vezani bodisi za strankarsko pripadnost, bodisi odražajo enotnost skupnega političnega vodstva ali pa so volja celotnega naroda: od dunajske «Slovenije» iz leta 1848 (njene akcije imajo predvsem reformacijskem obdobju, kmečkih puntih, razsvetljenih idejah, Prešernovem krogu itd.), preko prve svetovne vojne in medvojnega razdobja, vse do ljudske revolucije in razmer po drugi svetovni vojni (socialistična samopravna družba). Pozorni gledalec razstave pravzaprav bere poljudnoznanstveno zgodovino slovenskega naroda zadnjih sto trideset let. Veliko razstavljene gradiva še ni bilo objavljenega in tudi ta ugotovitve potrjuje študijski namen prireditve, ki se je umikala drugačnim učinkom kot le

strogo vsebinskim. Ker je bila razstava prirejena na tleh Primorske, bi pričakovali večji poudarek na političnih dogodkih, ki so vezani na ta predel slovenskega državnega ozemlja. Tak, lahko le za se je sedaj preselila v Ljubljano, na svoj način prispeva k proslavi tridesetletnice osvoboditve; v Ajdovščini so jo vključili tudi v bogat program proslav ob tridesetletnici prve slovenske vlade. Ob slovenski posebnosti, da danes ne moremo neke stalne muzejske ali sorodne razstave, kjer bi bila v celovitosti predstavljena slovenska nacionalna zgodovina, je sedanja razstava Arhiva Slovenije, ki je pravzaprav politična zgodovina Slovenec po letu 1848, iznenadujoča novost tako za poznavalce preteklosti kot za širok krog obiskovalcev. Delavci osrednjega slovenskega arhiva so z gradivom, ki ga hranijo in sorodne ustanove so Sloveniji (predvsem Pokrajinski arhiv v Mariboru), kronološki potom in sicer v pretežni meri s pisanimi zgodovinskimi viri (mnogo izmed teh je originalnih) pokazali mnogo več tistega, kar goli naslov razstave podaja. Nastop slovenskega naroda kot zavestnega političnega čimbežlja pričenja z letom 1848. Politični, socialni in drugačni programi, ki jim po seji sledimo, so vezani bodisi za strankarsko pripadnost, bodisi odražajo enotnost skupnega političnega vodstva ali pa so volja celotnega naroda: od dunajske «Slovenije» iz leta 1848 (njene akcije imajo predvsem reformacijskem obdobju, kmečkih puntih, razsvetljenih idejah, Prešernovem krogu itd.), preko prve svetovne vojne in medvojnega razdobja, vse do ljudske revolucije in razmer po drugi svetovni vojni (socialistična samopravna družba). Pozorni gledalec razstave pravzaprav bere poljudnoznanstveno zgodovino slovenskega naroda zadnjih sto trideset let. Veliko razstavljene gradiva še ni bilo objavljenega in tudi ta ugotovitve potrjuje študijski namen prireditve, ki se je umikala drugačnim učinkom kot le

si želijo ogledati lepote naše domovine.

SPD pričanja tudi s pomladanskimi izleti v gore. Prvi bo v nedeljo, 18. maja. Izletniki bodo šli na Trstelj z lastnimi sredstvi. Zbirališče bo ob 7. uri zjutraj na italijanski strani obmejnega prehoda pri Rdeči hiši. Drugi izlet pa bo v četrtek, 29. maja, prav tako z lastnimi sredstvi, na Kucelj, Čaven, Trmovo in Krnovo. Tudi za ta izlet bo zbirališče ob 7. uri zjutraj na ital. strani obmejnega prehoda Rdeča hiša.

J. S.

Knjiga o umetnosti 15. stoletja v Krmini

Na županstvu v Krmini bodo v torek, 13. maja, ob 16.30 predstavili časnikiarjem in kritikom knjigo zgodovinarja in kritika prof. Tavana o umetnosti v Krmini v 15. stoletju. Prof. Tavano poučuje na tržaški univerzi in je napisal že več knjig in razprav o pretekli zgodovini Goriške.

VELIKA MAŠA TOLMINCEV 1975

pojo in molijo združeni zbori in otroci, 150 pevcev, v

CERKVI V ŠTANDREŽU

danes, ob 19. uri

Nova in klasična pesem z orglami in pihali, pod vodstvom prof. Avgusta Ipavca

Zbiranje prispevkov za spomenik v Dolu

Prejšnji večer so se v Dolu sestali člani za postavitev spomenika padlim v NOB. Prisotni so bili člani odbora in tudi člani krajevne sekcije VZPI-ANPI. Sklenili so pričeti z nabiranjem denarnih prispevkov po hišah v Dolu. Priporočajo pa se tudi drugim našim rojakom na Goriškem in Tržaškem, da prispevajo za ta spomenik, ki bo spominjal na domačine, ki so darovali svoja življenja za našo svobodo. Priponinjamo še enkrat, da bo ta edini spomenik padlim v NOB, ki bo stal na državni cesti z večjim prometom. Dol je skupek vasi, ki so postavljene ob glavni cesti Gorica-Trst.

Za nabiralec prispevkov so bili določeni Mario Peric, Ettore Moro, Franc Pahor in Alojz Boneta.

Dela na gradbišču spomenika so domačini pričeli že lansko jesen. Doslej so uredili zemeljske dela. Prihodnji teden pa bodo pričeli s postavljanjem velikega polokroglega betonskega zida. Načrt je izdelal arhitekt Jože Čej. 1. maja, ob priliki štafetnega teka po slovenskih vaseh je bila pred spomenikom majhna svečanost. Ob tej priliki so v spomenik vžidali pergament, na katerem so imena vseh padlih domačinov. Prebivalci Dola so o bljubili, da bodo aktivno sodelovali pri gradnji spomenika in upajo, da bo dokončan že letos jeseni. Člani bodo lahko otvorili v sklopu proslav ob 30-letnici zmage nad fašizmom.

Danes dežurne bencinske črpalke

Na Goriškem so danes dežurne naslednje bencinske črpalke: Občina Gorica: Esso, Travniki; Te-

xaco, Ulica Leoni; Chevron, Ulica Brigata Re; Shell, Ulica Lungo Isonzo; Esso, Korzo Italija Agip, Ulica Duca D'Aosta.

Občina Gradišče: Shell, Trg Unità. Občina Krmin: Api, Drevored Vezezia Giulia.

Občina Škocjan ob Soči: Esso.

Občina Ronke: Chevron, državna cesta št. 14; Total, Ulica Redipuglia.

Občina Gradež: BP, Argine Moreri, Sarom, Drevored Moreri.

Občina Tržič: Mobil, Ulica Boito; Agip, Ulica Duca D'Aosta; Esso, Ulica Boito; Api, Ulica Cosulich.

Občina Slovenc ob Soči: Agip, državna cesta št. 56.

Občina Zagor: Api, Ulica Gari-baldi.

Občina Marian: BP, Ulica Dante.

Občina Ronke: Chevron.

Občina Doberdob: Chevron, Dol.

Kino

Gorica VERDI 15.15-22.00 «L'accusa è: violenza carnale e omicidio». Sofia Loren in Jean Gabin. Prevedeno mladini pod 14. letom.

CORSO 15.15-22.00 «Perché si uccide un magistrato». Franco Nero in Francoise Fabian. Barvni film.

MODERNISSIMO 15.20-22.00 «Non toccare la donna bianca». M. Mastroianni in Ugo Tognazzi. Barvni film.

CENTRALE 15.15-21.30 «Il mio nome è Nessuno». Terence Hill in Henry Fonda. Barvni film.

VITTORIA 15.00-22.00 «Carnalità». E. Schurer in F. Benussi. Barvni film. Prevedeno mladini pod 18. letom.

Tržič

EXCELSIOR 14.00-22.00 «Paolo Barca maestro elementare praticamente nudista». R. Pozzetto in M. Nöel. Barvni film.

PRINCIPALE 14.00-22.00 «Airport 75». C. Heston. Barvni film.

Nova Gorica

SOCIA «Valdezi konji», ameriški barvni film ob 16.00, 18.00 in 20.00.

«Vesela prigode», ameriški barvni film ob 16.00.

SVOBODA «Vesela prigode», ameriški barvni film ob 16.00.

«Angelske nune», angleško-italijanski barvni film ob 18.00 in 20.00.

DESKLE «Pobegnil sem s hudičevega otoka», ameriški barvni film ob 17.00 in 19.30.

DEŽURNA LEKARNA V GORICI

V Gorici je danes ves dan in ponoči dežurna lekarna Tavasani, Korzo Italija 10, tel. 2576.

DEŽURNA LEKARNA V TRZICU

V Trzinu je danes ves dan in ponoči dežurna lekarna Centrale, Trg Republike, tel. 72-341.

DEŽURNI ZDRAVNIKI

V Gorici, števerjanu in Sovodnjah je danes dežurn dr. Italo Allena. V Krmini in okolici je danes dežurn dr. Pagnutti, v Ronkah in Doberdobi dr. Pella, v Trzinu in Štanceranu dr. Spanghero.

Izleti

Krvodajalska sekcija v Doberdobi priredi v soboto, 17. maja, enodnevni izlet na Reko, kjer se bodo srečali s tamkajšnjimi predstavniki sorodne organizacije ter s predstavniki Rdečega križa. Kdor se želi udeležiti izleta, naj se vpiše pri odbornikih krvodajalske sekcije ali pri Kmečki zadrugi v Doberdobi. Cena za člane znaša 3.500 lir, za nečlane pa 5.000 lir. V ceni je poleg avtobusa vključena tudi hrana. Vpisovanje se zaključuje danes, 11. maja.

KMEČKA BANKA

USTANOVljena leta 1909

GORICA - UL. Morelli 14

Tel. 2206 - 2207

VSE BANČNE USLUGE MENJALNICA

PRIZNANO MEDNARODNO AVTO PREVOZNIŠKO PODJETJE

LA GORIZIANA

GORICA - UL. Duca d'Aosta 180 - Tel. 28-45 - GORICA

PREVZEMAMO PREVOZ VSAKOVRSNEGA BLAGA

Tokrat grozijo Štandrežcem z razlastitvami zemlje

Nesmiselno je govoriti o prestavitvi industrijske cone na drugi breg Soče

Trupla vojaka niso še našli

Ves dan se je včeraj nadaljevalo iskanje trupla 21-letnega vojaka iz Piacenze Franca Sartoria, ki je v petek zjutraj utonil v Soči. Tudi včeraj so bili na delu goščiki, ki so se jeli trupla mlađega vojaka zaustaviti v vodni globini. Če je ta možnost resnična, bodo morali potapljači počakati, da se voda nekoliko očisti, kajti sedaj je vidljivost zelo slaba.

Domneva, da je Franco Sartori hotel skočiti v Sočo, zgleda najbolj resnična. Po pričevanju Micheleja De Filippisa, ki je v jutranjih urah videl mladenčca pasti v vodo, nam to potrjuje. De Filippis pravi, da je mladenič skočil v vodo ter nekaj časa zatem spet priplaval na površje. V tistem kraju je voda precej nizka in Sartori, če bi hotel, bi se lahko tudi rešil. Le-ta pa je napravil nekaj korakov in spet izginil pod vodo.

● V kanalu «Brancolo» pri Škocjanu ob Soči so včeraj zjutraj našli truplo 61-letne gospodnje Marie Pischiotin por. Clapis iz Tržiča. Ženska je od doma bila odsojna že več kot 10 dni.

C.C.I.A.A.
GORICA

TEHNIČNA
POMOČ PRI
TRANSPORTU

NAUTIKA ZA REKREACIJO
KARAVANNING
KAMPING

VINA IN
LIKERJI

ČEŠKOSLOVAŠKA
MADŽARSKA - ITALIJA
AVSTRIJA - JUGOSLAVIJA
ROMUNIJA
DO
11. MAJA 1975
URNIK ZA OBISKOVALCE
Ob delavnikih 10.00 - 12.30
15.30 - 22.00
Ob praznikih 10.00 - 13.00
14.30 - 22.00

espomemego

SEJEM ZA VZHOD

mednarodni sejem

NEKAJ ZANIMIVIH OPAŽANJ O RABI IMENA GORICA

«Gorica» - še živ in večveljaven zemljepisni pojem in hkrati simbol

Čustvena povezanost naših ljudi z imenom Gorica ima svoj izvor v zgodovinskem pomenu imena samega v naši narodni zgodovini

Morda nobena druga slovenska pokrajina ne spričuje tako žive povezanosti — bodisi zemljepisno gravitacijske bodisi politično upravne — med širšim območjem in svojim največjim središčem, kot ravno Gorica, ki jo danes na jugoslovanski strani pojmujejo kot 1. ozemlje novogoriške občine, 2. ozemlje novogoriške, advoške in tolminske občine, 3. ozemlje naštetih treh občin, povečano še z občin Idrija, kar vse po navadi imenujemo severna Primorska; ta slednji pojem je že tako pogosto v rabi, da ne bo nič čudnega in napačnega, če ga bomo sčasoma začeli pisati z veliko začetnico — Severna Primorska. Novostvarjenje besede dobivajo zaradi splošne rabe domovinsko pravico v slovarju in ga bogatijo, pojavljajo se pa tudi nova zemljepisna imena. Saj tudi na svetovnem političnem zemljevidu nastajajo nove države in dežele; kdo je na primer nekoč vedel za Banglades?

Z Gorico pa je stvar tako zapletena, da bi se ob tem imenu in njegovem pomenskem obsegu ter še ob njegovi praktični uporabi ter njegovem simboličnem pomenu skoraj dalo napisati že majhno razpravo. Gorica kot ime za kraj se je pojavila že v času narodnoosvobodilne borbe. Naša novejša jezikovna praksa je namreč za razliko od avstrijskih časov dajala prednost samostojni izražanju, torej raje *okraj Gorica* kot *goriški okraj*; tako raba je sicer manj domača, zveni bolj uradniško, vendar pa je hkrati tudi bolj natančna.

Dokler se ni bilo Nove Gorice, oziroma pred priključitvijo, je bil *okraj Gorica* pač eden od okrajev na Primorskem, kjer se je gradila nova ljudska oblast. In prav nič ni važno, če je zaradi pričakovane nove razmejitve bil sedež okraja v Grgarju ali v Ajdovščini. Vsekakor je bil to okraj, katerega središče je bila Gorica, oziroma bi bilo njegovo središče tudi po mirovni pogodbi novo mesto Gorica, kmalu začrtano kot Nova Gorica ne nekdanjem mestnem ozemlju Gorice.

Sicer pa je tudi pojem Gorika v letih 1948/49 imel velik ugled. Saj ko so v Sloveniji v teh letih ustanovili še oblasti (izraz ni čisto slovenski in v ruščini in srbscini pomeni toliko kot dežela, okrožje, področje), smo dobili poleg ljubljanske in mariborske, še primorsko ali *goriško oblast*. V Postojni je bil namreč sprva sedež raznih oblastnih odborov za Gorisko. Takrat je ta *goriška oblast* obsegala vso Primorsko, razen ozemlja današnjih treh obalnih občin; obsegala je celo tudi vse območje današnje občine Cerkljanske.

Ko so odpravili oblasti in ko je nastala Nova Gorica, so se zmeraj obstajali okraj in tako je tudi okraj Gorica obdržal svoje ime. Seveda je bil sedež okraja Gorica v Novi Gorici (nekaj časa v Solkanu); Novo Gorico pa so ljudje kar kmalu začeli skrajšano izgovarjati Gorica in tako je v glavnem še danes, ko je v izogib zamenjave moral nastati nov, sicer ni upravičen pojem *stara Gorica*, ki so ga po nepotrebnem začeli uporabljati že tudi Goričani v pogovoru z matičnimi goriskimi Slovenci. Število okrajev v Sloveniji se je postopoma manjšalo (okrajji so se večali) in zdi se, da je bilo število najprimernejše takrat, ko je bila Slovenija upravno razdeljena na 8 okrajev (LJ, MB, CE, MS, NM, KR, GO, KP); takrat postavljen, prometno-registracijski ureditev (evidenčne tabele motornih vozil) je obveljala tudi po kratkotrajni prekinitvi v dobi zadnjih velikih starih okrajev v letih 1963 (LJ, MB, CE, KP) in velja še danes, ko že dolgo vrsto let nimamo več okrajev, ki so morali opadeti zaradi hitrega razvoja novega komunalnega sistema v Jugoslaviji. Nastale so nove občasne ali trajne medobčinske povezave, le nekatere službe, tako tudi služba, ki ureja registracijo vozil, se je organizirala prav po sistemu nekdanjih osmih okrajev.

V dobi največjega obsega okraja Gorica, obsegal je vso severno Primorsko (danes so to 4 samostojne, od katerih le Ajdovščina ni bila poseben okraj, čeprav je bila do priključitve sedež Poverjenstva PNOO za Slovensko Primorje — Cono (B)), se je pojem Gorica kot sinonim za okrajno ali pokrajinsko obsežnost zelo utrdil. Takrat in seveda že mnogo prej so razne ustanove dajale v svoj naslov *«Gorico»* kot znak, da je njihov delokrog vsa Goriska. Najbrž je malo primerov, da bi se okraj imenoval drugače, kot mesto, kjer je njegov sedež. Sicer pa bi bilo nekoliko posiljeno imenovati ozemlje, ki je bilo stoletja pod Gorico, kako drugače. Pojem *«novogoriško»* se ni kaj pridil oprjel, čeprav bi sedaj znal pomeniti novogoriške občine, ki obsega Bria, Soško dolino na vzgled do Doblarja, Banjško planoto, del Vipavske s Sempasom in Branikom ter del Krasa s Kostanjcem. Milmogrede: meo NOB se je zaradi starega imena Idrija (tudi Kanalska Idrija, lat. Idria Canalis) imenoval okraj I-

drija tisti, ki je obsegal področje okrog Liga in Kambreskega nad beneško Idrijo (Judrio). Mogoče pa res, da ni na svetu ozemlja, ki bi se imenovalo po mestu v drugi državi, čeprav imamo na primer Makedonijo kar v treh državah (YU, BG, TR), Estremadura pa v dveh (Španija in Portugalska).

Ime Gorica pa vsebuje tudi izredno čustveno in simbolično prilačnost. Dokler bomo živeli Slovenci, bo Gorica živ pojem v naši zavesti, saj končno je dvojezična Gorica tudi danes realnost, ki je ne more izbrisati še tako ozko-srčna in zaslepljena miselnost.

V Novi Gorici je sčasoma nastala cela vrsta sportnih in drugih društev ter klubov, ki imajo v naslovu ime *«Gorica»*. Tu verjetno gre prvenstveno za ohranjanje zdravne narodne tradicije o slovenstvu Gorice, gre za poudarek o slovenstvu ob meji, za zemljepisni simbol, ki Nove Gorice ne zanika, ampak jo, nasprotno, celo dviga na mesto, ki ga je nekoč imela Gorica. Iz takih in podobnih vzgibov ter zaradi delovanja na širšem področju Goriske, so nastala imena in naslovi podjetij in ustanov kot *Vino Gorica*, *Živopromet Gorica* (v Kromberku), *Splošno gradbeno podjetje Gorica*, *Kmetijski zavod Gorica* (v Kromberku), *Grosist Gorica* (v Sempetru), *Final Gorica*, *Elektro Gorica*, *Autopromet Gorica*, *Reklam Gorica* in *Vozila Gorica* (v Sempetru). Za popoln pregled, kje vse se v novogoriških uradnih naslovih pojavlja ime Gorica, bi bilo treba pregledati register vseh društev in pravnih oseb, saj vsak od teh naslovov nima telefona, da bi ga lahko našli že v imeniku, poleg tega pa so naslovi v imeniku dostikrat skrajšani. Tako, recimo, *Zavod za spomeniško varstvo Gorice*, nastopa v imeniku brez *«Gorice»*, čeprav je to njegovo uradni naslov in opravlja dejavnost na celotnem ozemlju Primorske z izjemo v obalnih občinah. Vidna je tudi nedoslednost in marsikje opuščanje dopolnila Gorica, ki ga imajo ponekod še v starih žigih, drugače pa ga ne uporabljajo. V Novi Gorici se zmeraj deluje *Društvo finančnih knjigovodov in računovodov — Gorica*. Bolnišnica v Sempetru pri Gorici se včasih imenuje *Splošna bolnišnica Gorica* (tako piše v jedilnici bolnišnice), včasih Splošna bolnišnica (tako v telefonskem imeniku). Nedoslednost je tudi v pisanju naslova *Zavod za zdravstveno varstvo Gorica*, v naslovu *Carinarница in okrožnega javnega tožilstva*. Carinarница v tel.

imeniku nastopa kot *Carinarница Gorica*, a le za Miren, Sempeter ter Dobrovo; na Predelu je že Carinarница Nova Gorica, drugod pa samo Carinarница. V telefonskem imeniku tudi najdemo Sklad za gradnjo *Goriške bolnišnice*, Zdravstvena šola v Sempetru se uradno imenuje *Zdravstvena šola Gorica*, enota Zdravstvenega doma v Novi Gorici nastopa v imeniku za Sempeter kot *Zdravstveni dom Gorica*.

Pokrajinski značaj delovanja je dobro viden v naslovih *Goriška knjižnica «France Bevk»*, *Goriška turistična zveza*, *Goriški muzej*. Bolj o svojem sedežu, ki je v goriškem središču, pa pričajo naslovi kot so *Goriške strojne tovarne* in *Ispravne Gostol*, *Goriške opelkarne* in *Volšji dragi in Goriški študentov* (sedež ima v Vrtojbi) je nastal leta 1964; *«goriški»* je zato, ker so njegovi člani študirali v goriških srednjih šolah in ker njegova dejavnost zajema Gorisko v širokem smislu. Zanimivo pa je, da so tudi sedanjí visokoli iz novogoriške občine organizirani v *Klub goriških študentov* in ne morda v klubu novogoriških študentov. Nova Gorica in novogoriški sta pač pojma, ožje vezana na mestno področje, in novogoriško občinsko ozemlje se najbolj naravno sliši kot *Goriška*, četudi je seveda ta pojem lahko še veliko širši.

Značilnosti kraja in pokrajine, kjer se nekaj zanimivega dogaja, hočejo poudariti naslovi nekaterih prireditelj, na primer *Goriško srečanje malih odrov*, razne *«goriške noči»* in drugo. Gotovo je še mnogo naslovov z *«Gorica»*, *«goriški»*, *«goriška»*, *«goriško»*, čeprav je opaziti tudi že rahlo opuščanje *«goriškost»*. Tako se tudi bivša *Goriška tiskarna* v Sempetru sedaj imenuje GP *«Soča»*. In vendar lahko opazimo tudi nasprotni pojav, namreč, da je tvorba z *«Gorica»* se zmeraj živa; znano podružilo je Primorje-Export se je združilo z nekaterimi drugimi podjetji in nastalo je podjetje *Primorje-Gorica*.

Vsekakor je ti podatki, ki so večinoma nabrani v telefonskem imeniku, pričajo o nekaterih dejstvih. Prvo je to, da tisti pri Gorici se včasih imenuje *Splošna bolnišnica Gorica* (tako piše v jedilnici bolnišnice), včasih Splošna bolnišnica (tako v telefonskem imeniku). Nedoslednost je tudi v pisanju naslova *Zavod za zdravstveno varstvo Gorica*, v naslovu *Carinarница in okrožnega javnega tožilstva*. Carinarница v tel.

vi meji pomeni domače mesto, čestokrat sta obe Gorici občuteni kot ena sama, časovno kontinuirana enota z več obrati. Na ime Gorica (tudi v smislu Nova Gorica), se navezuje široko slovensko zaledje. Zgodovinska navezanost na Gorico se danes izžareva skozi moderno Novo Gorico, ki je vsaj v določenih meri prevzela vlogo svoje matere ali starejše sestre Gorice. Goriška dežela, katere večji del je bil priključen Jugoslaviji, še nadalje živi kot Goriska ali severna Primorska, njen manjši del z Gorico vred, pa tudi ohranja svoje zgodovinsko slovensko ime. Po jugoslovanskih in evropskih cestah pa vozijo avtomobili z GO in rdečo zvezdo ter tako tudi nosijo lepo slovensko ime GORIČA.

TOMAŽ PAVŠIČ

Jože Kološa (na skrajni desni) ob otvoritvi njegove razstave v «Domu Jakoba Ukmarja» v Škednju

JOŽE KOLOŠA - MOJSTER UMETNIŠKE FOTOGRAFIJE

Umetniška fotografija pri nas še ne uživa zasluženega priznanja

Ob umetnikovih razstavah v Škednju in v galeriji Mandracchio v Miljah

Umetniškega fotografa Jožeta Kološa, Prekmurca po rodu, sicer pa že dolgo let živčega v Kopru, poznamo tudi v Trstu, saj je v zadnjem času priredil pri nas kar dve razstavi v «Domu Jakoba Ukmarja» v Škednju in pa v galeriji Mandracchio v Miljah. V koprski reviji «Obala» je Esma Pašagić objavila razgovor z njim in zdi se nam prav, da ga ponatisemo zaradi umetnika samega, kot tudi zaradi zvrsti, ki jo goji in ki žal — kot sam ugotavlja — pri nas še nima tiste veljave in tistega priznanja, ki ga zasluži.

«Umetnost je nenehno iskanje, iskanje, ki mi je odkrilo Koštabono. Srečen sem ob spoznanju, da je zlato seme, ki sem ga vrgel v plodna tla, obrodilo obilne sadove — Koštabona, neznana dežela, postaja svetovno znana», se je Jože Kološa takoj usmeril v jedro svojega dela, ko smo se pogovarjali z njim.

Fotografija je tradicija družine Kološa, le da je vaš ded dober slušnik kruha s svojim poklicem, vi, ki ste njegov vnuk, pa ste kot svobodni umetnik fotografije daleč od dobrega zasluga.

Težko je življenje svobodnega umetnika in od fotografije se ne da živeti. Umetniška fotografija je mlada zvrst, pri nas pa sploh nima tradicije in ne cene.

Dvomim, če bom sploh doživel, da bi ljudje kupovali fotografijo kot umetnino.

Pravite, da od fotografije ni moči živeti, pa vendar se držite tega opozorila. Kaj je tisto, kar vas tako zelo veže na to zvrst umetniškega izraza?

— Pred petnajstimi leti ste prišli iz Murske Sobotne v Koper. Kako ste sprejeli istrskega človeka, kamen, razpokano skopo zemljo?

— Moram priznati, da me je nov okolje v začetku zelo odbijalo. Zaljubljen sem bil v prekmursko ravnico, lončarje in lesne izdelke. Zato sem prva leta delal čisto rutinsko, brez poleta. Potem pa sem kar nenkrat začutil moč kamna. In veliko olajšanje. Nič več nisem bil tujec med ljudmi te pokrajine. Odkril sem Koštabono in jo vzbujal, vzbujal njene revne, a bogate ljudi. Zadovoljstvo ob delu v Koštaboni je tisti vrh, ki ga vsak človek začuti nekoč pri svojem ustvarjanju.

Poznana je vaša akcija *«Koštabona — neznana dežela»*, ki se je začela pred tremi leti. Kako daleč sta pri tem in kakšne načrte imate za naprej?

— V treh letih smo priredili okoli deset razstav na temo Koštabona, in to v Kopru, Ljubljani in Szombathelyju na Madžarskem. Trenutno je del materiala v Trstu. Razstava v Kulturmem domu Jakoba Ukmarja je zaključena. V kratkem bo otvoritev razstave v galeriji Mandracchio v Miljah.

Kakšno mesto ima umetniška fotografija med drugimi umetniškimi mediji?

— Pri nas je z umetniško fotografijo približno tako kot z grafiko — ljudje je ne sprejemajo kot umetnino. Tudi kritiki so zelo malomščanski — nimajo prave predstave o umetniški fotografiji. Na Zahodu, pa tudi na Vzhodu, je umetniška fotografija kot zvrst umetnosti daleč bolj cenjena. Ljudem, ki se s tem ukvarjajo, dajejo podporo in veliko drugih u-

človeka v «veliki naravi». Dvomim, da se bo kaj v mojem izrazu še spremenilo. Boletina, ki jo čutim ob od družbe odrinjenemu človeku, je inspiracija, ki ne bo nikoli usahnula.

— Pred petnajstimi leti ste prišli iz Murske Sobotne v Koper. Kako ste sprejeli istrskega človeka, kamen, razpokano skopo zemljo?

— Moram priznati, da me je nov okolje v začetku zelo odbijalo. Zaljubljen sem bil v prekmursko ravnico, lončarje in lesne izdelke. Zato sem prva leta delal čisto rutinsko, brez poleta. Potem pa sem kar nenkrat začutil moč kamna. In veliko olajšanje. Nič več nisem bil tujec med ljudmi te pokrajine. Odkril sem Koštabono in jo vzbujal, vzbujal njene revne, a bogate ljudi. Zadovoljstvo ob delu v Koštaboni je tisti vrh, ki ga vsak človek začuti nekoč pri svojem ustvarjanju.

Poznana je vaša akcija *«Koštabona — neznana dežela»*, ki se je začela pred tremi leti. Kako daleč sta pri tem in kakšne načrte imate za naprej?

— V treh letih smo priredili okoli deset razstav na temo Koštabona, in to v Kopru, Ljubljani in Szombathelyju na Madžarskem. Trenutno je del materiala v Trstu. Razstava v Kulturmem domu Jakoba Ukmarja je zaključena. V kratkem bo otvoritev razstave v galeriji Mandracchio v Miljah.

Kakšno mesto ima umetniška fotografija med drugimi umetniškimi mediji?

— Pri nas je z umetniško fotografijo približno tako kot z grafiko — ljudje je ne sprejemajo kot umetnino. Tudi kritiki so zelo malomščanski — nimajo prave predstave o umetniški fotografiji. Na Zahodu, pa tudi na Vzhodu, je umetniška fotografija kot zvrst umetnosti daleč bolj cenjena. Ljudem, ki se s tem ukvarjajo, dajejo podporo in veliko drugih u-

NADALJEVANJE 200 LET STARE TRADICIJE

POMLADANSKI VEČER V BUDIMPEŠTANSKI OPERI

Vtisi s predstave Mozartovega Don Juana

Gledališka kultura na Madžarskem je stara že dvesto let. Prvo gledališče so osnovali leta 1774. Ker pa so vladali Habsburžani, so dramska dela uprizarjali v nemščini. Šele dvig narodne kulture, ki se je z ustanovitvijo madžarske Akademije pričel razvijati bolj sponatano, je priključil v zavest ustanovitev nacionalnega gledališča *«Peštansko madžarsko gledališče»*.

Gledališče je pričelo delovati leta 1873. Vsa dela so uprizarjali v madžarskem jeziku, kar je mnogo pripomoglo k razvoju domače dramatik. Že romantična tragedija o ljudskem razbojniku *«Bank Bán»* Josepha Katona je bila velik uspeh madžarske dramatike, ki jo še danes izvajajo na madžarskih odrih. V tem gledališču so pričeli uprizarjati tudi opere.

Narodni preporod madžarskih nacionalistov, ki je bil naperjen proti Habsburžanom, je omogočil širši razmah tudi v drugih vejah umetnosti. Prvi na glasbenem polju je prevzel resno pobudo komponist Ferenc Erkel. Leta 1840 je skomponiral prvo madžarsko opero *«Bá-*

tori Mária». Snov obravnava življenje in delo narodnega junaka Bátorija Mária in z glasbeno strukturo, ki se sicer ravna po tedanjim ustaljenim italijanskim operah, vendar so vnešeni elementi madžarske narodne glasbe.

Uspeh opere je inspiriral komponista Erkla k nadaljnjemu komponiranju opernih del. Leta 1884 je bila navdušeno sprejeta opera *«Hunyadi Laszlo»*, katere snov se, zanimivo, dogaja v beograjski trdnjavi. V delu so podčrtane revolucionarne ideje, v glasbo pa so vzete madžarske melodije in ritmi čardaša. S prepevanjem zbora iz te opere *«Zdajalec naj umre»*, je madžarski narod ob izbruhu revolucije leta 1848 manifestiral po peštanskih ulicah.

Tretja opera *«Bank Bán»*, skomponirana leta 1852 po že imenovanu zgodovinski dramski legendi ljudskega razbojnika Bank Bána, je bila pod vplivom zadušitve revolucionarne prepovedane. Uprizorili so jo šele leta 1861 v Pešti z nepričakovanim velikim uspehom. Po vsebini in glasbi je prava madžarska ljudska opera in jo še danes uprizarjajo v veliko zadovoljstvo gledalcev.

Ferenc Erkel je skomponiral še več opernih del, vendar naj opozorimo še na za nas posebej zanimivo opero, *«Brankovcs György»* (Djurač Brankovci), saj se dogaja v Smederevu. V operi, ki jo je skomponiral leta 1874 je vpletel srbsko kolo, ki ga je sam napisal.

Danes deluje v glavnem mestu Madžarske petindvajset stalnih gledališč, ki goje dramo, opero, balet, opereto, satiro, komedijo in muzikal. Omembe vredno je velik kulturni dom železničarjev v tradicionalni delavski četrti Budimpešte, v katerem poteka živalsko glasbeno, folklorno in gledališko življenje. V dvorani, poimenovani po komponistu Beli Bartoku, uprizarjajo otroške opere in koncerte.

Budimpešta ima tudi več letnih gledališč. V Amfiteatru uprizarjajo mladi igralci skoraj izključno klasične grške drame. Na Margaretinem otoku sredi Donave so velika kulturna prireditelstva operne predstave na prostem, madžarske narodne Opere.

Nasloj je glasbeno življenje v Budimpešti zelo razgibanost, saj slovi po veliki tradiciji in kvaliteti, ki so ji porok znameniti, po vsem svetu znani madžarski komponisti Ferenc Liszt, Bela Bartók, Zoltan Kodály, Leo Weiner, Ed Zathurek, Bence Szabolcsi in še mnogi drugi. Opera deluje z dvema samostojnima ansamblioma, v moderni stavbi, poimenovani po znamenitem madžarskem komponistu Ferencu Erkelu in v stari, s slavo ovenčani zgradbi Nacionalne opere. V njej nastopajo največji operni umetniki Madžarske, ki so čisto gostje velikih evropskih opernih hiš. Njena vrata, pa so odprta tudi velikim umetnikom iz vsega sveta, ki radi gostujejo v renomirani budimpeštanski Operi.

Na zunaj je počnelo stavbo reprezentančne narodne Opere so gradili v letih 1875-1894 v italijanskem renesančnem slogu. Njeno fasado krasi šestdeset skulptur madžarskih skladateljev, dela kiparjev Bresty-dankzyja, Gyula Donata in drugih. In nišah prvega nadstropja so simbolični liki muz glasbe, petja, pleisa, drame in drugih vej gledališke umetnosti. Spodaj, na vsaki strani pročelja, stoji velika kipa glasbenikov Ferenc Erkel, prvega z nadstropja madžarskega orkestra komponista in znamenitega glasbenega virtuozu Ferencu Lisztu, delo kiparja Alajosa Stroblja.

Nazepsi delo notranjosti so stopnišča, foyer in avditorij. Z razkošno pozlato in barvnim bogastvom stropnih fresk s simboličnimi prikazi rojstva in slave glasbi, delo mojstra Mór Thana, posredujejo resnični dah umetniškega hrana.

V čudovitih barvah se prepletajo zgodbe o Apolonu in Marsyasu, o Orfeju in Amphionu, kaznovane siren in druge bajne zgodbe. Veliki foyer razkošnega obokaja krasi velike oljnathe slike Karola Lotza. Dve manjši in dve veliki sliki na stropu, dela slikarjev Arpada Fesztlyja in Roberta Scholza, prikazujejo rojstvo, vzgojo in triumfalni pohod Bacchusa.

Stranske vhode v veliki avditorij krasijo slike Mihalyja Kovacsja, Roberta Scholza in drugih. Na stropu gledališke dvorane je v upodobitvi Kerolyja Lotza predstavljen Olimp z vsemi bogovi in muzami. Svečano srednjo ložo krasi plešoč plastične figure Gyula Donatha. V salonu za ložo sta oljnathe podobi *«Obsodba Parisa»* in *«Tri gracije»* Ceresa Lune.

Budimpeštanska Opera že od nekdanjih slovi po izvrstnih predstavah in zlasti prvotnih pevcih, ki so čisto gostje velikih evropskih opernih hiš. Pomladanski večer v budimpeštanski Operi je bil izpopolnjen z mikavno Mozartovo opero Don Juan. Prelest notranjih prostorov in razkošno patinasto pozlačena dvorana sta v resnici najimpoznejša duhovna predpripava za zbranost in uživanje Mozartove glasbe.

Zgodba o Don Juanu, drznem pustolovcu in zepeljivcu, sega v čas španskega baročnega gledališča. Po prvi umetniški obdelavi je snov Don Juana hitro prodirala v vse velike evropske literaturo. V drugi polovici 18. stoletja so se že pojavile prve opere na sdru, ki so črpale snov iz čudovitih Juanovih dogodivščin z ženskami in kamenitimi gostoni. Svel vrh pa je doživel v glasbeni umetnini nesmrtnega Mozarta. Milobogo ilustrirana in bogata na primernem gradivu za mlade bralce,

EMIL FRELJH

(Nadaljevanje na 10. strani)

Člani Drame Makedonskega narodnega teatra na odru Kulturnega doma se zahvaljujejo občinstvu za navdušene aplavze po uprizoritvi Čin-gove aktualne problemske drame «Zid, voda», ki so jo makedonski gostje uprizorili prvi večer svojega gostovanja v Trstu

ČUITE, TOVARIŠI, KAJ NAM KRVAVE ZASTAVE POJO ...

MEDTEM KO SMO V TRSTU PO OSVOBODITVI ŽIVELI DNEVE NEPOISPNEGA NAVDUŠENJA

Ogorčeni boji enot 4. armade za uničenje sovražnika pri Ilirski Bistrici in Postojni

7. maja se je jugoslovanski osvobodilni armadi, potem ko je general Hösslin za-prosil za premirje, vdalo 16.000 sovražnikovih vojakov, oficirjev in generalov

Obkolitev

Nemški 97. armadni korpus se je potem, ko je poveljstvo armadne sku-pine »E« zavrglo predlog generala Küblerja, komandanta korpusa, naj spremeni svoj sklep in naj dovolj korpusu umik na prikladnejše polo-ža, moral pomiriti z mislijo, da se utege vsak hip znajti v obroču. Za-to je nemško poveljstvo prenehalo z napadi večjega obsega in z enotami 237. divizije, 188. divizije gorskih lov-cer in še z nekaterimi drugimi manj-

Enote 26. divizije so vdrle v Klano in prisilile sovražnika, da jo je iz-praznil.

Neprestano je napadala tudi 19. di-vizija. Naletela pa je na hud odpor, ob katerem so se lomili njeni napa-di. Priznati pa ji je treba, da je s svojo prizadevnostjo pritegovala so-vražnikove sile nase in tako pomaga-la drugim enotam, ki so izvajale ob-kolitivne manevre.

1. MAJ

Trinajsta divizija si je močno pri-zadevala, da bi sovražnikovo grupa-

Uničenje

Generalu Küblerju, komandantu 97. armadnega korpusa, je poveljstvo ar-madne skupine »E« Se 1. ali 2. maja dovolilo, da se lahko prek Ilir-ske Bistrice prebije proti Postojni.

Na ta korak se je začel priprav-ljati 2. maja in odto izvirajo tudi eksplozije v reški luki in raznih in-dustrijskih objektih. V proboj pa je nameraval s korpusom kreniti nasled-njega dne, 3. maja.

mikal za 902. polkom. V sredini tega kvadratnega »jeza« so predvideli tudi prostor za pratež, ki ga ni bilo malo in ki je silno oviral pohod opera-tivnih enot.

3. MAJ

Ob osmih zjutraj so deli sovražni-kove 188. divizije in bojne skupine »Reindl« z vso silo napadli proti se-veru in tako prehiteli 26. divizijo, ki je nameravala napasti v nasprotni smeri — proti Lipo. Sovražnik se je najprej prebil na spoju med 3. pre-komorsko in 12. brigado ter prodril v Sapjane. Prodor je bil tako izme-naden, da sta se dva bataljona 3. brigade morala naglo umakniti proti Velemubrdju, za njima pa sta ostala še dva bataljona, ki ju je sovražni-kov prodor zadržal južno od Sapjan.

Na ukaz štaba 26. divizije se je potem, ko je sovražnik ob enajstih dopoldne z močnimi pehotnimi in tan-kovskimi enotami prodril čez Rupo proti Jelsanem, glavina 12. in 3. prekomorske brigade umaknila na sektor Ilirske Bistrice, da bi tam zasedla ugodnejše položaje ob reki Reki. Bataljona 3. prekomorske bri-gade, ki sta zaostala, pa sta se po-koč prebila do Starada, med Rupo in Podgradom.

Do hudih bojev je tega dne prišlo tudi na fronti 13. divizije, ki je bila z 2. in 3. brigado na levem krilu 26. divizije. Sovražnikov 902. polk je ne-nadomda prodril v vas Sušak in s tem spravil 2. brigado, ki se je še ve-dno zadrževala na sektorju Dletva in Pliša, v zelo nevarnem položaju, iz ka-terega jo je rešila 3. brigada. Ta je namreč s položajev na Visodu na-padla sovražnika v Sušaku in omo-gočila sosednji brigadi, da se umakne proti Gnojcu. Prva brigada te divizije, ki je v času sovražnikovega prodora bila na sektorju Podgrada in zapirala smer proti Trstu, je skušala z nekaterimi svojimi enotami potisni-ti sovražnika z Velega brda, kar pa ji ni uspelo.

Devetnajsta divizija je, kot ji je bilo ukazano, napadla sovražnika na vsej črti, vendar mu načrtnega umi-ka ni mogla preprečiti. Na njenem desnem krilu se je sovražnik uspešno upiral vse dotle, dokler se niso skoraj vse njegove enote s sektorja Reke umaknile proti severu. Po drugi strani pa nista 6. bri-gada in 14. brigada te divizije naleteli na skoraj nikakršen odpor: prva je že ob dveh popoldne prodrila v Ka-stav, odkoder je poslala bataljone v obe smeri — proti severu in jugu, druga pa je prav tako ob neznanem

sovražnikovem odporu očistila Reko, nato pa sovražnika zasledovala proti Kastavu.

Medtem je štab 4. armade ukazal 8. diviziji, ki je prejšnjega dne pri-spela na sektor St. Peter-Postojna-Stari trg, naj takoj krene proti Ilir-ski Bistrici in zaustavi sovražnika. Njena 1. brigada je do šestih popol-dne prišla na črto Podgrad-Harije in se spopadla z manjšimi sovražnikovi-mi enotami, nato pa je nadaljevala pot, in do zore naslednjega dne pro-drila na Velo brdo. Druga brigada te divizije je medtem prispela na sek-tor Ilirske Bistrice, kjer so jo za-držali v rezervi.

Cepprav je sovražnik tega dne z iznenadnim in odločnim udarom pro-ti severu potisnil enote 4. armade z njihovih položajev, vendar svojega ci-lja — da se izvleče iz obkolitve — še ni dosegel. Pred njim je bila namreč 26. divizija in deli 8. divizije.

Ko je štab 4. armade ugotovil so-vražnikove namere, je nemudoma u-krnil vse potrebno, da bi sovražni-ku onemogočil prodor proti Postojni:

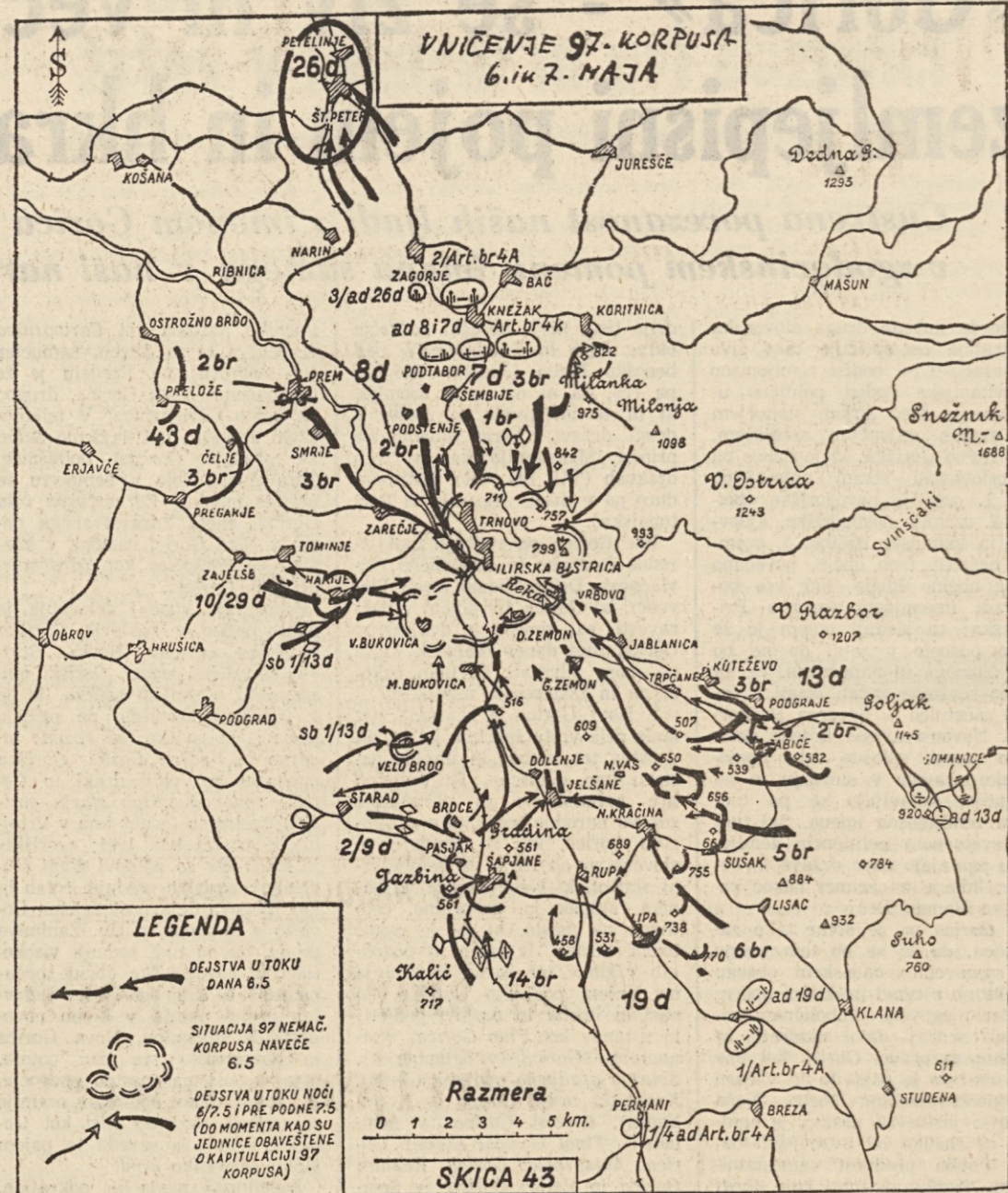
- smer proti Postojni naj bi po-magala zapreti 8. divizija, ki jo je pritegnil na sektor Ilirska Bistrica-Podgrad;
- iz Trsta je odpoklical 43. divi-zijo, ki naj bi z dvema brigadama za-pirala smer Podgrad-Trst, in 10. bri-gado 29. divizije, ki jo je napotil v St. Peter;
- iz Trsta sta krenila tudi 2. in 4. tankovski bataljon, razen tega pa še 2. divizion artilerijske brigade;
- 19. divizija in 2. brigada 9. di-vizije naj bi odločno zasledovali umi-ka kajočega se sovražnika vzdolž ceste Reka-Lipa-Ilirska Bistrica.

Omeniti pa je treba še to, da je štab 4. armade že lahko v najkraj-šem času računal s 7. divizijo, ki se je medtem približevala Prezidu.

4. MAJ

Sovražniku, ki je bil v napadu tu-di ponoči, se je posrečilo, da je v bo-ju skupno »Reindl« med Ilirsko Bistrico in Velim brdom, prodril prav v Prem.

Osmo divizija, ki je sprva imela nalogo, da s položajev na odseku Podgrad-Topolce prepreči sovražniku nadaljnje prodiranje proti severu, je to sovražnikovo skupino napadla z dvema brigadama: z eno proti Pre-mu, z drugo pa proti Smrju. Tretja brigada pa naj bi delovala bočno iz smeri Podgrada. Na tem sektorju je bila tudi 1. brigada 13. divizije, ki je ob podpori 2. tankovskega bata-ljona napadla sovražnika v Harijah in na Velem vrhu.

Ves uspeh, ki so ga dosegli s temi napadi — kar pa naposed tudi ni tako malo, je bil v tem, da se je moral sovražnik ustaviti.

Nekaj podobnega se je dogajalo tudi na fronti 26. divizije vzdolž desnega brega Reke od Topolca do Gabrova. Sovražnik je pri Dolenjem Zemonu še ponoči prodril na desni breg Reke, toda 12. brigada ga je s pomočjo tankov spet zavrnila na drugo stran in mu prizadejala hude izgube. V tej smeri je napadla so-vražnikov 904. polk.

Položaje 13. divizije pa je napadla 902. polk, katerega naloga je bila, da se iz vasi Sušak prebije proti severu in smeri Podgrad, nato pa za-vije v levo proti Ilirski Bistrici. Sovražnikovemu polku je sicer spr-va uspelo prisiliti enote 13. divizi-je k umiku, svojega cilja pa le ni dosegel, ker ga je 13. divizija u-stavila že nad Zabičami.

Devetnajsta divizija je sovražni-ka napadla v začetku njegovega »je-za«: 5. brigada je na desnem krilu preganila sovražnika proti Podgra-ju, 6. brigada na centru je ves dan napadala sovražnikove polo-žaje na sektorju Pliševce iz sme-ri Skalnice, vendar jih ni mogla osvojiti, 14. brigada pa je — prav

tako neuspešno — napadala sovra-žnika na sektorju Sapjan.

Na skrajnem levem krilu je 2. brigada 9. divizije zasledovala so-vražnika čez Zejane in Vele Mune proti Staradu.

Omeniti je treba še to, da je 43. divizija proti večeru prispela z dva-ma brigadama v Obrov in Pregar-je, 10. brigada 29. divizije pa je opčin v St. Peter.

Takšen je bil položaj 4. maja. Štab 4. armade pa je ukrenil na-slednje:

— štabu 4. korpusa je ukazal, naj z 8. divizijo in 10. brigado 29. divizije zdrobi sovražnikov klin na sektorju Prema;

— štabu 43. divizije je naročil, naj zasede položaje s severno-za-hodne strani sovražnikove grupaci-je in ji prepreči umik proti Trstu;

— štabu 19. divizije je dal nalo-go, da se odločneje zasleduje in napada sovražnika v hrbet.

5. MAJ

V skladu z ukazom štaba 4. ar-made je 3. brigada 8. divizije s se-veva silovitostjo napadla sovražnika v Premu in ga stisnila na zelo ozek prostor. Pri tem so ji pomagale tu-di nekatere enote 43. divizije, ki so proti Premu prodirale iz zahodne smeri.

Sovražnik pa le ni imel namena odnehati. Na sektorju Topolca je prešel Reko in trdovalno rnil na pre-j proti severu, da bi tako olajšal položaj drugim enotam v Pre-mu. Vendar ni uspel, kajti 2. bri-gada 8. divizije ga je v protinapadu potisnila ne le čez Reko, temveč tudi iz Smrja in s tem sovražniko-vi skupini v Premu presekala pot za umik. Več sreče je sovražnik imel na desnem krilu svojega »jeza«.

Tam sta se 902. in 904. polk pre-cej globoko vkinila na spoju med 13. in 26. divizijo ter vzhodno od Ilirske Bistrice prodrli vse do S. Ahgacija in Strazice. Po vsem tem bojni skupini »Reindl« pač ni bilo več težko vkorakati z vzhodne stra-ni v Ilirsko Bistrico. Tako se je Ilirska Bistrica ponovna znašla v nemških rokah.

Na drugih sektorjih ni bilo bi-stvenih sprememb. Devetnajsta di-vizija, ki je sovražnika zasledovala in napadla iz južne smeri, je na desnem krilu skupno s 5. brigado zvečer vdrila v Zabiče, na levem krilu pa se je njena 14. brigada še nadalje borila za Sapjane. Pač pa je 2. brigada 9. divizije na skraj-nem levem krilu prodrila do Sta-rada.

Cepprav je sovražnik na sektorju Ilirske Bistrice dosegel nekaj u-speha, se je njegov položaj v tem dnevu na splošno močno poslabšal: nikjer mu ni uspelo prebiti obro-ča, bil pa je že močno utrujen.

Utrujenost se je pojavljala tudi pri že nekaterih naših enotah. To zlasti velja za 26. divizijo, ki se je z nemško 188. divizijo borila brez prestopa čez dvajset dni. Zato je štab 4. armade sklenil, naj se di-vizija umakne v armadno rezervo na sektor St. Petra, njene polo-žaje pa naj prevzamejo 7. in 13. di-vizija. Hkrati pa je vsem enotam, ki so obkrožale obkoljeno grupa-cijo, velel, naj naslednjega dne krenejo v odločen napad na vsej fronti.

6. MAJ

Tako je tudi bilo. Enote 8. di-vizije so v sodelovanju z nekateri-mi enotami 43. divizije najprej uni-čile sovražnika v Premu, nato pa so krenile proti jugu in v popo-lzanski urah vdrle v Ilirsko Bistri-co ter jo očistile sovražnika, med-tem pa je 10. brigada 29. divizije zahodno od Ilirske Bistrice osvo-ji-la Harije.

Manj uspešna je bila 7. divizija, ki je bila ponoči prevzela položaje od 3. prekomorske in 12. brigade 26. divizije. Nikakor namreč ni mogla

pregnati sovražnika s Strazice in Volčjega hriba.

Enote 13. divizije, ki so napadle sovražnika z vzhodne strani, so po-tiskale sovražnika iz smeri Pod-grad čez Jablanico do Gorenjega Zemona. Tam šele so Nemci prišli do sapa in zadržali nadaljnje pro-diranje 2. brigade 13. divizije.

Z južne strani je 19. divizija na sovražnika izvajala tako hud pri-tisk, da so se njegove enote morale pred 5. brigado umakniti čez vas Sušak proti Gorenjemu Zemonu, hkrati s tem pa je 6. brigada vdrila v Lipo. Uspešna je bila tudi 14. bri-gada, ki je po hudih bojih pregnala sovražnika najprej iz Sapjan, nato pa še iz Rupe in Jelsan.

Ostanki razbitega nemškega 97. armadnega korpusa so po vsem tem imeli v rokah le še silno o-zek prostor s premerom največ štiri kilometre med Ilirsko Bistrico, Strazico, Volčjim hribom, Sv. Aha-cijem, Gorenjim in Dolenjim Ze-monom. Na tako manjšnem prostoru ni bilo mogoče več nobene točke, ki je ne bi bilo moč obstrlejevati s topovi in minometi.

Nemci niso imeli prav nobenih izvedov za rešitev. Kljub temu pa je komandant 188. divizije von Hösslin v imenu ranjenega komanda-nta 97. armadnega korpusa generala Küblerja sklical komandante divi-zij in bojnih skupin ter jih vprašal, kaj bi bili voljni prebiti se proti črni v Trstu in se tam vdati Angležem. Kr: pa so komandanti njegov pred-log zavrnili, češ da njihova vojska tega ni več zmožna storiti in da vojski samci zahtevajo vdajo, je predstavnik 97. armadnega korpusa 6. maja zvečer zahteval premirje. V imenu štaba 4. armade se je z Nemci pogajal štab 4. korpusa.

7. MAJ

Boji pa tudi med premirjem še niso povsem prenehali, kajti o tem niso mogli takoj obvestiti vseh e-not. Tako se je zgodilo, da je v tem času ena izmed brigad 13. di-vizije uničila sovražnikovo skupi-ne, ki so na Velem brdu ostale iz-ven obroča. Tudi okrog Ilirske Bi-strice so se bojevali prav do pol-dne. Nekaj sovražnikov skupini pa se je celo posrečilo prebiti proti Koritnici, toda tam jo je prestre-gla in uničila 3. brigada 7. divi-ze.

Predstavniki obkoljenega 97. ar-madnega korpusa je podpisal listino o brezopojni vdaji 7. maja ob še-stih zjutraj v Ilirski Bistrici. Nato pa je enotam nekdanjega 97. ar-madnega korpusa narekoval še svoj zadnji ukaz — ukaz o odhodu v rajone severno in zahodno od Ilir-ske Bistrice, kjer naj bi oddale orožje in opremo enotam 4. korpusa.

Tega dne se je vdalo jugoslovans-ki 4. armadi 16.000 sovražnikovih vojakov, podoficirjev in generalov.

OSVOBODITEV POSTOJNE

Potem ko je 20. divizija prebila sovražnikovo obrambo na sektorju Ilirske Bistrice, nato pa vdrila čez Divačo proti Trstu, je štab 4. arma-de 30. aprila ukazal 29. diviziji, naj krene prek Mašuna in St. Petra proti Postojni in jo zavzame. Na Postojno sta 1. maja opoldne na-padli dve brigadi: s severo-zahoda je napadla 13., z juga pa 11. bri-gada, medtem ko je 14. brigada osta-la v rezervi na sektorju St. Petra. Napad je podprla tudi artilerijska brigada s položajev južno od mesta.

Brigadi sta si na vso moč pri-žadevali, da bi sovražnikovo gar-ni-zonjo povsem obkolili in ji onemo-gčili sovražnika v Premu, nato pa so krenile proti jugu in v popo-lzanski urah vdrle v Ilirsko Bistri-co ter jo očistile sovražnika, med-tem pa je 10. brigada 29. divizije zahodno od Ilirske Bistrice osvo-ji-la Harije.

Manj uspešna je bila 7. divizija, ki je bila ponoči prevzela položaje od 3. prekomorske in 12. brigade 26. divizije. Nikakor namreč ni mogla

Navdušen sprejem osvobodilne vojske na Trgu Unità 1. maja 1945

šimi enotami raje organiziralo krožno ohrambo. Štab jugoslovanske 4. armade, kate-rega cilj je bila obkolitev nemške grupacije med Ilirsko Bistrico in Re-ko, pa je dal enotam naslednje nalo-gel:

— 9. divizija naj bi s svojo 2. bri-gado še nadalje prisikala z istrske obale proti Kastavu;

— 19. divizija naj bi napadala z zgornjega toka reke Rečine;

— 26. divizija naj bi prevzela na desnem krilu del položajev sosednje 13. divizije in pritiskala z nekdanje jugoslovansko-italijanske meje proti zahodu;

— 13. divizija naj bi napadala prek Goranjevcev proti Jelsanem, s svojim desnim krilom pa sovražnika potiska-la proti jugu;

— 8. divizija, ki je 28. aprila pri-spela v Ogulin, naj bi predvidoma delovala v smeri Lož-Cerknica-Pla-nina.

29. APRIL

Napadi 2. brigade 13. divizije prek Gomanjev niso privedli do nobenega pomembnega uspeha. Nekaj več je dosegla 3. brigada te divizije, ki je prodirala proti Novokračinam, dokler je ni sovražnik zaustavil na položajih vzhodno od vasi.

26. divizija je tega dne napadla v dveh smereh: najhujši pritisk je izvajala na levem krilu proti Klani, medtem ko naj bi na desnem krilu 3. prekomorska in 11. brigada de-lovali bočno proti Maki in Plišču. Napad se je začel opoldne. Do sedmih zvečer je 3. prekomorska brigada za-vezla Pliščino in s tem presekala zvezo sovražnikovega 904. polka, ki je bil na Plišču, temveč tudi s širokega rta, ki ga je osvojila 12. brigada 26. divizije, medtem ko je sovražnik u-spelo 1. brigado te divizije zausta-viti pred k. 672.

Na levem krilu 26. divizije so na-padale brigade 19. divizije, ki so tega dne osvojile nekaj zelo pomembnih položajev, med njimi tudi k. 574, ki je dominirala nad cesto Sv. Matej-Klana, hkrati pa je bila na stiku med sovražnikovima 237. in 188. divizijo. Sovražnik se je hotel s protinapadom ponovno polastiti, vendar ni uspel.

30. APRIL

Glede na silovit pritisk divizij 4. armade z vzhoda in delno tudi z se-veva je bilo pričakovati, da se bo sovražnik skušal prebiti proti Postoj-ni, predvsem pa proti Trstu. Zato je štab 4. armade sklenil, naj 26. divi-zija pošlje dve svoji brigadi na sek-tor Ilirske Bistrice in odto divizija proti jugu v smeri Rupe in Sapjan, njene prejšnje položaje pa naj bi delno prevzela 19. divizija. Razen te-ga pa je vrhovni komandant sklenil okrepiti 4. armado še s 7. divizijo, ki je dotlej delovala na sektorju Karlovca.

Boji so se tudi 30. aprila nadalje-vali ves dan. Posebno pomembne u-spehe je dosegla 1. brigada 13. di-vizije, ki je iz smeri Ilirske Bistrice napadla Podgrad in ga po ogorčenem boju osvojila, takoj nato pa se je Jel-sana. Uspešna je bila tudi njena 3. brigada, ki je prodrila do Rupe, tam pa so jo Nemci zaustavili.

cijo stisnila na še manjši prostor. Zato je po zavzetju Pasjaka okrepila pritisk na Sapjane, ki pa jih nika-kor ni mogla zavzeti. Nasprotno, za-radi izredno hudega sovražnikovega topniškega ognja se je morala umak-niti celo iz Jelsan, ki jih je zavzela prejšnjega dne, na Veliki vrh in Vi-soki vrh, ki ležita severno od vasi.

Sovražnik se je 2. in 3. brigadi 13. divizije zelo trdovalno upiral tudi na sektorju Dletva, kjer so nekateri položaji večkrat zaporedoma menjali gospodarja.

Na sektorju 18. divizije tudi tega dne kljub srditim bojem ni prišlo do spremembe položaja. Podobne raz-me-re so bile tudi na sektorju 2. bri-gade 9. divizije, ki se z morske oba-le nikakor ni mogla prebiti proti Kastavu.

Odločilna vloga pa je bila naje-mena 26. diviziji, ki se je z dvema brigadama — tretjo in dvajseto — in z artilerijskim divizionom zbirala na sektorju Ilirske Bistrice: napasti bi namreč morala v smeri Ilirska Bistrica-Jelšane-Rupa-Lipa.

2. MAJ

Ob sedmih zjutraj se je 26. divi-zija začela približevati sovražniku. Tretja prekomorska brigada je krenila čez V. Bukovico v Velo brdo proti Sapjanam, 12. brigada na njenem levem krilu pa proti Rupe in Lipo. Bri-gadi sta krenili proti položajem, ki je prodirala proti Novokračinam, dokler je ni sovražnik zaustavil na položajih vzhodno od vasi.

26. divizija je tega dne napadla v dveh smereh: najhujši pritisk je izvajala na levem krilu proti Klani, medtem ko naj bi na desnem krilu 3. prekomorska in 11. brigada de-lovali bočno proti Maki in Plišču. Napad se je začel opoldne. Do sedmih zvečer je 3. prekomorska brigada za-vezla Pliščino in s tem presekala zvezo sovražnikovega 904. polka, ki je bil na Plišču, temveč tudi s širokega rta, ki ga je osvojila 12. brigada 26. divizije, medtem ko je sovražnik u-spelo 1. brigado te divizije zausta-viti pred k. 672.

Na levem krilu 26. divizije so na-padale brigade 19. divizije, ki so tega dne osvojile nekaj zelo pomembnih položajev, med njimi tudi k. 574, ki je dominirala nad cesto Sv. Matej-Klana, hkrati pa je bila na stiku med sovražnikovima 237. in 188. divizijo. Sovražnik se je hotel s protinapadom ponovno polastiti, vendar ni uspel.

26. divizija je tega dne napadla v dveh smereh: najhujši pritisk je izvajala na levem krilu proti Klani, medtem ko naj bi na desnem krilu 3. prekomorska in 11. brigada de-lovali bočno proti Maki in Plišču. Napad se je začel opoldne. Do sedmih zvečer je 3. prekomorska brigada za-vezla Pliščino in s tem presekala zvezo sovražnikovega 904. polka, ki je bil na Plišču, temveč tudi s širokega rta, ki ga je osvojila 12. brigada 26. divizije, medtem ko je sovražnik u-spelo 1. brigado te divizije zausta-viti pred k. 672.

Na levem krilu 26. divizije so na-padale brigade 19. divizije, ki so tega dne osvojile nekaj zelo pomembnih položajev, med njimi tudi k. 574, ki je dominirala nad cesto Sv. Matej-Klana, hkrati pa je bila na stiku med sovražnikovima 237. in 188. divizijo. Sovražnik se je hotel s protinapadom ponovno polastiti, vendar ni uspel.

26. divizija je tega dne napadla v dveh smereh: najhujši pritisk je izvajala na levem krilu proti Klani, medtem ko naj bi na desnem krilu 3. prekomorska in 11. brigada de-lovali bočno proti Maki in Plišču. Napad se je začel opoldne. Do sedmih zvečer je 3. prekomorska brigada za-vezla Pliščino in s tem presekala zvezo sovražnikovega 904. polka, ki je bil na Plišču, temveč tudi s širokega rta, ki ga je osvojila 12. brigada 26. divizije, medtem ko je sovražnik u-spelo 1. brigado te divizije zausta-viti pred k. 672.

General Kübler je sklenil, naj bi njegove enote krenile v proboj in obliki »bilitvega jeza« s 188. divi-zijo na čelu. Kot prva naj bi prodi-rala dva njena polka: na desnem krilu 902. polk v smeri Lisac-Zabi-če-Gornji Zemon, na levem krilu 904. polk vzdolž ceste Rupa-Jel-sane-Ilirska Bistrica. Za tema dva-ma polkoma naj bi se pomikala boj-na skupina »Reka«, na začetju pa 237. divizija, ki ji je dodal še 903. polk 188. divizije. Na levem krilu te divizije naj bi bila tudi bojna skupina »Reindl«, ki naj bi prodirala čez Sapjane proti Premu. Enako vlo-go na desnem krilu pa je imel 903. polk 188. divizije, ki naj bi se po-

General Kübler je sklenil, naj bi njegove enote krenile v proboj in obliki »bilitvega jeza« s 188. divi-zijo na čelu. Kot prva naj bi prodi-rala dva njena polka: na desnem krilu 902. polk v smeri Lisac-Zabi-če-Gornji Zemon, na levem krilu 904. polk vzdolž ceste Rupa-Jel-sane-Ilirska Bistrica. Za tema dva-ma polkoma naj bi se pomikala boj-na skupina »Reka«, na začetju pa 237. divizija, ki ji je dodal še 903. polk 188. divizije. Na levem krilu te divizije naj bi bila tudi bojna skupina »Reindl«, ki naj bi prodirala čez Sapjane proti Premu. Enako vlo-go na desnem krilu pa je imel 903. polk 188. divizije, ki naj bi se po-

General Kübler je sklenil, naj bi njegove enote krenile v proboj in obliki »bilitvega jeza« s 188. divi-zijo na čelu. Kot prva naj bi prodi-rala dva njena polka: na desnem krilu 902. polk v smeri Lisac-Zabi-če-Gornji Zemon, na levem krilu 904. polk vzdolž ceste Rupa-Jel-sane-Ilirska Bistrica. Za tema dva-ma polkoma naj bi se pomikala boj-na skupina »Reka«, na začetju pa 237. divizija, ki ji je dodal še 903. polk 188. divizije. Na levem krilu te divizije naj bi bila tudi bojna skupina »Reindl«, ki naj bi prodirala čez Sapjane proti Premu. Enako vlo-go na desnem krilu pa je imel 903. polk 188. divizije, ki naj bi se po-

General Kübler je sklenil, naj bi njegove enote krenile v proboj in obliki »bilitvega jeza« s 188. divi-zijo na čelu. Kot prva naj bi prodi-rala dva njena polka: na desnem krilu 902. polk v smeri Lisac-Zabi-če-Gornji Zemon, na levem krilu 904. polk vzdolž ceste Rupa-Jel-sane-Ilirska Bistrica. Za tema dva-ma polkoma naj bi se pomikala boj-na skupina »Reka«, na začetju pa 237. divizija, ki ji je dodal še 903. polk 188. divizije. Na levem krilu te divizije naj bi bila tudi bojna skupina »Reindl«, ki naj bi prodirala čez Sapjane proti Premu. Enako vlo-go na desnem krilu pa je imel 903. polk 188. divizije, ki naj bi se po-

General Kübler je sklenil, naj bi njegove enote krenile v proboj in obliki »bilitvega jeza« s 188. divi-zijo na čelu. Kot prva naj bi prodi-rala dva njena polka: na desnem krilu 902. polk v smeri Lisac-Zabi-če-Gornji Zemon, na levem krilu 904. polk vzdolž ceste Rupa-Jel-sane-Ilirska Bistrica. Za tema dva-ma polkoma naj bi se pomikala boj-na skupina »Reka«, na začetju pa 237. divizija, ki ji je dodal še 903. polk 188. divizije. Na levem krilu te divizije naj bi bila tudi bojna skupina »Reindl«, ki naj bi prodirala čez Sapjane proti Premu. Enako vlo-go na desnem krilu pa je imel 903. polk 188. divizije, ki naj bi se po-

General Kübler je sklenil, naj bi njegove enote krenile v proboj in obliki »bilitvega jeza« s 188. divi-zijo na čelu. Kot prva naj bi prodi-rala dva njena polka: na desnem krilu 902. polk v smeri Lisac-Zabi-če-Gornji Zemon, na levem krilu 904. polk vzdolž ceste Rupa-Jel-sane-Ilirska Bistrica. Za tema dva-ma polkoma naj bi se pomikala boj-na skupina »Reka«, na začetju pa 237. divizija, ki ji je dodal še 903. polk 188. divizije. Na levem krilu te divizije naj bi bila tudi bojna skupina »Reindl«, ki naj bi prodirala čez Sapjane proti Premu. Enako vlo-go na desnem krilu pa je imel 903. polk 188. divizije, ki naj bi se po-

General Kübler je sklenil, naj bi njegove enote krenile v proboj in obliki »bilitvega jeza« s 188. divi-zijo na čelu. Kot prva naj bi prodi-rala dva njena polka: na desnem krilu 902. polk v smeri Lisac-Zabi-če-Gornji Zemon, na levem krilu 904. polk vzdolž ceste Rupa-Jel-sane-Ilirska Bistrica. Za tema dva-ma polkoma naj bi se pomikala boj-na skupina »Reka«, na začetju pa 237. divizija, ki ji je dodal še 903. polk 188. divizije. Na levem krilu te divizije naj bi bila tudi bojna skupina »Reindl«, ki naj bi prodirala čez Sapjane proti Premu. Enako vlo-go na desnem krilu

PRICEVANJA IN SPOMINI OB 30-LETNICI OSVOBODITVE

Spomini člana Komande mesta Trst na lepe in težke čase ilegalstva

Nekaj o pogumnih in ljubeznivih partizanskih mamah v Trstu in okolici - Prekratka postelja za dolgina - Odnasanja orožja iz kasarne na Montebellu - Srečanje s člani X Mas - Izterjevanje osvobodilnega davka - Zdravnikovo sodelovanje

Kaj vse so storile ženske v času NOB? Kako so bile iznajdljive, požrtvovalne in mnogokrat tudi hrabre. V času aktivističnega delovanja v Trstu in bližnji okolici sem spoznal mnogo partizanskih mater. Vseh njihovih imen se ne spominjam več, zato naj mi ne zamerijo preveč, če ne bom vseh imenoval. Ena takih partizanskih mater je bila Morelova mama iz Rocola v Trstu. Pri njej so imeli zatočišče razni aktivisti, mladinci, AFŽ, OF, člani Delavske enotnosti in drugi antifašistični borci. Čeprav se je zavedala nevarnosti, ni jih je prinašala vsak dan obisk, je bila vedno ne samo dobre volje, temveč polna izvršne hudomušnosti, vedno je znala potolažiti naša doživetja in želodce.

Skoraj vedno je rekla: »Ja fantje, danes pa bo samo fitol, pa še brez olja, pa tudi soli je malo, no pa saj vi imate že nekaj soli v glavi in prav zato vas imam še bolj rada.«

S takimi in podobnimi nagovori nas je sprejemala Morelova mama. Pri njej nista bila samo fitol in polenta ali večkrat tudi dober golaž, pač pa smo se v Morelovi hiši počutili kot doma. Večkrat smo se spustili in pozabili na težave, ki so nas obkrožale. Taka je bila Morelova mama in vsa njena družina. Podobno je bilo tudi pri Cesarjevih.

Druga taka partizanska mama je bila Helena s Katinare. Tudi ona je znala na sebi lasten način sprejeti aktivista s potrebno previdnostjo in mu nuditi vso potrebno pomoč. Podobnih partizanskih mater in domov je bilo zelo dosti v naši partizanski postojanki - Lonjerji in vseh ostalih predmestjih Trsta in v samem centru, tudi med italijanskim prebivalstvom.

Leta 1944 je nastala organizacija Delavske enotnosti in z njeno široko krog slovenskih in italijanskih delavcev, posebno v ladjedelnicah in v tovarnah. Tako se je povečalo tudi število partizanskih družin, ki so nudile zatočišče aktivistom, s tem pa so se okrepile vse obstoječe slovenske - italijanske antifašistične organizacije v Trstu. Zato je postala nujna tudi ustanovitev vojaškega organa, kar se je zgodilo meseca avgusta 1944, ko se je po nalogu IX. korpusa formirala Komanda mesta Trst pod vodstvom še pokojnega Martina Greifa - Rudija. Naloga Komande mesta je bila organizirati vojaške bataljone iz še obstoječih od borov Delavske enotnosti in drugih množičnih organizacij ter jih pripraviti na splošno vstopo proti nacističnemu okupatorju in domačim izdajalcem. Za čimbaljstvo izvedbo te naloge je Komanda mesta potrebovala vsestransko podporo družin in ljudi, ki so bili privrženi tvegati vse za svobodo.

Od Komande mesta sem dobil nalogo, da poiščem primeren in varen prostor za sestanke komande, kar sem tudi storil. Med člani komande mesta je bil tudi znani borec Franc Stoka, ki se je lahko gibal samo od sončnega zahoda do policijske ure,

in to ne le zaradi svoje aktivnosti, temveč tudi zaradi svoje markantne pojave. Zato je moral vedno spat in se hraniti tam, kjer je vsakokrat bil sestanek.

Hiša, kjer smo imeli nekoč sestanke, je bila prilična, prav tako tudi sosedova. Prostorji so bili majhni. Soba, kjer bi moral prespati Franc Stoka, je bila krajša od njegove višine in temu primerna je bila tudi postelja. Ponoči je v spanju stegnil noge skozi okno. Sosedu, ki je zjutraj ustala in opazila skozi okno strlece noge, je potrkala na vrata in vprašala: »Kdo pa spi pri vas?«. Gospodinja je odgovorila: »Ja, sinoci je prišel moj sorodnik iz Furlanije in ker je bil tako pozno, je prespal pri nas.« Bodi tiho, naj kar spi. Sem zelo zadovolj-

doletim fantom Stankom, ki živi v Trstu, organiziral prevzem orožja iz vojaške kasarne pod Montebellom v predmestju Trsta, katerega smo dobili s pomočjo domobranca - našega zaupnika (kateremu žal ne vem imena, vem le, da se po tem dogodku ni več vrnil v kasarno). Ta je organiziral in pripravil orožje znotraj kasarne tako, da smo ga lahko prevzeli med sončnim zahodom in policijsko uro. Prevzem je potekal takole:

Ob 19. uri sva šla s Stankom na določeno mesto. S seboj sva imela koš iz trsa (ki navadno služi za embalažo cvetja) in šest metrov vrvi. Na vrvi sva navezala koš in ga spustila preko zidu na dvorišče kasarne. Žid je bil na zunanji strani samo nekaj čez meter visok, med-

varno, kar sva tudi storila brez posebnih težav. ***

Zadnje dni februarja 1945, točneje data se ne spominjam, je bil bombni napad na Trst. Okrog 19. ure sem bil na Trgu Garibaldi še z njima tovarisema, s Stankom Francem in še z nekim delavcem iz tovarne strojev (Fabbrica macchine S. Andrea), čigar imena se ne spominjam več. Pogovarjali smo se o nalogah, ki so bile pred nami in se razšli vsak po svojih opravkih. Jaz sem šel proti Ul. Molino a vento (namenjen sem bil k Magdaleni), ko pa sem prišel na križišče ulic Del Rivo in Molino a vento, sem našel na skupino X MAS, to je fašistično formacijo v okupatorjevi službi. Bilata se je policijska ura in bila je popolna zatemnitev. Nemačani se mi je približal eden od skupine, me ustavil in mi postavil brozostrelko na prsa. Podzvedano sem prijel za cev brozostrelke in jo dvignil pokonci. V tistem trenutku je fašist spustil rafal, izgubil ravnotežje in padel. To okoliščino sem izkoristil in zbežal, zbežali pa so tudi drugi, ki so bili takrat na cesti. Sledilo je streljanje, toda v temi sem se srečal s Francovičem, ki me je prijel za roko in me odpeljal na ulico. Sledilo je streljanje, toda v temi sem se srečal s Francovičem, ki me je prijel za roko in me odpeljal na ulico. Sledilo je streljanje, toda v temi sem se srečal s Francovičem, ki me je prijel za roko in me odpeljal na ulico.

PO BITKI NA NANOSU 18. APRILA 1942

9 na smrt obsojenih in ustreljenih borcev

V eni prvih večjih bitk primorskih partizanov v aprilu 1942 na Nanosu, je italijanski okupatorjem uspelo zajeti 15 borcev skupine »Bratje Maslo«. Bitka je bila 18. aprila. Z razsodbo posebnega fašističnega tribunala pod predsedstvom zloglasnega Tringallija z dne 25. junija istega leta, so proti njim in drugim, za katerih imena ne so zvedeli, a jih takrat niso ujeli, izrekli 15 smrtnih obsodb in 7 obsodb na 30 let zapor. 9 smrtnih obsodb so izvršili v Forte Bravetta, ostalih šestim so izrekli smrtno kazen v odsotnosti.

Ustreljeni so bili prvoborci:

Anton Bele iz Slavine, kmet, star 29 let
Ivan Čekada iz Male Bukovice pri Il. Bistrici, delavec, star 34 let
Viljem Dolgan iz Toplica pri Reki, obrtnik, star 18 let
Leopold Frank iz Prema, kmet, star 26 let
Jože Hreščak iz Postojne, delavec, star 20 let
Karlo Kaluža iz Postojne, delavec, star 31 let
Pavel Ruš iz Vipave, kmet, star 33 let
Franc Srebot iz Pivke, kmet, star 22 let
Franc Vitič iz Postojne, kmet, star 33 let
V odsotnosti so bili obsojeni na smrt:

Karel Maslo, Franc Maslo, Anton Ferjančič, Aleš Sorta, Vojko Premrl, Peter Zorž.

Na 30 let zaporu so bili obsojeni: Alojz Vrečar, Andrej Pizent, Josip Pizent, Josip Urbančič, Anton Benigar, Andrej Suša in Alojz Maslo.

Bili so prvoborci, fantje in možje, ki so se prvi odzvali pozivu Osvobodilne fronte in že takrat, v zgodnji spomladni leta 1942, pogladi strah v kosti fašističnim okupatorjem naše zemlje. V teh dneh, ko praznujemo 30-letnico osvoboditve, gre njim naš hvala in spomin.

na, da je prišel, prinesel je precej hrane, bom dala nekoliko tudi tebi. (To hrano je postal naš ekonom Josip Ferfolja - David). Takrat so bile namreč težave s prehrano in ker nas je bilo na sestanku umaknili precej, smo poskrbeli hrano za nas in tudi za družino, pri kateri smo bili v gosteh.

Aktivisti pa nismo doživljali samo takih veselih trenutkov. Zato naj opišem še nekatere dogodke.

Februarja 1945 sem skupno z mila-

tem ko je bil na notranji strani višor, skoraj štiri metre. Pri pripravi orožja je stal domobranec - zaupnik in ga naložil v koš, midva pa sva tovor hitro potegnili čez zid.

V tistem trenutku je prišla njena skupina treh ljudi in ker se je eden ločil od skupine in prihajal proti nama, sva seveda postala zaskrbljeni. Toda skrb je bila odveč, ker je neznanec, ko naju je opazil, rekel: »Če delate kaj pametnega, se me ni treba.« in hitro odšel. Potem sva morala orožje prenesti v mesto na

V drugi polovici marca leta 1945 smo dobili nalogo za pobiranje davkov pri raznih obrtnikih, ki so delali za okupatorja. Te akcije sem se udeležil tudi jaz.

Med drugim sem odšel tudi v mizarsko podjetje »Moretti« v Ul. Ghirlandi, kjer je danes komunalna. Šel sem naravnost v pisarno h gospodarju in se predstavil kot borec proti nemškemu okupatorju. Razložil sem mu, da je zato, ker dela za okupatorja dolžan prispevati za vzdrževanje vojske, ki se bori proti fašističnemu zavojalstvu. Odgovoril mi je, da je plačuje davke in se začel sumljivo vrteti okrog telefona. Ponovil sem zahtevo in mu rekel, da je moje življenje prav toliko vredno kot njegovo, naka je v precejšnji zmedbi odprl blagajno in mi brez ugovora izročil 15.000 lit. Izročil sem mu potrdilo, pred odhodom pa sem mu ponovno zažugal, naj bo miren in naj ne dela neumnosti. Ves čas, ko sem bil v pisarni, sem na dvorišču videl znanega človeka, ki je imel sina pri partizanih. Obiskal sem še razne druge obrtnike v mestu, kjer pa nisem našel na težavo, tudi prispevki so bili skromni. Vsi so dobili pismena potrdila OF, katerih

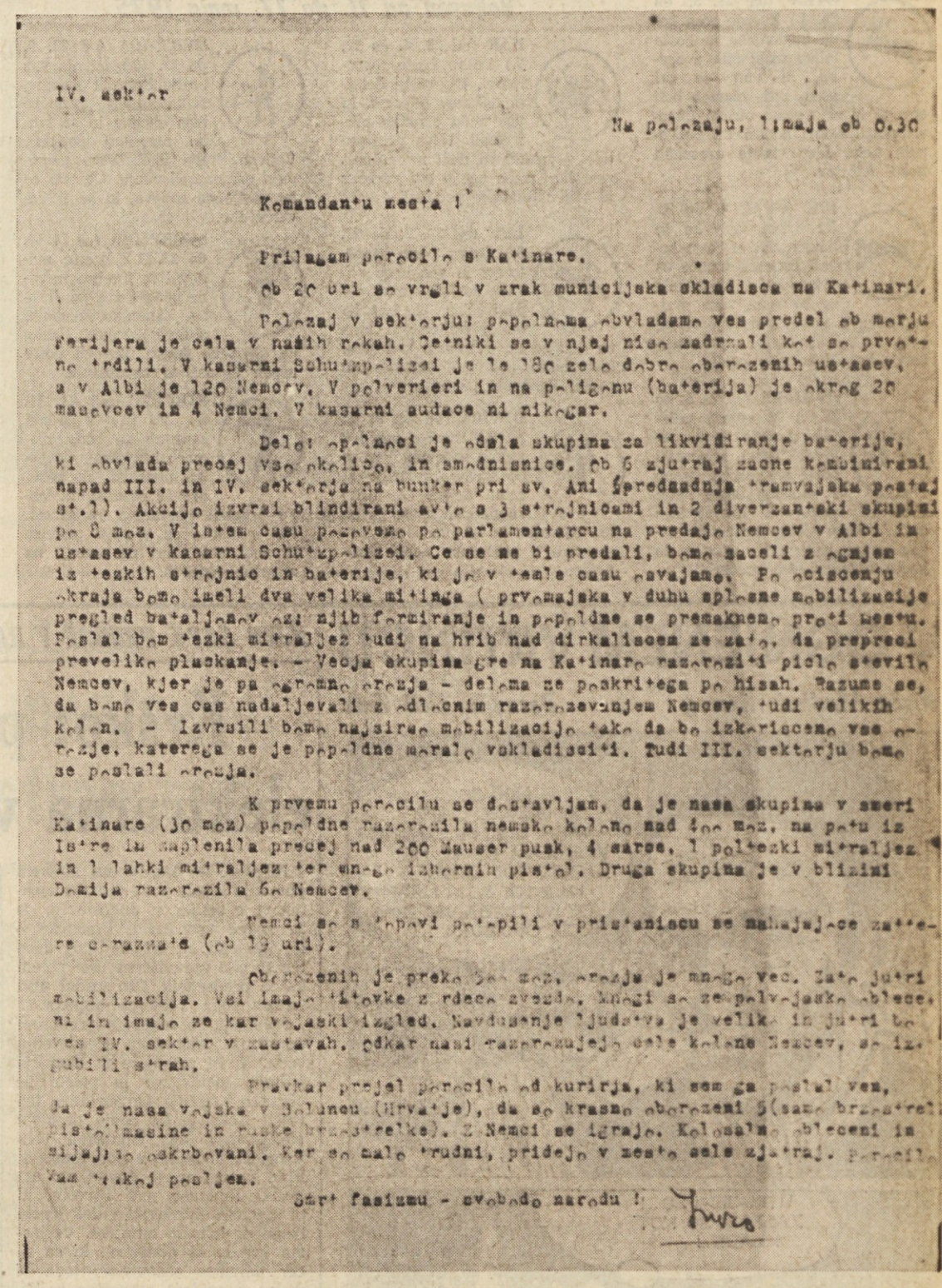
so se nekateri iz strahu branili.

V letih 1944 in 1945 so bili ustanovljeni odbori Delavske enotnosti po vseh delavskih v Trstu. Tako je bilo tudi v rafineriji S. Sabba. Tam je bil zaposlen in organiziran v DE tudi tovariš A. F., ki je bil zelo aktiven. Prav zaradi njegove aktivnosti je bilo nujno, da ga opustimo delo v tovarni, ne da bi zapustilo delovno mesto. Predlagali smo mu, naj skuša iti na bolovanje, čeprav to ni bilo tako lahko, ker je bil popolnoma zdrav.

Izmislili smo si trik in ga tudi izpeljali. Osebnost sem šel k njegovemu ambulantomu zdravniku dr. Modugu, junjaku, ki je služboval v Ul. Guardia. Cim sem prišel k njemu, sem mu na kratko obrazložil namen svojega obiska in mi uizročil polovico 2-lirskega bankovca s prošnjo, da odobri bolniški dopust tovarišu, ki bo prinesel drugo polovico bankovca. Sprva me je začuden gledal in se delal kot da ne razume, za kaj gre. Ko pa sem mu pojasnil, da se borimo proti okupatorju in da je prav, da tudi on po svoje pomaga, mi je zagotovil, da bo to uredil, kar je tudi storil. Organizacija je imela od tega veliko korist.

V tej razgibani in intenzivni dejavnosti v vseh slovensko - italijanskih množičnih organizacijah v Trstu, od partije, OF, AFŽ, mladine, DE, je imela Komanda mesta Trst zelo važno nalogo pripraviti vstop v samem Trstu, kajti blizili so se težko pričakovani dnevi za dokončni obračun s sovražnikom. To nalogo je Komanda mesta Trst tudi v polni meri opravila in doprinesla svoj veliki delež za dokončno osvoboditev Trsta, rama ob domči s enotami IX. korpusa in IV. jugoslovanske armade.

Tine Lipovec

Na polnočju, 1. maja ob 0.30 Komanda mesta Trst

KAKO ŽIVI NARODNOOSVOBODILNI BOJ V NJHOVI ZAVESTI

OTROCI SO NAPISALI...

Izbor spisov, ki so jih napisali otroci repentabske občine v okviru občinskega natečaja za 30-letnico osvoboditve

Objavljamo še nekaj spisov, s katerimi so otroci iz repentabske občine sodelovali pri nagradnem natečaju, katerega je razpisala tamkajšnja občinska uprava za 30-letnico osvoboditve.

COK MAURIZIO, ki obiskuje 2. razred šole »A. Gradnik«, je tako podal pripovedovanja o vojnih časih:

»V Voglje so prišli Nemci in so pobrali odrasle. Otroci pa so ostali doma. Nemci so peljali ljudi v Nemčijo. Mojega dedka so tudi prišli in ga peljali v zapor v Nemčijo. Nekega dne je prišel Nemec k moji mami. Mama je bila sama doma. Nemec je šel v spalno sobo, mama pa je njemu. Nemec ji je zagrozil s pištolo in vzel nekaj brišac in rjuh, nato pa odšel. Mama in sorodniki so tekali po dvorišču, Nemca pa so streljali v gozd.«

Iz četrtega razreda ostajata še dva spisa. Prvega je napisal ROBERT ČUK:

»Dedek mi je povedal, kako so fašisti obesili pri Slovenskih Konjicah talce in partizane. Kadar grem k babici v Ptuj, vidim jablane, na katere so obesili talce. Na desni strani so spomeniki talcev. Moj dedek je bil tujetnik Rusov in Nemcev. Po ramenih ima sledove ran. Za vsakega človeka je vojna huda.«

Drugi spis je sestavil FRANKO ŠKABAR:

»Še nobena vojna ni bila za človeka koristna, tako tudi druga svetovna ne. Doma so mi povedali kakšno hudodelstva so počenjali nemški nacisti in italijanski fašisti. Omenil bom najhujšega.

Najhujše je bilo takrat, ko so Nemci odpeljali mnogo ljudi v Nemčijo na prisilno delo. Nemci so ljudi tudi mučili. Mnogo jih je bilo iz naših krajev. Strašni dogodki so bili tudi pri nas. Na openskem strelišču so Nemci postrelili enaindesemdeset talcev. Rešil se je samo Stevo Rodič. Mnogo ljudi je bilo po nedolžnem v zaporu. Tudi moj dedek je bil med tistimi, ki smo jih med vojno izgubili. Umrli je pri partizanih.

Moram povedati tudi, da so Amerikanci bombardirali Opčine. Pri tem napadu je bilo mnogo žrtev. Po vsem tem sklepam, da bi morali vsi ljudje živeti v prijateljstvu in miru.«

RUDI PURIČ iz petega razreda je napisal sledeče:

»Mnogokrat mi očka pripoveduje, kako je bilo med drugo svetovno vojno. Pove mi tudi, da je bilo hudo vsem ljudem, ker so Nemci zažigali vasi, pobirali živino. Ljudi so odpeljali v taborišča in jih tam mučili, ker so od njih hoteli zvedeti kje so partizani. Mnogi so veliko vedeli o partizanih a kljub strašnemu mučenju niso Nemci od njih zvedeli ničesar. A Nemci niso mučili samo tiste, ki so se borili. Mučili so tudi ljudi, ki niso bili v borbi. Mamica mi je povedala, da je bil tudi njen očka v Nemčiji. Mučili ga niso, moral pa je delati bunkerje.

Nemke večera mi je očka povedal, kako je bilo, ko so bombardirali Opčine. Ker je bila zatemnitev, so metali osvetljevalne rakete. Tudi v Repnu je bilo vse svetlo. Mamica mi je na večkrat povedala, kako je bilo med vojno na Proseku. Ko so prišla letala je bila v vasi zatemnitev, da bi piloti ne videli vasi. Zatekli so se v pečino, ki je bila blizu vasi.

V hiši kjer je stanovala s starši, so bili tudi Nemci. Bili so prijatelji z drugimi stanovalci hiše, toda iz hleva mojega dedka so zapodili njegovo živino in vanj spravili tisto, katero so ukradli ljudem.

Nemci so imeli za hišo premog. Mamica, njena dva brata in še prijatelj, so vedno kak nakuhal. Ker so videli, da imajo Nemci za hišo premog, so ga hoteli malo pobrati. Nemci pa so jih vedno prej zapodili. Zamislili so si, da bi na premog skozi okno spuščali vrč in ga z njim zajemali.

Ko so Nemci nameravali oditi so postavili v pečino bombo. Takrat

so bili v pečini ljudje, nemški vojak pa ni prižgal vrvice. Mnogo ljudi si je tako rešilo življenje.

Med vojno je mnogo ljudi izgubilo življenje. Nemci so jih mučili in ubijali. Sedaj imamo boljše čase, čeprav v Italiji žalost še razsaja fašizem.«

PAVEL CALZI je tako podal pripovedovanja:

»Partizani so se borili, da bi osvobodili svojo domovino. Partizanske čete so nastale tako, da so se ljudje zbirali v oborožene skupine. Tudi moj dedek je bil partizan. Med vojno so spali kar obločeni in hodili kar pod dežjem. Niso imeli drugih obel, da bi se preoblekli. Oblačila so se posušila kar na vojaku. Ko je prišel dedek domov, je imel polno uši.

Nekoč se je ponoči nemško letalo vžgalo in se raztreslo na Colskem vrhu. Vsi vojaki so umrli. Ljudje so tekli pogledat kaj se je zgodilo, ko pa so prišli Nemci, so vse zapodili. Kasneje so se na razbitinah igrali otroci.

Na Opčinah so neko žensko obesili. Nemci so se preoblekli v partizane in ženo vprašali če pozna pot v partizane. Rekli so ji naj zjutraj počaka na istem mestu. Drugi dan pa so jo retirali in jo obesili na bližnje drevo.

Partizani so v kinodvorani na Opčinah postavili bombo. Zgodilo se je tako: v kinodvorani so bili samo Nemci, ki so se zabavali. Milka Petelinova je v kosari nesla zelenjavo in na dnu kosare je bila bomba. Ivan Ruski in Mihajlo sta jo čakala ter prevzela bombo. Bomba je počila in ubila sedem nemških vojakov. Nemci so nato ubili 71 zapornikov.

V našo vas, Veliki Repen, so prišli partizani. Nekateri domačini so jih sprejeli v svoje domove. Na trgu so plesali kolo. Neki partizan je rekel moji babici naj gre plesat. Babica je rekla, da ne zna, on pa ji je po hrvaško odgovoril: »Moraš se naučiti, ako očes biti svobodna!«

Partizani so trpeli in umirali za svojo domovino. Borili so se proti fašizmu, ki hoče sedaj priti na površje. Moramo ga uničiti, da bomo lahko živeli svobodno.«

Kot zadnji je še spis SUZANE ŠKABAR, učenke petega razreda:

»Med drugo svetovno vojno so se dogajale strašne reči. V naših krajih so razsajali nacisti in fašisti. Kruto so požigali slovenske vasi in mučili domačine. Pretepali so jih, pobijali in jih izpraševali kje so partizani. Mnoge so odpeljali v razna taborišča.

Moja mama je bila takrat še majhna, a dobro se spominja dogodke o vrnitvi vaščanov iz Nemčije. Mojega dedka so fašisti najprej odpeljali v zapor, potem pa v taborišče Mauthausen. Ko je vojna končala so se domačini vračali domov. Nekega dne je sosed pritekel in v eni sapi povedal, da se ljudje vračajo iz Nemčije. Vsi veseli so jim tekli nasproti. Tudi babica Milka je prišla a njenega domačini ni bilo med prišleci. Ko je povpraševala nekega domačina kje je njen moj Ivan, je ta odgovoril, da je še v Trstu. Babica Milka ga je vsa vesela odhitela iskat. Doma je zavladalo veliko veselje. Zatekli so velikega petelina in pripravili obilno kosilo. Prišlo so tudi sestre in sorodniki mojega dedka in vsi nestrpno čakali kdaj bosta prišla babica Milka in njen moj domov. Proti večeru se je babica res vrnila in v solzah povedala, da očeta ne bodo nikoli več videli. Tedaj se je vseh pet otrok stisnilo k babici in začelo jokati. Babica je nato povedala, kako je dedka iskala po vsem Trstu. Iskala ga je in iskala, vendar zama. Odločila se je, da gre pogledat v bolnico, ki je bila polna ranjenecov do zadnjega kotička. Izpraševala in iskala je povsod, a dedka ni našla. Na neki postelji je ležal onemogli starček, ki je babico vprašal koga išče. Povedala mu je, da išče mamo. Starček ji je tako povedal: »Če ga niste našla med nami pomeni, da ni več živ. Kajti vse tiste, ki so le dihali, so odpeljali iz Nemčije.« Takrat je babica spoznala resnico, da je njen moj umrl. Zelo pa jo je užalilo, da ji domačini niso povedali resnice.

To pa je le dogodek izmed mnogih, ki so se dogodili med vojno. Partizani, ki so se borili po gozdovih, so mnogo pretrpeli in zato jim moramo biti posebno otroci hvaležni. Borili so se za nas, za domovino, da bi imeli Slovenci slovenske šole in boljše življenje kot so ga imeli oni. Ljudje, ki so dali svojo življenja, bi bili žalostni, če bi vedeli, da se po 30 letih po osvoboditvi dogajajo še tako grde reči, kot so napadi na šole in razni atentati. Mi otroci pa si tega ne želimo in bi radi, da bi enkrat za vselej na svetu zavladal mir.«

IZ BOJEV ISTRSKEGA ODREDA V SLOVENSKI ISTRI

Legenda o komandirju Brunu Bizjaku

Padel je 3. maja 1945 na pragu svobode pri Ilirski Bistrici

Poleti 1944. je bil 1. bataljon Istrskega odreda v Slovenski Istri. Volila sta ga komandant Polde Krebelj in komisar Franc Zorc. Razvili smo zelo živahno bojno aktivnost od Podgorja do Kopa in od Trsta do Dragonje. Spremljali smo tudi dolge kolone novincev iz Istre v Brkinje. Moj četni komandir je bil drzni Brun Bizjak, ki smo ga vsi borci in prebivalci istrskih vasi visoko cenili in bili pripravljeni tvegati z njim vsakršno nevarnost. Tedaj sem bil v četi mitraljeze in se z njo udeležil mnogih bojev. Tako smo 19. junija 1944 napadli in razbili v Šmarju nad Koprom kolono okoli 70 fašistov in Nemcev, julija in avgusta 1944 pa usmerili napade na nemške transporte na cesti med Koprom in Trstom, kjer smo izpeljali vrsto uspešnih napadov v neposredni bližini Kopa ob morju, ko so Nemci avgusta 1944 pošiljali v Istro svojo 237. pehotno divizijo in druge enote.

Nemci in fašiste smo napadali z manjšimi udarnimi skupinami, ki so hitro in učinkovito udarjale in se prav tako naglo umakale, da jih sovražnik ni mogel zlahka presenetiti. Izmed vseh bojev na tistem območju se mi je najbolj vtisnil v spomin napad, ki smo ga izvedli na Nemce na cesti med Ankaranom in Bertoki. Z udarno skupino približno 10 moč iz našega bataljona in čete VDV smo okoli 11. ure 17.8.1944 napadli približno 1500 m od kopskega pokopališča proti Ankaranu nemški kamion, ki je prevažal gorivo in protivzrakovski top od Trsta proti Kopru. V boju smo ubili dva Nemca, jih več ranili, poškodovali vozilo in uničili večji del goriva. Toda napadli so nas nemški pešci, ki so iz drugih vozil v varni razdalji poskakali in nas poskušali obkrožiti, zato smo se morali umakniti.

Ze isti dan sta intervernila proti naši skupini tudi dve sovražni koloni, in sicer približno 50 fašistov iz Kopa in 150 Nemcev iz Skofj in Milj. Po uspešnem napadu smo se zaradi sovražne intervencije umaknili proti Pobegom in se okoli 12. ure ustavili v neki revni kmetijski hiši na robu vasi. Bruno je bil z uspehom dopoldanske akcije nezadovoljen, zato nas je prepričal, da smo se odločili, da popoldne ponovno napademo. Tokrat nas je šlo v akcijo le 5 četi 6 prostovoljcev proti lazarstvi cerkvi blizu Bertokov. Česti smo se približevali po vaski poti obdani s cipresami, ne da bi vedeli, da ob cesti Ankaran - Koper počiva po gmovju skrta nemška pehotna enota. Ko smo se okoli 17. ure pri nekem dvorcu približali cesti na okoli 200 metrov, je Bruno ukazal, naj se postavita mitraljeze v dolgi Vukelji in pomočnik Kašica skupaj s dvema strelecema v zasedo, da bi nam ščitila umik, če bi bili napadeni. Z Brunom pa sva se napotila z brozostrelkami oprezo proti cesti. Komaj sva prišla 50 m od dvorca, sva opazila ob poti pred nekimi hišami dva nemška oficirja, ki sta brezskrbno preučevala topografsko karto. Takoj sva ju napadla in pobila, hkrati pa prešla v grmovju skrite nemške vojak, ki so začeli takoj na naju streljati in jurjati proti nama. Odgovarjala sva jima s kratkimi rafali iz brozostrel in se umikala proti naši zasedi, ki naju je ščitila s tem, da je streljala na napadajoče Nemce.

Ko sva dosegla zasedo, je ukazal Bruno umik proti Pobegom. Pod točo krogel smo se umikali po nekem jarku, obraščenim z robido in grmovjem. Dosegli smo njive in se skozi koruzo prebijali proti cesti Privdora Koper. Ko smo nameravali prečkati cesto, je pripeljala od Po-

rafalov na fašiste, ki so se nam bili najbolj približali, prijel obnemoglega in okrvavljenega komandirja pod roko in ga med streljanjem odvedel po koruzi. Tako sva se prebila iz sovražnega obročja. Bruno je se zmogel odnesti svojo brozostrelko, ni pa več mogel z njo streljati. Tudi pozneje so naju med umikom pogumno ščitili ostali borci, izmed katerih je bil eden naš ranjen, najbolj pa se je izkazal Salko Boraković, Mostarec, medtem ko so Nemci ujeli mitraljeza Ivana Vukelja, ki pa je prejel uspel skriti mitraljez. Nemci in fašisti so imeli v tistem boju mnogo mrtvih in ranjenih, izgubili so tudi 2 oficirja.

Z ranjenim Brunom sva kmalu potem prešla čisto Koper - Privdora, in da bi se sesla z drugimi borci, in se prebila proti nekemu zaseлку blizu Privdora, kjer sva se ustavila v kmetijski hiši. Ženske so ranjenega Bruna hitro obvezale in mu dale mleka. Takoj za tem je neki domačin prišel vesla, namj smo posedli Bruna in se umaknili na Trsek.

V naslednji noči smo prenesli ranjenega komandirja v zasilno okrožno bolnišnico pod Boko, kjer ga je Miklavž Kozak operiral. Od tam pa ga je naša četa ob spraznitvi bolnišnične skupaj z drugimi ranjenimi v noči na 8. septembra prenesla v bolnišnico »Zalesje«, iz katere smo ga prevažali v noči na 8. septembra na Notranjsko, od koder so ga nato prepeljali v Bari v Italijo, kjer je ozdravel in se vrnil kot komandir čete s 3. prekomorsko brigado ter v ludihi bojih 3. maja pri Ilirski Bistrici junaka padel. Spomin nanj pa je ostal med borci in istrskim ljudstvom in še danes živijo kot legenda o velikem junaku.

Po pripovedovanju Alojza Sedmaka zapisal Maks Zadnik

horoskop horoskop horoskop horoskop

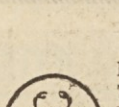
OVEN (od 21. 3. do 20. 4.) Zvezde vam bodo naklonjene in boste lahko našli stik z osebo, ki vam je pri srcu. Biti morate bolj spretni in se morate orestiti ljubosumnosti. Dobri odnosi na poklicnem delu, kjer boste uresnili nekaj načrtov.

BIK (od 21. 4. do 20. 5.) Sreča vam bo še naklonjena in boste kovali prijetne načrte za prihodnost. Uresničila se bo neka vaša skrita želja. V poklicnem delu nekaj ovir, ki pa jih boste s prizadevnostjo kaj lahko premagali.

DVOJČKA (od 21. 5. do 22. 6.) V srčnih zadevah obzorje se ni povsem jasno. Spoznali boste simpatične osebe s katerimi boste imeli zanimive razgovore. Ljubzenske dogodivščine. Glede poslovnih zadev nekaj nejasnosti, vendar do konca tedna možen preokret.

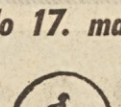
RAK (od 23. 6. do 22. 7.) Dobro boste razpoloženi, saj boste deležni dokazov ljubezni, ki vas bodo prijetno presenetili. Nove perspektive v poklicnem delu in možnost zaslužka, treba pa je biti oprezen in vse natančneje proučiti.

LEV (od 23. 7. do 22. 8.) Dobro boste razpoloženi in vas bodo mikale sentimentalne dogodivščine, za kar bo dokaj priložnosti. Mirno ozračje na delovnem področju, kjer boste uveljavili neko svojo misel. Zanimivo pismo.

DEVICA (od 23. 8. do 22. 9.) Izredna sreča v srčnih zadevah. Vse se bo razvijalo kakor si sami želite. Z neko simpatično osebo prijeten pomenek in zabava. Nove perspektive v poklicnem delu. Brzjavka.

TEHTNICA (od 23. 9. do 23. 10.) Mikala vas bo ljubzenska dogodivščina, toda razmere niso ugodne in se lahko marsikaj pokvari. Vplivne osebe vam lahko pomagajo pri napredovanju. Ugodno se bo zaključila zadeva, ki se je zavlačevala dalj časa.

SKORPIJON (od 24. 10. do 22. 11.) Bodite uveljavljeni in imajte pravilne odnose z drago osebo. Zanimivo srečanje, a brez posledic. Pazite na strupene jezike. Dosegli boste uspeh in osebno zadoščenje.

STRELEC (od 23. 11. do 20. 12.) V srčnih zadevah se bodo razmere izboljšale. Če boste negotovi in boste preveč razmišljali, lahko izgubite zanimivo priložnost. Ne spuščajte se v nove podvige in neka vaš načrt ne temelji na stvarnih osnovah.

KOZOROG (od 21. 12. do 20. 1.) Zvezde so vam zelo naklonjene in so tako glede srčnih kot tudi poslovnih stvari zelo ugodne. Pa še zdravje bo odlično. Nepredvideni obisk lahko odpre nove širše perspektive. Zanimivo pismo.

VODNAR (od 21. 1. do 19. 2.) Ko se boste razgovarjali z osebo, do katere niste ravnodušni, bodite nekoliko oprežnejši, saj se lahko idila razbije. Vendar pa zvezde niso naklonjene. Uspeh je možen le, če boste zelo previdni. Pri delu neka nepričakovana ovira, ki pa jo boste premagali.

RIBI (od 20. 2. do 20. 3.) Ugodni dnevi za sentimentalne zadeve. Oseba, ki jo boste slučajno spoznali, vam bo rada pomagala. Nova pot v poklicnem delu, kjer pa morate biti previdnejši in se paziti pred nevoščljivci.

V OGNJENEM VRTINCU

Risbe Vladimir Herceg

Besedilo Ciril Gale

SPORT SPORT SPORT

ODBOJKA

POKAL PRIJATELJSTVA V NABREŽINI

LJUBLJANA PO DVEH ZMAGAH ŽE FINALIST TEGA TURNIRJA

Od naših ekip se je sinoči bolje izkazal Breg - Danes nadaljevanje turnirja

V Nabrežini so sinoči odigrali prvi del zaključnega turnirja letošnje ženskega «Dan» pokala prijateljstva. Kot je znano nastopa v tem tekmovalju šest ekip: po dve iz Slovenije, Hrvaške in Zvezne republike. Po sinočnjih srečanjih se je že uvrstila v finale Ljubljana, ki se bo tako potegovala za prvo mesto.

Ljubljana — Bor (16:14, 15:13)

Ljubljankam so s svojo igro presenetile. Pokazale so precej boljše odbojko, kot smo pričakovali in so tako slavile zaslužen zmagi nad Tržankami.

Borovke so sicer v začetku obeh setov povedle, vendar so igranje neukinkovito in z mnogimi napakami. Čeprav sta se oba seta zaključila zelo tesno, bi bila zmaga zanje v vsakem primeru preveliko plačilo.

V vrstah Ljubljane je igrala biva borovka Jasna Rauberjeva, ki se je vsekakor bolje odrezala, kot njena mlajša sestra Nataša na drugi strani mreže.

Rijeka — Breg (13:15, 15:9, 15:5)

Brežanke so sinoči zaigrale dobro. V prvem nizu so celo presenetile svoje nasprotnice, ki niso pričakovale tako močnega odpora. V tretjem setu pa je začela šepati obramba, bilo je nekaj slabo točenih žog in tako se začetni upi niso izpolnili.

Rečanje se niso predstavile s tako močno ekipo, kot je bilo pričakovati. V prvi šestki so imele le tri privilegije: igralko, drugo tri pa so bile v tej ekipi novinke. Breg bi jih vsekakor lahko z nekoliko bolj skrbno igro premagal.

Ljubljana — Poreč (15:6, 15:10)

Ljubljankam so tudi v tej tekmi dokazale, da imajo dobro obrambo in učinkovit napad, predvsem pa jih je odlikovala zanesljiva igra in velika borbenost. Mlade Porečanke se bojevitim Slovencem niso mogle učinkovito uprati in posledica tega je bil dokaj gladek poraz.

Turnir se bo nadaljeval danes z naslednjimi tekmami:

8:30 Rijeka — Fužinar
10:00 Poreč — Bor
11:30 Breg — Fužinar
15:00 začetek finalnega dela turnirja za 5., 3. in 1. mesto.

V 1. ženski odbojarski diviziji so med drugimi dosegli tudi naslednja izida:

Sokol — AGI 3:0
(15:3, 15:6, 15:7)
Julia — Sokol 3:2
(15:8, 15:4, 3:15, 5:15, 15:9)

ANCONA, 10. — Na mednarodnem ženskem mladinskem odbojarskem turnirju v Anconii je zmagala Italija. V odločilni tekmi je premagala Zah. Nemčijo s 3:1 (15 proti 17, 15:12, 15:10, 16:14). 3. mesto je zasedla Nizozemska.

V I. DIVIZIJI Polet tokrat slabši za točko

1. DIVIZIJA

Edera — Polet 65:64 (28:32)

POLET: Gantar 10, Sancin 5, Vitez 17, Spacal 6, Sosič 24, Tavčar L., Tavčar S. 2, Stjarc.

PROSTI METI: 6:18.

SODNIKA: Cozzolino in Bellini.

Tudi tokrat ni uspelo Poletovcem doseči doma prvega para točk v tem prvenstvu. Openci so tekmo začeli dobro in takoj dosegli brez večjih težav vodstvo, ki so ga obdržali do konca prvega polčasa.

Zdelo se je, da so domačini z lahkoto držali tekmo v svojih rokah, v drugem polčasu pa so jih gostje dohiteli in prišli v vodstvo. Dve minuti remizirali in nato prehiteli nasprotniki za tri točke. Tekma je bila tedaj že v preostalih rokah, gostom pa je preostajala še ena možnost zmage: začeli so braniti na vse močnega načina, pravilne in nepravilne, sodnika pa sta jim vse to pustila. Z dvema prostima metoma in s košem, ki so ga dosegli par sekund pred koncem, so tako zmagali.

Openci so v tem srečanju zaigrali mnogo bolje kot v prejšnjih tekmah, predvsem Sosič in Vitez, a ni zadostovalo, čeprav bi bila zmaga proti Ederi povsem zaslužena.

KOLESARSTVO

MIRANDA, 10. — Nizozemec Kuiper je osvojil 18. predzadnji etapno letošnje mednarodne kolesarske dirke po Španiji. Na cilj je prispel 45° pred špancem Tamamesom.

Na skupni lestvici vodi španec Perurena z naskokom 57° pred svojim rojakom Laso.

BORGO SAN LORENZO, 10. — 49. mednarodna kolesarska dirka po Toskani (226 km) je dala tak izid:

1. Conti (It.) 5:47 s.p.h. 39,47 km na uro.
2. Bitossi (It.) po 14".
3. De Vlaeminck (Bel.) v enakem vožnjaku.

VERBIE, 10. — Španec Galdos si je zagotovil 4. etapo mednarodne kolesarske dirke po Španiji.

learske dirke po Romandiji. Z zaostankom 7. je osvojil 2. mesto Švicar Fuchs. Italijan Bellini pa je bil 5.

Na skupni lestvici vodi španec Galdos, po 11° pa mu sledi Švicar Fuchs.

CASERTA, 10. — Na mednarodnem atletskem mitingu v Caserti je Gabriella Dorio postavila nov italijanski državni rekord v teknu na 2.000 m s časom 6'04".

Svoj sezonski rekord je postavila Sara Simeoni v skoku v višino: 185 cm. Njen državni rekord je 190 cm.

Na tem tekmovalju je na progi 800 m nastopil tudi Jugoslovian Bačić, ki je s časom 1'49"6 zasedel drugo mesto za Tanzanijcem Bajijem (1'48"3).

V tekmi, veljavni za obstoj v kopenski ligi A-2 je FAG Partenope premagal Moretti iz Chiettijsa z 73:69.

PRED ZADNJI KOLOM V ŠAHOVSKI INTERLIGI

Danes bodo šahisti obeh omejenih pokrajin odigrali v Lipici pri Sežani srečanja zadnjega kola v šahovski interligi. Zadnje kolo bo posebno zanimivo, saj bo odločalo o zmagovalcu 2. kroga «Šahovske interlige» prijateljskega in sodelovalnega na sezono 1974-75. Idrja in Trst imata pred zadnjim kolom enako število točk in rezultati dvobojev: Piran-Trst in Idrja-Cedad bodo dali odločilo točko v praznjenju. Idrja ima le to prednost, da v primeru enakega števila točk odloča zmaga Idrja 3,5-2,5 proti Trstu, saj je preklenjeno partijo Bevk Olivotto komisija ocenila z remijem.

Tudi na tretjem in četrtem mestu gotovo ne bo prišlo do sprememb. Videm in Nova Gorica bosta obdržala svoji poziciji na tabeli.

Srečanja zadnjega 11. kola bodo v hotelu «Maestoso» v Lipici s pričetkom ob 10. uri. Pari so naslednji:

PIRAN - TRST
VIDEM - SEŽANA
PORDENON - TOLMIN
GORICA - TRZIC
IL. BISTRICA - NOVA GORICA
IDRIJA - ČEDAD

Vrstni red pred zadnjim kolom: Idrja in Trst 43, Videm 37,5, Nova Gorica 33,5, Gorica 31, Piran 29,5.

Šahovska panorama

(Nadaljevanje z 9. strani)

S polja e2 vrši dama pritisk na črno daminjo krilo.

11. ... b4.

Vsekakor je bilo boljše 11. ... Te8, po igrani potezi pa se je črni oslabil na damskem krilu.

12. Dc4: a5 13. de5.

Verjetno črni ni pravilno ocenil moči tega nadaljevanja.

13. ... de5.

V slučaju 13. ... La6, 14. ef6 Lc4: 15. fe7 Tf8b, 16. e8D+! Te8: 17. b4 in beli bi imel tri lahke figure za damo in vse možnosti za zmago. Tudi po 13. ... Se5: 14. Se5: bi imel jasno prednost.

14. Te1!

Beli se ne odloča za 14. Sd5 Sd5: 15. ed5 La6, 16. Dc6: Dc6: 17. dc6 Lf1: 18. Kf1: za kar bi imel dva kmeta za kvaliteto, vendar pa ima črni potezo 18. ... e4 in beli nima prednosti. Igrana poteza ne dovolj črnu: 14. ... La6 zaradi 15. Sd5! Sd5: 16. Dc6: 17. Se4! La6, 18. Le5: Dc7, 17. Dc2 Ld3, 18. Dd1 Tf8b.

Črni je izgubil kmeta in sedaj poskuša z zanko 19. Lf6: Lf6: 20. Tc5: in po 20. ... Lb5! sta pod uradom o belem trdnjavi.

19. Ld4! Šfe4: 20. De1!

Na deski je materialno izenačenje, vendar pa so črne figure na pasivnih položajih in jim grozi 21. Dc3.

20. ... Lb5, 21. Sc5:.

Možno je tudi 21. Sc3 Sc3: 22. Dc3: Se4, 23. Dc3 c5, 24. Lg7: ali 21. ... Lf6 22. Se4: Ld4: 23. Sd4: Se4: 24. Sb5: s prednostjo belega.

Kmečke slabosti v črni poziciji se po menjavi še stopnjujejo. Na 25. ... Td8, 26. Sb5: Dc3: 27. fe cb, 28. Td7, 29. Lc6 je črni postavil pred materialne izgube.

25. ... a4?!, 26. Td1 ab3, 27. ab3 Sb2, 28. Tel Tf8.

Edina obramba ob grožnje 29. De8+ in 29. Sb5:.

29. Dd2 ne gre 29. Dc3 zaradi 29. ... Sd3.

29. ... Da2, 30. Sb5: cb5, 31. Dc2. Obroč okrog črnega tabora se je stisnil in črni ni pomoči. Sledilo je še:

31. ... Td3, 32. Lf1 Da5, 33. Te2 h5, 34. Db2: Td1, 35. Te8+ in črni se uda. Polugajevski smatra, da je bilo to njegova najboljša partija na turnirju.

Komentar: SILVO KOVAČ

Tržič 26,5, Cedad 26, Sežana 25,5, Tolmin 25, Ilirska Bistrica 21 in Pordenon 18,5 točk.

Po končanem tekmovalju bo razglasitev rezultatov in podelitev pokalov, ki so jih za to tekmovalje pripravila primorska šahovska društva.

S. KOVAČ

REGGIO CALABRIA, 10. — Na mednarodnem turnirju FIRA v rugbiju je Italija premagala ČSSR z visokim izidom 49:9 (31:3).

Še vedno

(Nadaljevanje s 1. strani)

tu, vse to izpričuje, da sile napredka nezadržno napredujejo po poti svobode in socialne pravičnosti. Na tej poti smo tudi mi kot narodna in antifašistična skupnost v borbenem zavezništvu z vsemi demokratičnimi silami italijanskega naroda.

Današnja manifestacija ob spominu na 30-letnico osvoboditve nas obvezuje, da ne odstopamo, da bo šolj strmeno vse naše sile in jih mobiliziramo v boju proti fašizmu in da se odločimo zahtevamo od državnih oblasti in vodilne politične stranke v vladi, da končno prekinemo s politiko deklarativnega protifašizma, s politiko polovičarstva, oklevanja in popuščanja in začno dejansko uveljavljati glavno določilo ustave, to pa je zatiranje fašizma v vseh njegovih pojavih.

To je tudi naš dolg stoletnim žrtvam našega narodnoosvobodilnega in odporniškega boja.

POMLADANSKI VEČER

(Nadaljevanje s 5. strani)

kavni libretto Lorenza da Ponteja in čudovita Mozartova glasba sta kot nalašče ustvarjena za resnično, današnjim težnjam prilagojeno napredno glasbeno gledališče, ki nudi poudarjenega neizprane možnosti fantazijskega umetniškega oblikovanja. Zato je prav ta opera v raznih gledališčih najbolj različno interpretirana, od tradicionalne stereotipnosti prek modernih prijemov do sprejemljive ali nesprejemljive eksperimentalnosti.

Budimpeštanska uprizoritev Don Juana je bila sicer odsko konvencionalna, a glasbeno čista in tipično mozartovsko uglaslena. Predstava z mladimi pevci lepih, kultiviranih glasov, se je odvijala po uglejenih poteh, čeprav tudi po tej strani ni bila v vsem dosledna. Težnji po pronicljivih izvornih idejah ni bilo; prav ti impulzi pa lahko dvignejo predstav v nadčasovni umetniški dogodek, ki vzemirju tudi današnjega gledalca. Tako je uprizoritev koncept ob spoštovanju tradicionalnih režijsko odskih izkušenj običajni nedodelan prav v prizorih, kjer inventivnost še kako podčrta in dinamično povzdigne Mozartovo mojstrstvo. To se ni dogajalo le v mnogih statičnih prizorih, kot na primer pri prihodu zakrknanih nasčevalcev na ples, v sekvenci odkritja preoblečenega Leporella in še v mnogih drugih prizorih: bolj v skoraj nedopustni povabilo Komturja na pokopališče in pa Juanovo pogubljenje po prihodu kamenitega gosta, ki je bilo nedomiselnost izvedeno.

Zlasti je scenično motil Komtur, ki je bil bolj realen človek kot na sklesan kip kamenitega gosta. Prav te pomanjkljivosti puste gledalce ob sicer napetih, da ne rečem kar grozljivih prizorih, precej neprizadežete. Prizori, ki nudi nekoliko preveč seriozni, torej pomanjkljivosti, ki niso čisto v slogu tipično «junske» oznake: dramma giocoso.

Scenografija v dvema plastičnima elementoma hladnih španskih kamnitih blokov in z mrežastimi ornamentalnimi ozadjem, menjačim se s prefinjeno umetniško občutno razsvetljavo, je barvito poudarjala prostor in ustvarjala primerno razpoložensko ozračje. Žal, menjava scen hitrih sprememb na odprtem odru ni bila dosledno izpeljana; po nekaterih slikah so namreč za hip spustili zastor, kar je motilo zamisel enovitega po-teka.

Seve, te pripombe ne zmanjšujejo splošnega vtisa seriozne predstavitve čudovite Mozartove umetnine, ki vselej, četudi v tradicionalni obliki očara človeka. Predvsem so bili predstavitelji vodilnih vlog, med katerimi so se zlasti odlikovali Melis György kot izvrstni Don Juan, ki ga poznaajo in cenijo tudi v drugih velikih evropskih gledališčih, mladi

Gáti Istvan kot simpatični Leporello, ki mu je primanjkovalo le kanček humorosti, lepa in prikupna Hervač Eszter kot odlična Donna Anna, ki se je ji z enako mikavnostjo pridružila Kincses Veronika kot ljubka Cerlina ter vsi ostali mladi pevci izredno lepih kultiviranih glasov, ki bi jih bile vselej vse opere niše.

V instrumentalnem in vokalnem pogledu je budimpeštanska Opera pod izvrstnim vodstvom dirigenta Erdélyi Miklósa tudi tokrat potrdila svoj nesporan umetniški ugled, ki ga u pravičeno uživa v črnem svetu.

Nobene špekulacije

(Nadaljevanje s 1. strani)

je mreže tiste posameznike ali skupine v sami Jugoslaviji in Sloveniji, ki pomenijo po oceni sovražnih krogov šibke točke ali tako imenovana mehka mesta v družbenem in političnem življenju.

Svoj govor je Kraigher končal z označbo pomena revolucije: «Danes odkrivamo tu, na Trgu revolucije v Ljubljani, spomenik revoluciji. Slovinci s tem izpolnjujemo svoj dolgotrajni dolgi generacijam, ki so revolucijo pripravljale in jo pripeljale do zmage. Oddoljujemo se vsemu naprednemu v naši zgodovini, njenim najslabšim tradicijam, ki jih je v svojem revolucionarnem žaru socialistična revolucija spoprijela in pretalila v novo, neizbrisno zgodovinsko dejanje. S tem izpolnjujemo svoj dolgi doživet, ki so padle v tem boju, do vseh, katerih življenje in trpljenje je vtkano v zmago revolucije in njene sode.

Ta spomenik postavljamo tudi vedno živemu toku in razvoju revolucije, neizprosnemu boju za uresničevanje gesla proletariata v njihove internacionale: «Bili smo nič, bomo vse», za uresničevanje zgodovinske naloge delavskega razreda: osvoboditve dela in človeka. Ta spomenik je tako spomenik naši domovini, taki, kakor je v zrasla iz muke, trpljenja in suženstva nestetih milijonov», kakor jo je napovedal Ivan Cankar skoraj pred 70 leti. — «Domovini, ki je vredna najlahtnejše krvi najboljšega življenja». Spomenik revoluciji v Ljubljani naj bo tudi nova in trajna priča zgodovinskega dejstva, kako propadajo nosilci imperijev in protiljudske nasilja, zmaguje pa to, kar je neumrljivo: delovno ljudstvo, njegov boj, njegovo delo in ustvarjanje.»

Rutar je izrazil solidarnost sorod-

Z OBČNEGA ZBORA KRAŠKE ZADRUŽNE MLEKARNE

Še letos je treba najti sredstva za izgradnjo zadružnega objekta

To je nujno, če hočemo rešiti našo živinorejo

V petek je bil na Repentabru redni občni zbor Zadružne kraške mlekarne, ki je bila ustanovljena že leta 1970 in ki trenutno šteje 89 članov. Poleg polnoštevne udeležbe članov in rejcev goveje živine sploh, so s svojo prisotnostjo pokazali zanimanje in angažiranost številni predstavniki javnih oblasti, strokovnih in sindikalnih organizacij, ki so s svojo živo besedo izpričali svoja stališča in doprinesli h kritičnemu pregledu obstoječega stanja, ki je vse prej kot rožnato. Svoj pozdrav so prinesli župan repentabske občine Guštin, tržaški predstavnik Ersa (ustanova za razvoj kmetijstva), predsednik zveze zadrug in vzajemnih družb Micoli, predstavnik pokrajinskega kmetijskega nadzornišva Tagliaferro, tajnik Kmečke zveze Volk, tajnik Kraškega zadružnega mleka iz Praprota Rutar, predstavnik milške občinske uprave Ferluga, predsednik pokrajinskega združenja rejcev Krizmančič, predstavnik deželne kmetijskega odborništva Sinico in predstavnik kmetijskega nadzornišva Vremec. Prisotni pa so obznavali neupravičeno odsotnost predsednika in ravnatelja Ersa, deželne odborstva za kmetijstvo in sindikalne organizacije neposrednih dobovalcev, medtem ko sta prefekt Di Lorenza in predsednik deželne sveta Pittoni poslala brzojavki in želela občemu zboru plodno delovanje.

Uvodno besedo je prevzel neutrudni predsednik Zadružne kraške mlekarne Alfonz Guštin, ki je v svojem iskrenem in kritičnem govoru obžaloval dejstvo, da je hvalavredna pobuda o kraški mlekarini po petih letih še zmeraj na začetni stopnji, vendar ne po krivdi rejcev. Odloča se o usodi živinoreje v tržaški pokrajini, ki je prepuščena sama sebi in je zašla v najresnejšo krizo. Po eni strani so živinorejci prepričani izkoriščanju posredniške infrastrukture, na drugi strani pa so zadružni naleteli pri pristojnih oblasteh na gluha ušesa, z edino izjemo po-

krajinskega kmetijskega nadzornišva, zveze zadrug in nekaterih strokovnih organizacij. Na zatožno klop bi lahko postavili več organizmov: pokrajinski odbor za cene, ki ne omogoča živinorejcem pravičnega plačila za njihov trud; deželno ustanovo za razvoj kmetijstva, ki naj bi po statutu spodbujala zadružne pobude in pomagala do dejanske uresničitve, v našem primeru pa je dokazovala gospodarsko neutemeljenost zadružne kraške mlekarne in celo nakazala možnost finansiranja iz javnih sredstev zbirnih centrov za oddajo mleka, kar bi bilo izključno v korist posrednikov.

Predsednik Guštin je nadalje naglasil, da takšno zadržanje povzroča pri kmetovalcih ogorčenje in trenutno stanje je nevarno, kar ima za posledico postopno praznjenje hlevov. Še nadaljnje zavlačevanje izgradnje mlekarne pa zaradi splošne podražitve še povečuje predvidene stroške. Edinole mlekarina bi omogočila obstoj živinoreje in njen razvoj: s povišanjem cene mleka bi se povečalo tudi število bilna. Poleg tega je iz uradnih dokumentov razvidno, da je kvaliteta kraškega mleka zaradi odlične krme neprimerno boljša od uvoženega mleka, zaradi česar ga priporočajo predvsem bolnikom in otrokom. Pristojne ustanove bi lahko odkupile kraško mleko za bolnišnice, otroške klinike in vrčce, kar bi bila odlična terapija.

V zaključnem delu svojega govora je Guštin poudaril, da morajo pristojne oblasti takoj primerno ukrepati, da se uresniči ta pobuda: živinorejci so si tihi besedi in zahtevajo dejanja, javna nalozba za prepotrebno zadružno mlekarino pa bi predstavljal delno odškodnino za toliko krivice, ki jih je utrpelo naše kmetijstvo.

Posegi prisotnih povabljenec so bili bogati in pestri. Repentabski župan Guštin je izjavil, da je že določeno zemljišče v spodnjem delu Repentabra, v smeri proti Opčinam, kjer naj bi sezidali ta objekt.

Spaccini je izrazil veliko zainteresiranost tržaške občine za ta obči problem, ki ga je treba dosledno rešiti, tudi z ozirom na etično podlago, v sklopu gorskih skupnosti Občinska uprava, ki žel ne razpolaga s številnimi finančnimi sredstvi, bo s svojo politično voljo naredila vse možne pritise v deželnem merilu, da bi bila ta pobuda kronana z uspehom.

Zanetti je izrazil vsestransko solidarnost pokrajine, ki pa lahko tudi živinorejcem le neznatne prispevke. Zato se bo zavzel, da bi prišlo čimprej do skupnega srečanja vseh pristojnih organizmov in strokovnih kategorij, da premaknejo to pozitivno pobudo z mrtve točke.

Deželni svetovalec Mauro je poudaril, da so se stroški za zidavo mlekarne občutno povečali (600 milijonov), tako da je v sedanjih krizi nemogoče zbrati potrebne fonde. Naznanil je, da b v prihodnjih dneh sestavili posebno komisijo, ki bo preverila načrt in napravila določene popravke, da bi ubrali najbolj ekonomično pot. Ta komisija bo tudi proučila možnost, da bi v nekaj letih deželni proračun zajel celotni izdatek za zgraditev mlekarne.

Lovriha je naglasil, da predstavlja živinoreja bistvo kraškega gospodarstva in je ugotovil, da je poleg tržaškega (pretežno slovenskega) kmetijstva, zapostavljeno tudi kmetijstvo v Slovenski Benečiji, kar pa ne more biti le naključje. Obstojajoči deželni fond za kmetijstvo so precej izdatni in namesto, da bi odgovorni sili s kraškimi rezervati, bi se morali zavzeti za uresničenje tako napredne zadružne mlekarne.

Primožič je povedal, da je Ersa sestavila načrt za mlekarino in da ga je pripravljena primerno popraviti, da bi se znižali stroški.

Micoli je v svojem prisrčnem posegu odločno obsodil dejstvo, da so v naši deželi vse naložbe usmerjene v Furliano, medtem ko je Trst vsestransko zapostavljen. Zato moramo zaščititi tukajšnje kmetovalce, tako s socialnega, etničnega, kulturnega kot z ekonomskega vidika. Načrt naj bo odobren v celoti in dežela naj vključi v enoletni proračun celotni izdatek.

Tagliaferro je poudaril, da znaša v očitnem nasprotju z napačnimi uradnimi ugotovitvami dnevna proizvodnja mleka v tržaški pokrajini od 110 do 130 stotov ter bi se z izgradnjo mlekarne še povečalo število živinorejcev in glav živine.

Tajnik Kmečke zveze Volk je v svojem posegu izjavil, da nosi glavno krivdo za to zavlačevanje Ersa, katere vodstvo zavira razvoj kmetijstva. Kraš je treba aktivno zaščititi in nuditi možnost obravnave kmetijstva. Krasu so dolžne pristojne oblasti na podlagi razvojnega načrta veliko vračati, šele nato bomo govorili o kraških rezervatih. Naša zavetja, da se v enem letu ugotdi te prepotrebne pobudi, kar bodo sicer kmetje nastopili tudi s silo in bodo branili svojo zemljo.

Rutar je izrazil solidarnost sorod-

stva, zveze zadrug in nekaterih strokovnih organizacij. Na zatožno klop bi lahko postavili več organizmov: pokrajinski odbor za cene, ki ne omogoča živinorejcem pravičnega plačila za njihov trud; deželno ustanovo za razvoj kmetijstva, ki naj bi po statutu spodbujala zadružne pobude in pomagala do dejanske uresničitve, v našem primeru pa je dokazovala gospodarsko neutemeljenost zadružne kraške mlekarne in celo nakazala možnost finansiranja iz javnih sredstev zbirnih centrov za oddajo mleka, kar bi bilo izključno v korist posrednikov.

Predsednik Guštin je nadalje naglasil, da takšno zadržanje povzroča pri kmetovalcih ogorčenje in trenutno stanje je nevarno, kar ima za posledico postopno praznjenje hlevov. Še nadaljnje zavlačevanje izgradnje mlekarne pa zaradi splošne podražitve še povečuje predvidene stroške. Edinole mlekarina bi omogočila obstoj živinoreje in njen razvoj: s povišanjem cene mleka bi se povečalo tudi število bilna. Poleg tega je iz uradnih dokumentov razvidno, da je kvaliteta kraškega mleka zaradi odlične krme neprimerno boljša od uvoženega mleka, zaradi česar ga priporočajo predvsem bolnikom in otrokom. Pristojne ustanove bi lahko odkupile kraško mleko za bolnišnice, otroške klinike in vrčce, kar bi bila odlična terapija.

V zaključnem delu svojega govora je Guštin poudaril, da morajo pristojne oblasti takoj primerno ukrepati, da se uresniči ta pobuda: živinorejci so si tihi besedi in zahtevajo dejanja, javna nalozba za prepotrebno zadružno mlekarino pa bi predstavljal delno odškodnino za toliko krivice, ki jih je utrpelo naše kmetijstvo.